

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní
a pedagogická

Komparace každodennosti života ženy v ČR a USA v 50. letech 20. století

Diplomová práce

Studijní program: N7105 – Historické vědy

Studijní obor: 7105T021 – Historie

Autor práce: **Bc. Žaneta Honzejková**

Vedoucí práce: PhDr. Michal Ulvr, Ph.D.

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická
Akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Žaneta Honzejková**
Osobní číslo: **P14000630**
Studijní program: **N7105 Historické vědy**
Studijní obor: **Historie**
Název tématu: **Komparace každodennosti života ženy v ČSR a USA v 50. letech 20. století**
Zadávací katedra: **Katedra historie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Diplomová práce si klade za cíl komparovat každodennost života ženy v ČSR a USA v 50. letech 20. století. Jejím primárním úkolem je zjistit rozdíly, které odlišovaly život české a americké ženy, jak to dokládají oficiální zdroje. Sekundárním cílem práce je zjistit, zda je možné vytvořit jednotný a uvěřitelný obraz ženy v dobových pramenech a zároveň i ve vzpomínkách pamětníků. Pro tuto část práce budou použity výpovědi pamětníků.

Metody práce: analýza, syntéza, komparace, oral history.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

JECHOVÁ, Květa: Cesta k emancipaci. Postavení ženy v české společnosti 20. století. Pokus o vymezení problému, in: Pět studií k dějinám české společnosti po roce 1945, TÚMA, Oldřich-VILÍMEK, Tomáš (edd.), Praha, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR 2008, ISBN 978-80-7285-093-8263, s. 69-129.

BEBEL, August: Žena a socialismus, 1. vyd. Praha, SNPL1962.

HALBERSTAM, David: Černobílé desetiletí- padesátá léta a Spojené státy.

V českém jazyce vyd. 1. Praha, Prostor 2002, ISBN 80-7260-074-5.

NEČASOVÁ, Denisa: Proměny obrazů ženy po únoru 1948 (na příkladu ženského hnutí), In: Únor 1948 v Československu - nástup komunistické totality a proměny společnosti sv. 5, KOCIAN, Jiří- DEVÁTÁ, Markéta (edd.), 1. vyd. Praha, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR 2011, ISBN 978-80-7285-108-9, s. 271-278.

OATES-INDRUCHOVÁ, Libora: Dívčí válka s ideologií- klasické texty angloamerického feministického myšlení, vyd. 1. Praha, Sociologické nakladatelství 1998, ISBN 80-85850-67-2.

MUSILOVÁ, Dana: Životní příběhy ročníku 1924 (lidský osud v dějinách 20. století), Historicko - biografický výzkum 1. část, 1. vyd Praha, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR 1995.

MUSILOVÁ, Dana: Životní příběhy ročníku 1924 (lidský osud v dějinách 20. století), Historicko - biografický výzkum 2. část, 1. vyd Praha, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR 1996.

MUSILOVÁ, Dana: Životní příběhy ročníku 1924 (lidský osud v dějinách 20. století), Historicko - biografický výzkum 3. část, 1. vyd Praha, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR 1997.

Vedoucí diplomové práce: **PhDr. Michal Ulvr, Ph.D.**
Katedra historie

Datum zadání diplomové práce: **30. dubna 2015**

Termín odevzdání diplomové práce: **29. dubna 2016**

doc. RNDr. Miroslav Brzezina, CSc.
děkan

L.S.

PhDr. Jaroslav Pažout, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 30. dubna 2015

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

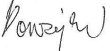
Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé diplomové práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum: 9.7.2014

Podpis:

Na tomto místě bych ráda poděkovala panu PhDr. Michalu Ulvrovi, Ph.D. za vedení mé diplomové práce, cenné rady a odborný dohled. Dále děkuji své rodině, která mě po celou dobu studia podporovala.

Anotace

Tato práce si klade za cíl porovnat každodennost života ženy v Československu a ve Spojených státech amerických v padesátých letech 20. století. Na vytvořeném obrazu ženy hospodyně, matky, kuchařky a pracovnice poukáže na rozdílný vývoj v demokratické a sociálnědemokratické republice. Americká i československá politika využila ženskou otázku ve svůj prospěch, k dosažení svých ekonomických cílů.

Klíčová slova

ČSR, USA, žena, matka, manželka, rodina, hospodyně, domácnost, kuchařka, stravování, pracovnice, kariéra, móda.

Abstract

This study aims to compare the everyday life of women in Czechoslovakia and the United States in the fifties of the 20th century. The created image of women as housewives, mothers, cooks and workers at different points in the development of democratic and social democratic republic. American and Czechoslovak politics used the women's issue in your favor to achieve their economic goals.

Key words

Czechoslovakia, USA, woman, mother, wife, family, housewife, housework, cook, eating, worker, career, fashion.

Obsah

Úvod	8
1 Vývoj ženské role	12
2 Poválečná žena	15
3 Role hospodyně	17
3.1 Technická podpora domácnosti.....	24
4 Role kuchařky	30
5 Role matky	37
5.1 Rodinné a partnerské problémy.....	41
5.2 Porody a potraty.....	45
6 Role pracovnice	48
6.1 Profesní kariéra žen	53
6.2 Ženské organizace	57
7 Móda	61
8 Zájem o dění ve světě	66
Závěr	72
Seznam pramenů a literatury	77
Seznam příloh	86
Přílohy	87

Úvod

Poválečné uspořádání světa přineslo dva rozdílné společenské řády, které zásadně ovlivnily veškeré politické dění a také vývoj ženské otázky. V socialistických zemích považovali sociální a politickou emancipaci žen za žádoucí a odlišovali se od situace ve Spojených státech. Zatímco československé ženy musely zastávat všechny profese i typicky mužské, americké ženy měly za úkol pečovat pouze o rodinu a domácnost. Demokratická Amerika zahнала pracující matky zpět do jejich domácnosti a přetransformovala je v perfektní matky, hospodyně, skvělé hostitelky, a především manželky podporující své pracující manžele.

Práce je strukturována do několika oddílů. První kapitola popisuje obecný vývoj ženské otázky a následně se plynule přechází k problematice poválečného ženství. Následují kapitoly popisující jednotlivé role ženy. Ženy hospodyně zajišťující chod celé domácnosti s pomocí technických přístrojů. Ženy - matky- pečovatelky a vychovatelky dětí, zajišťující fungování rodiny společně s chotěm, kterému je dobrou manželkou. Ženy – kuchařky uspokojující hladové krky všech členů rodiny. Ženy – pracovnice, která v socialistických zemích musí nastoupit do povolání. Protipólem československé pracovnice je americká žena v domácnosti, která touží po své vlastní kariéře. Každodenní rutinu žen oživovaly články o módě a dění ve světě, kterým jsou věnovány dvě samostatné kapitoly.

Je důležité podotknout, že tato práce se nepokouší o celkovou charakteristiku a komparaci každodennosti amerických a československých žen. Je nemožné v jedné práci shrnout tak širokou a rozmanitou oblast. Jedná se pouze o dílčí analýzu ustanovenou především na základě studia magazínu *Life* a časopisu *Vlasta*, doplněné informacemi z dalších dostupných pramenů. Cílem práce je porovnat obraz ženství, utvářený především vybraným periodickým tiskem, popřípadě dalšími, v dané zemi dostupnými médii. Pro dokreslení obrazu československé ženy práce využije výpovědi pamětníků a pokusí se zjistit, zda obraz ženy popisovaný v médiích odpovídal skutečnosti. Metodologicky jsou rozhovory zpracovány podle publikace *Miroslava Vaňka*.¹

1 VANĚK, Miroslav a kol.: *Orální historie. Metodické a „technické“ postupy*, 1. vyd. Olomouc, Univerzita Palackého v Olomouci 2003, ISBN 80-244-0718-3.

Tato práce se pokusí na základě studia pramenů porovnat každodennost amerických a československých žen v padesátých letech dvacátého století. Žena zastávala několik hlavních rolí – roli matky, hospodyně, kuchařky a pracovnice. Uchopení těchto rolí souviselo s tradicí, ale také s politickým řízením země. Státní ideologie formovala ženské role k obrazu svému. Hlavním pomocníkem a nástrojem politické moci se stala tištěná média a v zámoří také televize. Právě prostřednictvím mediální komunikace ženy získávaly potřebné informace nutné k sebezdokonalování. Výzkumná část této práce je zaměřená na nejpopulárnější a nejrozšířenější tištěná periodika - americký *Life* a československou *Vlastu*. Další pramennou základnu tvoří videa dostupná na serveru *Archive.org*², *Archivu ČT 24*³, *youtube.com*.⁴ Dále také magazíny zdigitalizované na stránkách archivu Ústavu pro českou literaturu Akademie věd České republiky.⁵

Časopis *Vlasta*, periodikum s širokým spektrem témat určených primárně ženám vycházelo od roku 1947. Do roku 1953 vydával magazín Československý svaz žen, poté Výbor Československých žen. V padesátých letech se stala *Vlasta* hlavním nástrojem ovlivňování ženského veřejného mínění. Jednalo se především o agitační články, zprávy ze zahraničí a o dění v národních výborech. Pravidelné rubriky se zabývaly vařením a radami do domácnosti. Od druhé poloviny padesátých let přibyly články o výchově dětí, četba na pokračování a dopisy čtenářek. Genderově představovala *Vlasta* periodikum naplňující stereotypy o zájmech a zálibách žen.⁶ Časopis *Vlasta* je dostupný v Krajské vědecké knihovně v Liberci v tištěné formě. Badatelům jsou přístupné všechny ročníky, kromě výtisků z let 1950 a 1953, které obsahuje elektronická databáze *Kramerius* v Národní knihovně v Praze.

Další pramennou základnu tvoří magazín *Life*, který založil v roce 1936 Henry Luce. Důraz na fotožurnalistiku je viditelný na velice bohaté fotodokumentaci doplněné o články zabývající se různými ženskými tématy, články o vaření, výchově dětí, o módě nebo politickém dění v zahraničí. Stránky magazínu jsou plné poutavé inzerce podporující prodej výrobků a technického vybavení domácností. Magazín *Life* je dostupný k nahlédnutí na portálu *Google books* v elektronické podobě.⁷

2 Dostupné z: <https://archive.org/>.

3 Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10116288585-archiv-ct24/>.

4 Dostupné z: <https://www.youtube.com/>.

5 Dostupné z: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php>.

6 KNAPÍK, Jiří - FRANC, Martin: *Průvodce kulturním děním a životním stylem v českých zemích 1948-1967 svazek II, P- Ž*, 1. vyd. Praha, Academia, 2011, ISBN 978-80-200-2019-2, s. 1022.

7 WIKIPEDIE – otevřená encyklopedie [online], [vid. 21. 6. 2016], dostupné z:

Analýza amerického magazínu Life a československého časopisu Vlasta posloužila k vytvoření mediálního obrazu ženy. Prvotně výzkum analyzoval československé a americké novinové články zabývající se děním v rodinném a kariérním životě ženy. Dále se bádání zaměřilo na videa dostupná na internetových stránkách Archivu ČT 24, youtube.com a portálu Archive.org, který nabízel další možné zdroje (články, brožury). Digitalizovaný archiv Ústavu pro českou literaturu Akademie věd České republiky zpřístupnil v elektronické formě Rudé právo, které nepatří mezi ženské časopisy, ale v některých československých domácnostech představovalo jediné dostupné počtení. Následnou komparací československých a amerických pramenů a literatury došlo k vytvoření jednotlivých kapitol diplomové práce.

Co se týče literatury primárně zaměřené na fenomén ženy, věnuje se této problematice Stanislav Kostka Neuman v knize *Dějiny ženy: populárně sociologické, etnologické a kulturně historické kapitoly*⁸. Je to obsáhlá publikace popisující historický vývoj ženy od středověku až do moderní doby. Posloužila k základnímu vytyčení ženské problematiky v Československu a Spojených státech. Monografie od autorek Mileny Lenderové *K hříchu i k modlitbě. Žena v minulém století*⁹, Pavli Horské *Dětství, rodina a stáří v dějinách Evropy*¹⁰ a Jany Malínské *Do politiky prý žena nesmí – proč? Vzdělání a postavení žen v české společnosti v 19. století a na počátku 20. století*¹¹ jsem využila k vysvětlení historického kontextu. Otázce československého ženství v padesátých letech se věnuje několik dílčích studií ve sbornících. Vybranými kapitolami autoři reflektují vývoj ženské otázky v dějinném konceptu. Jedná se o příspěvky Denisy Nečasové *Proměny obrazů ženy po únoru 1948*¹² a Květy Jechové *Cesta k emancipaci. Postavení ženy v české moderní společnosti 20. století*.¹³ Monografie vypracovaná

[https://cs.wikipedia.org/wiki/Life_\(%C4%8Dasopis\)#cite_note-timetoclose](https://cs.wikipedia.org/wiki/Life_(%C4%8Dasopis)#cite_note-timetoclose).

8 NEUMANN, Stanislav Kostka: *Dějiny ženy: populárně sociologické, etnologické a kulturně historické kapitoly*, 1. vyd. Praha, Otakar II. 1999, ISBN 80-86355-03-9.

9 LENDEROVÁ, Milena: *K hříchu i k modlitbě. Žena v minulém století*, 1. vyd. Praha, Mladá fronta 1999. ISBN 80-204-0737-5.

10 HORSKÁ, P. (ed.): *Dětství, rodina a stáří v dějinách Evropy*, 1. vyd. Praha, Panorama 1990, ISBN 80-7038-011-X.

11 MALÍNSKÁ, Jana: *Do politiky prý žena nesmí – proč? Vzdělání a postavení žen v české společnosti v 19. století a na počátku 20. století*, 1. vyd. Praha, Libry 2005, 80-7277-295-3.

12 NĚČASOVÁ, Denisa: *Proměny obrazů ženy po únoru 1948 (na příkladu ženského hnutí)*, in: *1948: únor 1948 v Československu: nástup komunistické totality a proměny společnosti 1945*, KOČIÁN, Jiří – DEVÁTA, Markéta (edd.), Praha, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2011.

13 JECHOVÁ, Květa: *Cesta k emancipaci. Postavení ženy v české moderní společnosti 20. století. Pokus o vymezení problému*, in: *Pět studií k dějinám české společnosti po roce 1945*, TŮMA, Oldřich – VILÍMEK, Tomáš (edd.), Praha, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2008.

kolektivem autorů *Bolševismus, komunismus a radikální socialismus v Československu VII*¹⁴ se zabývá plošně společenským vývojem společnosti a nezapomíná zmínit něžné pohlaví. Otázce poválečného československého ženství se věnuje několik monografií. Jmenovitě jsou to tituly *Postavení žen v ČSSR*¹⁵, *Postavení ženy v socialistické společnosti*¹⁶, *Proměny ženy v rodině, práci a ve veřejném životě*¹⁷ nebo *Postavení ženy v socialistické společnosti*¹⁸. Všechna tato díla popisují celkový historický vývoj socialistické ženy. Jsou to ryze propagandistické publikace a nelze je číst bez kritického pohledu. Jediným přínosem těchto příruček jsou statistiky, ale je nutné si údaje ověřit z důvěryhodného zdroje. Stejně tak musí čtenář přistupovat i ke studii Evy Bártové *Postavení ženy v poválečné Americe a jeho determinanty*¹⁹, která se jako jedna z mála českých autorek zabývala vývojem ženské otázky v zámoří. Rozbor americké společnosti se všemi aspekty přináší dílo Davida Halberstrama *Černobílé desetiletí: padesátá léta a Spojené státy*.²⁰ Hlubší analýzu postavení ženy v americké domácnosti popsala Elaine Mayová ve své publikaci *Homeward bound: American families in the cold war era*.²¹

14 KOCIÁN, Jiří – PAŽOUT, Jaroslav – RAKOSNÍK, Jakub: *Bolševismus, komunismus a radikální socialismus v Československu VII*, 1. vyd. Praha, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR 2012, ISBN 978-80-7363-440-7.

15 BREJCHOVÁ, Jiřina - KOŠNAROVÁ, Vlasta - HOLEČKOVÁ, Božena: *Postavení žen v ČSSR*, 1. vyd. Praha, SNPL 1962.

16 ŠOLCOVÁ, Miroslava: *Postavení ženy v socialistické společnosti*, 1. vyd. Praha, Horizont 1984.

17 BAUEROVÁ, Jaroslava - BÁRTOVÁ, Eva: *Proměny ženy v rodině, práci a ve veřejném životě*, 1. vyd. Praha, Svoboda, 1987.

18 ŠOLCOVÁ, Miroslava: *Postavení ženy v socialistické společnosti*, 1. vyd. Praha, Horizont 1984.

19 BÁRTOVÁ, Eva: *Postavení ženy v poválečné Americe a jeho determinanty*, in: *Sociologický časopis*, roč. 10, 1974, č. 5.

20 HALBERSTAM, David: *Černobílé desetiletí: padesátá léta a Spojené státy*, 1. vyd. Praha, Prostor 2002, ISBN 80-7260-074-5.

21 MAY, Elaine Tyler: *Homeward bound: American families in the cold war era*, 2. vyd. Basic Book, 1988, ISBN 0-465-03055-6.

1 Vývoj ženské role

Ženská otázka je důsledkem tisíciletého vývoje společnosti založeného na patriarchátu. Vývoj ženské otázky ovlivnily myšlenky osvícenství, které kladlo důraz na vzdělání, nezávislost, svobodu a řešilo společenské a sociální problémy ve prospěch většiny a celku. „S touto myšlenkovou orientací již koncem 18. století souvisel názor, že žena a muž jsou rovnocenné bytosti, což byl první krok k tomu, aby se rozvinulo usilování o jejich rovnoprávnost.”²² Ve všeobecném občanském zákoníku z roku 1811 bylo ustanoveno: „Manželka je i v domácnosti pouze vykonavatelkou manželových příkazů. Manžel je hlavou rodiny, je oprávněn vést domácnost, zastupovat manželku na úřadech a je povinen ji poskytnout výživu.”²³ Žena se muži po profesní stránce nemohla vyrovnat, protože do sféry jejího vlivu spadala pouze domácnost a mateřství. Tento fakt podporoval i osvícenský vzdělanec Jean-Jacques Rousseau ve svém díle, *Emil neboli o výchově*, uvedl: „Veškerá výchova žen se musí vztahovat k mužům.”²⁴ Rousseau souhlasil se vzděláním ženy pouze pro uplatnění v rodině. Podobný názor sdílel i Denis Diderot, který nepokládal ženu za svébytnou a samostatnou bytost, protože její intelekt podléhal „diktátu dělohy”.²⁵ Naproti tomu markýza Louise d'Épinay považovala ženský intelekt na rovnocenný mužskému.²⁶

Školský patent z roku 1774, který stanovil povinnou školní docházku pro všechny děti od šesti do dvanácti let, umožnil dívkám se vzdělávat. Až v době národního obrození společnost využila ženy ovládající český jazyk pro výchovu a vzdělání nové generace.²⁷ Dalším důležitým krokem k emancipaci žen učinil Americký klub dam, který se podílel na zlepšení ekonomického a společenského postavení žen. Ukázal českým ženám jejich dovednosti mimo domácnost a nutnost sebevzdělávat se a bojovat

22 MALÍNSKÁ, Jana: *Do politiky prý žena nesmí – proč? Vzdělání a postavení žen v české společnosti v 19. století a na počátku 20. století*, 1. vyd. Praha, Libry 2005, 80-7277-295-3, s. 9.

23 Tamtéž, s. 9.

24 Tamtéž, s. 10.

25 HORSKÁ, P. (ed.): *Dětství, rodina a stáří v dějinách Evropy*, 1. vyd. Praha, Panorama 1990, ISBN 80-7038-011-X, s. 386.

26 LENDEROVÁ, Milena: *K hříchu i k modlitbě. Žena v minulém století*, 1. vyd. Praha, Mladá fronta 1999. ISBN 80-204-0737-5, s. 230.

27 LENDEROVÁ, Milena: *Vzdělání a škola.*, In: LENDEROVÁ, Milena - JIRÁNEK, Tomáš - MACKOVÁ, Marie: *Z dějin české každodennosti*. 1.vyd. Praha, Karolinum 2009, ISBN 978-80-246-1683-4, s. 206-207.

za ženská práva.²⁸ V první polovině 20. století vzrostl počet vzdělaných dívek. Ženy se stávaly vzdělanější a stále více ekonomicky nezávislé.²⁹

V roce 1776 vznikly Spojené Státy americké a do té doby jednotný vývoj ženské otázky nabral v zámoří jiný směr. Američanky se tak rychle posouvaly kupředu, že se staly vzorem ženám na kontinentu, a právě podle jejich vzoru vznikl v Československu již zmiňovaný Klub amerických žen. Ve 20. letech 20. století nastala proměna role ženy ve střední třídě. Ženy již dosahovaly lepšího politického postavení, lepšího vzdělání a také lepších pracovních příležitostí. Zpočátku se jednalo o právo vdaných žen pracovat, neboť jim to dlouhá léta politici neumožňovali. Tvrdili, že žena nemusí pracovat, protože ji živí manžel. Až ve třicátých letech, během velké hospodářské krize, začalo mnoho žen aktivně pracovat, protože v domácnostech chyběly peníze.³⁰

Změnu v zaměstnávání amerických žen přinesla druhá světová válka. Politická moc aktivně zapojila ženy do pracovního procesu. V těžkém průmyslu vznikly čtyři milióny volných pracovních míst. Pro ženy tyto neženské práce znamenaly vlasteneckou povinnost. Ženy získaly posty, na kterých nebyly do té doby vítány, ale pouze do doby, dokud to bylo nezbytně nutné. Konec války znamenal i konec hospodářské potřeby ženské pracovní síly v průmyslu. Zapříčinil to návrat vojáků z fronty. Muži potřebovali své pracovní posty, protože muž jako hlava rodiny potřeboval být hlavním živitelem. V průběhu dvou let ztratilo práci na 2 milióny žen. Ženy se navrátily do domácností mezi čtyři stěny a staly se vzornými matkami a manželkami. Jejich kariéra spočívala v péči o manžela a děti.³¹ Nová konzumní společnost donutila ženy pečovat pouze o domov a rodinu. Hlavním úkolem matek se stal nákup nového technického vybavení domácnosti.

Snaha o profesní uplatnění amerických žen, aktivní v počátku 20. století, se začala vytrácet. Ženy byly odsunuty do svých domovů. Tento trend se odrazil i ve výchově dětí. Chlapci si osvojovali dovednosti potřebné pro obživu rodiny a děvčata se učila být dobrými manželkami. Profesní uplatnění pro ženy bylo omezené, více záleželo na

28 LENDEROVÁ, Milena: *K hříchu i k modlitbě. Žena v minulém století*, 1. vyd. Praha, Mladá fronta 1999, ISBN 80-204-0737-5, s. 240-245.

29 LENDEROVÁ, Milena: *Vzdělání a škola.*, In: LENDEROVÁ, Milena - JIRÁNEK, Tomáš - MACKOVÁ, Marie: *Z dějin české každodennosti*. 1. vyd. Praha, Karolinum 2009, ISBN 978-80-246-1683-4, s. 208.

30 HALBERSTAM, David: *Černobílé desetiletí: padesátá léta a Spojené státy*, 1. vyd. Praha, Prostor 2002, ISBN 80-7260-074-5, s. 529.

31 BÁRTOVÁ, Eva: *Postavení ženy v poválečné Americe a jeho determinanty*, in: *Sociologický časopis*, roč. 10, 1974, č. 5, s. 488-489.

pohlaví nežli kvalifikaci. Žena se stejným vzděláním jako muž neměla šanci získat odpovídající pracovní místo.³² Ženy zastávaly převážně povolání, ve kterých nekonkurovaly statusu mužů. Muž se orientoval na širší společnost, karierní růst a budoval svůj status. Žena prezentovala svůj půvab a rodinu.³³

32 HALBERSTAM, David: *Černobílé desetiletí: padesátá léta a Spojené státy*, 1. vyd. Praha, Prostor 2002, ISBN 80-7260-074-5, s. 530.

33 BÁRTOVÁ, Eva: Postavení ženy v poválečné Americe a jeho determinanty, in: *Sociologický časopis*, roč. 10, 1974, č. 5, s. 490.

2 Poválečná žena

Druhá světová válka změnila mnohé i lidské hodnoty a představy. Americké poválečné ženství ztělesňovala nepracující žena - hospodyně pečující o manžela, děti a domácnost. Žena vždy optimistická, atraktivní a upravená. „Uvědomělá tvůrkyně domova“³⁴ vzdělaná do té míry, aby zapoměla na svoji kariéru a soustředila se pouze na svou domácnost v útulném domečku na okraji města. V době padesátých let se trend stěhování na předměstí stále zvyšoval. Na předměstí došlo k izolaci něžného pohlaví od starých přátel a rodiny. Životy hospodyněk se začaly proměňovat pod vlivem ženských časopisů³⁵ a bylo třeba se naučit vše nové, co přinášely.³⁶

Ženské časopisy obsahovaly bohatou inzerci technických novinek, doprovodné články popisovaly spotřebiče jako nutnost potřebnou k přežití a tím motivovaly ženy ke koupi těchto nových přístrojů. Redaktoři psali pouze optimistické články. Časopisy usnadňovaly ženám počínání v domácnosti poskytováním důležitých rad. V magazínech se nenacházel prostor pro zamyšlení nad problematikou žen v domácnosti. Pochyby o ženském poslání nepřipadaly v úvahu.³⁷

Inspirovat se životem americké nukleární rodiny se hospodyně mohly prostřednictvím televizních seriálů *Father Knows Best*³⁸ a *Leave it to Beaver*³⁹. Tyto seriály prezentovaly tradiční poválečnou americkou rodinku, žijící v harmonii a spokojenosti. Přinesly přesný obraz americké ženy, matky v domácnosti, která má za manžela pracovitého a vzorné muže. Obraz rodiny přesně odpovídal dobovým požadavkům a nabízel rodinám vhodné vzorce chování.

Ženy ve východním bloku se nacházely v jiné situaci. Po roce 1945 si ženy v komunistickém Sovětském svazu a lidově demokratických zemích udržely svá zaměstnání důsledněji než jejich kolegyně v zámoří. Zatímco v USA si občané plnili sen „domov pro každého“ a většina rodin dům opravdu vlastnila, v komunistických zemích

34 BÁRTOVÁ, Eva: Postavení ženy v poválečné Americe a jeho determinanty, in: Sociologický časopis, roč. 10, 1974, č. 5, s. 495.

35 Například: Ladies' Home Journal, Redbook, McCall's, Mademoiselle

36 HALBERSTAM, David: *Černobílé desetiletí: padesátá léta a Spojené státy*, 1. vyd. Praha, Prostor 2002, ISBN 80-7260-074-5, s.531.

37 Tamtéž, s. 532.

38 *Father Knows Best* [online], [vid. 28. 6. 2016], dostupné z: <http://fatherknowsbest.us//>.

39 *Leave it to Beaver*. In: *Youtube* [online], [vyd. 28. 6. 2016], dostupné z: <https://youtu.be/oay9VxFVfME>.

zůstal tento sen nenaplněn. Socialistické ženy oproti tomu získaly právní rovnoprávnost a povinnost pracovat. Na pracovní rovnoprávnost si americké ženy musely ještě chvíli počkat.⁴⁰

Občanská emancipace nabyla z počátku padesátých let jistého vrcholu, ale velmi rychle skončila. Politické procesy si vyžádaly oběti z řad žen, nejznámějším případem se stal proces s Miladou Horákovou. Po odstranění odpůrců komunistická strana využila ženy jako pracovní sílu, která pomáhala při obnově národního hospodářství. Po únoru 1948 se ženy masově zapojily do budování socialismu, následně v květnu 1948 něžnému pohlaví zákonodárci přiznali rovnoprávnost. Ke zlepšení života žen to však nevedlo.⁴¹ Po roce 1948 se ženám dostalo výrazné dlouhodobé pozornosti, zejména z důvodů pragmatických cílů. Něžné pohlaví tvořilo většinu populace a bylo třeba ho zapojit do boje za socialismus. Komunistická strana nabízela jasný návod, jak toho dosáhnout. Nová socialistická žena se stala v 50. letech jedním z výrazných symbolů společenských změn.⁴²

Po roce 1949 deseti tisíce žen propaganda masově zapojila do práce ve výrobě, dopravě, distribuci a v zemědělství.⁴³ Ženy měly za úkol lámat pracovní rekordy jako údernicemi v netradičních povoláních - zednice, hornice, slévačky nebo jeřábnice.⁴⁴ Postupem času poznaly, že biologické odlišnosti je předurčují jen pro některá povolání a některých je lépe se vzdát. Nejlepší pracovnice vždy získávaly čestná uznání a medaile.⁴⁵ Branná povinnost mužů, přiváděla ženy na kvalifikovaná místa v lehkém a těžkém průmyslu, mechanice, radiomechanice a v elektrotechnice. Díky tomu muži mohli kdykoliv v případě nutnosti opustit své posty a ženy je vhodně nahradily. Doba socialismu smazala společenské rozdíly mezi mužem a ženou, ale ekonomicky nezávislá žena musela nadále setrvávat v područí domácnosti.⁴⁶

40 NEUMANN, Stanislav Kostka: *Dějiny ženy: populárně sociologické, etnologické a kulturně historické kapitoly*, 1. vyd. Praha, Otakar II. 1999, ISBN 80-86355-03-9, s. 1039.

41 Tamtéž, s. 1040.

42 NĚČASOVÁ, Denisa: Proměny obrazů ženy po únoru 1948 (na příkladu ženského hnutí), in: *1948: únor 1948 v Československu: nástup komunistické totality a proměny společnosti 1945*, KOČIÁN, Jiří – DEVÁTA, Markéta (edd.), Praha, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2011, s.278.

43 NEUMANN, Stanislav Kostka: *Dějiny ženy: populárně sociologické, etnologické a kulturně historické kapitoly*, 1. vyd. Praha, Otakar II. 1999, ISBN 80-86355-03-9, s. 1041.

44 Viz. příloha č.2.

45 NEUMANN, Stanislav Kostka: *Dějiny ženy: populárně sociologické, etnologické a kulturně historické kapitoly*, 1. vyd. Praha, Otakar II. 1999, ISBN 80-86355-03-9, s. 1042.

46 Tamtéž, s.1047.

3 Role hospodyně

Československé hospodyně padesátých let dvacátého století se nacházely v době velikých politických změn. Vedení republiky se zmocnila komunistická strana a vše ve svém duchu přetvářela. Změny se dotkly i fungování rodiny a role hospodyně, neodmyslitelně spojené s prací v domácnosti. Aby rodiče zajistili dětem vyhovující rodinné zázemí, museli přidat ruku k dílu všichni členové rodiny. To potvrdila i paní Albrechtová, která již od mládí pomáhala mamince nejen s vařením a úklidem, ale podílela se i na zajištění chodu domácnosti úzce spojeném s chovem hospodářských zvířat (skotu, vepřů, slepic, králíků apod.). Jelikož rodiče chodili do zaměstnání, paní Anna spolu se sourozenci doma pomáhala, dle svých slov, seč jí síly stačily, aby veškeré sezónní práce a krmení zvířat stihli včas.⁴⁷ Výpomoc dětí byla nutností, i v rodině další pamětnice paní Rampasové, protože svojí prací pomáhaly rodičům plnit povinné zemědělské dodávky. I kdyby pro rodinu nic nezbylo, dodávku museli zajistit.⁴⁸ Výpovědi pamětnic napomohly k vytvoření obrazu hospodyně, žijící na vesnici, která převážnou část svého času trávila svým profesním povoláním nebo péčí o hospodářství. Česká hospodyně měla svůj rajón spíše ve chlévě a stodole, nežli v kuchyni a domácnosti.

Československé školství se snažilo mladé dívky více zapojit do domácích prací, a proto se tento předmět v roce 1956 vrátil do školních osnov. Alespoň tak se na problematiku dívala soudobá popkultura, reprezentovaná ženským časopisem *Vlasta*.⁴⁹ Tato změna měla přispět ke zlepšení zručnosti mladých dívek. Otázkou zůstává, kolik volného času této aktivitě mohla děvčata ve skutečnosti věnovat. Výše citované pamětnice po škole namísto pletení a háčkování poklízely skot a vepře.

Oproti tomu americké dívky měly daleko propracovanější přípravu na roli hospodyně. Na vysoké škole vznikl podpůrný vzdělávací kurz zabývající se rodinou ekonomikou. Tento kurz osvětlil tisícům americkým ženám tváře pomocníků v domácnosti, odstranil nedůvěru ze zbytečností některých funkcí nových spotřebičů a usnadnil poznání jejich důležité role v rodině.⁵⁰ V padesátých letech se vyrábělo mnoho

47 Rozhovor, Anna Albrechtová, Světlava, 2. 4. 2017.

48 Rozhovor, Miluše Rampasová, Proseč pod Ještědem, 29. 3. 2017.

49 STRÍTECKÁ, Klementina: Učí se vaše dcerka pracím v domácnosti, in: *Vlasta*, roč. 10, 1956, č. 39, s. 12.

50 The making of a Home Cornell girls study for their big job, in: *LIFE*, 1952, ISSN 0024-3019, s. 127.

nových technických přístrojů, které navrhli výrobci speciálně pro úsporu času a energie hospodyněk, ale především pro dosažení vyšších zisků. Mladé hospodyňky si již od mládí učily s novými zařízeními pracovat a tím si výrobci zajistili potenciální odbyt.

Dle tvrzení redaktora časopisu *Life*, se ve Spojených státech amerických v roce 1952 nacházelo více než 480 institucí nabízejících studijní obory se zaměřením na domácí ekonomiku. Na špici stála Cornell University v Iowě, která měla speciální fakultu „Home Economics”.⁵¹ Studentky se neučily jen jak pracovat v domácnosti, ale osvojily si mnoho postupových metod, které denně využily v praxi.⁵² Lektorka Margaret Redmondová tvrdila, že některé hospodyňky trávily mnoho času uklízením z vlastní nerozváženosti, protože si špatně rozvrhly práci. Proto učila své studentky, jak účinně pracovat v domácnosti. Mnoho mladých dívek neřešilo při vytírání podlahy, zda mají ruční mop s dlouhou nebo krátkou rukojetí. Ale i výběr správné délky rukojeti mopu zefektivňoval vytírání podlahy. A pokud si i tak hospodyně nevěděly s úklidem rady, měly si raději sjednat odbornou úklidovou službu, která problém vyřešila za ně.⁵³

Dále měly studentky univerzity v Iowě ve škole k dispozici cvičný byt, v němž trénovaly domácí práce v praxi a seznámily se všemi spotřebiči a jejich ovládním. Například při obsluze myčky na nádobí mohly zvolit program 160°, který nádobí i vysušil a nemuselo se utírat. Mnoho dívek žilo v domnění, že delší prací program lépe vypere špinavé oblečení, ale byl to omyl. Děvčata se musela naučit ovládat všechny typy pracích programů a naučit se je efektivně a správně využívat. Studijní program naučil dívky, jak si vytvořit dokonalý rozvrh domácích prací, kde veškeré úkony na sebe logicky a v posloupnosti navazují.⁵⁴ Studium takzvané domácí ekonomiky znamenalo pro studentky přímou jízdenku do stanice manželství, kde mohly své poznatky uplatnit v praxi a naplno se realizovat. Nikdo neuměl obsluhovat domácí spotřebiče s takovou grácií právě jako absolventky tohoto speciálního oboru. Dívky, které neměly to štěstí studovat na univerzitě si mohly zakoupit alespoň příručku pro hospodyně „The household encyclopedia: What to do - how to do it”.⁵⁵ Studijní obor domácí ekonomiky, působí na čtenáře jako divadelní představení, v němž si studentky vyzkouší svou životní

51 The making of a Home Cornell girls study for their big job, in: *LIFE*, 1952, ISSN 0024-3019, s. 127.

52 Tamtéž, s. 127.

53 Housekeeper learns to take things easy, in: *LIFE*, 1952, ISSN 0024-3019, s. 129.

54 Tamtéž, s. 129.

55 MAGER, NATHAN (edd.): *The household encyclopedia: What to do - how to do it*, 2. vyd. New York, Washington Square Press 1953.

roli pod vedením zkušeného přednášejícího. Ale ve skutečnosti vzdělání mladých dívek přidalo děvčatům na sebedůvěře a jejich poslání získalo ve společnosti na důležitosti. V Americe povýšili roli hospodyně na úroveň jiných akademických oborů, zatímco v Československu se tato činnost stala opomíjenou a nezajímavou. Kromě studijních oborů, měly Američanky možnost přihlásit se do „MRS. AMERICA“.⁵⁶ Jednalo se o televizní soutěž, která motivovala dívky k sebezdokonalování. Vítězka se představila divákům jako nejkrásnější a nejšikovnější hospodyně. Nejlépe pečovala o děti, škrábala brambory, myla podlahu a vynikala ve všech domácích pracích. Soutěž krásy utvrzovala americké dívky v jejich roli hospodyně, protože každá chtěla být výbornou manželkou a zároveň nejkrásnější hospodyní.⁵⁷

Československé ženy se nacházely v odlišné situaci, neboť jako hospodyně neměly dostatečný prostor k realizaci v domácnosti. K roli hospodyně přibyla úloha pracovnice. Domácnost se začala proměňovat a uzpůsobovat pro potřeby nové ženy, která musela zastat veškeré domácí práce jako doposud, ale ve značně kratším čase. Redaktor časopisu *Vlasta* představil čtenářkám sektorovou kuchyni složenou z příborníku, mycího stolu spojeného s pracovním stolem, jenž se pohodlně přizpůsobil podle velikosti kuchyně. Hospodyňka se nenaběhala a všechny předměty měla po ruce.⁵⁸ Takovou kuchyni si mohly dovolit ženy, které žily ve městě. Vesnické selky se musely spokojit s kamny nebo velkou pecí a jednou kredencí. V kuchyni trávily jen minimum času a více se věnovaly práci na statku a péči o hospodářská zvířata.

Změna uspořádání domácností se týkala především bytů dělnic, které se z vesnice přestěhovaly za prací do města. Jejich socialistické bydlení mělo být praktické a každá věc měla své pracovní i funkční oprávnění. Dle tvrzení dobového článku „Radostné a účelné bydlení“ se zvyšování životní úrovně odráželo ve vybavení bytu. Nemotornou kuchyňskou kredenc nahradil účelný příborník. Začalo se upouštět od nepraktického nábytku s vysokým leskem a preferoval se matný design. Domácnosti dostaly doporučení, aby si pořizovaly menší kusy nábytku, které jsou z lepších materiálů a lépe se udržují.⁵⁹ Zmenšování dispozic bydlení mělo své vysvětlení. Změna struktury

56 David Halberstam's *The Fifties*: "Let's Play House", In: Youtube [online], [vyd. 28. 6. 2016], 8:35-9:03, dostupné z: <https://youtu.be/oay9VxFVfME>.https://www.youtube.com/watch?v=dB61C_iTPnI&index=6&list=PLcEgTk_rnIFJBvQUECia52GwzPJJ6Galq.

57 Tamtéž, 8:35-9:03.

58 REJMÁNEK, E.: Sektorové kuchyně, in: *Vlasta*, roč. 5, 1951, č. 42, s. 15.

59 Radostné a účelné bydlení, in: *Vlasta*, roč. 6, 1952, č. 33, s. 14.

hospodářství znamenala i rozšíření střední dělnické třídy. Tito dělníci a dělnice se stěhovali do menších bytů, protože převážnou část svého dne trávili v práci a menší bydlení jim dle slov dobového tisku vyhovovalo. Ve skutečnosti se s takovým bydlením museli vypořádat, protože jiné východisko neměli.

Malá praktická kuchyňka, ve které měla hospodyňka vše rychle při ruce se stala na počátku padesátých let hitem. Bytová výstavba přinášela mnoho nových garsonek s malou vestavěnou kuchyní. Hospodyně zmenšenou kuchyňku velice kritizovaly, protože se v ní nemohly ani otočit. Oproti tomu ve třicátých letech kuchyně zabírala v bytě velkou plochu. Maminky v ní trávily přes den mnoho času a celá rodina zde prožívala společné večery. Rodina v padesátých letech měla využívat efektivně každou místnost v bytě i obývací pokoj. Proto se veškeré dění z kuchyně přesunulo do obývacího pokoje.⁶⁰ Je zajímavé, že dobová cenzura dovolila uveřejnit kritiku čtenářek na malé kuchyně. Oproti tomu velké prostorné kuchyně autor článku považuje za zbytečný nefunkční prostor v bytě. Otázkou zůstává, jaká velikost kuchyně tedy odpovídala ideálu?

Ruku v ruce se zmenšením dispozice kuchyně stálo i snížení počtu vybavení kuchyňské linky. Údajné vymanění ženy z domácí dřiny si vyžádalo změnu zařízení kuchyně. Nové kuchyně zaručovaly minimální přípravu ingrediencí a rychlé dokončení jídel.⁶¹ Z rozhovoru s pamětnicí paní Albrechtovou vyplynulo, že v padesátých letech neměly matky žádný volný čas⁶², jako v předchozích desetiletích, aby si užívaly volné chvíle s rodinou. Také neměly čas přemýšlet nad rozvržením kuchyně. Vše se zmenšovalo, zkracovalo neboli utahovalo, tak hospodyním ani nepřipadlo, že se jejich role hospodyně skoro vytratila a staly se pracovnicemi na plný úvazek.

„Aby práce hospodyně v kuchyni nezabírala tolik času a námahy, nestačí však jen změnit půdorys kuchyně a zařídit ji novým moderním zařízením.“⁶³ V malé přípravné kuchyni se nedalo připravit složité jídlo vyžadující prostor. Potravinářský průmysl měl převzít na svá bedra co nejvíce pracovních úkonů hospodyně. Aby malé kuchyně „zbavily ženu dřiny“⁶⁴ musel se zvětšit sortiment polotovarů. Na druhé straně je potřeba

60 SLEZÁK, Přemysl: O kuchyni, „kde se nelze otočit“ a o vaření vůbec, in: *Vlasta*, roč. 8, 1954, č. 2, s. 14.

61 Tamtéž, s. 14.

62 Rozhovor, Anna Albrechtová, Světlice, 2. 4. 2017.

63 SLEZÁK, Přemysl: O kuchyni, „kde se nelze otočit“ a o vaření vůbec, in: *Vlasta*, roč. 8, 1954, č. 2, s. 14.

64 Tamtéž, s. 14.

se zamyslet nad tím, které rodiny kupovaly polotovary. Konzervy byly k dostání především ve velkých městech, pro bohatší vrstvu obyvatel. Pan Albrecht si z dětství pamatuje masové konzervy, které kupovala jeho babička v Praze na Žižkově.⁶⁵ Maminka pana Honzejka⁶⁶ prodávala v obchodě v obci Bílá u Českého Dubu, ale masovky zákazníci nikdy na pultech nenašli.

Je pochopitelné, že se v kuchyni nové generace nedala uvařit náročná jídla, protože to nedostatek prostoru neumožňoval. Hospodyňky na vaření již neměly tolik času a ocenily mraženou zeleninu⁶⁷. Radost z nového artiklu na trhu mohly mít pouze ženy vlastníci ledničku s mrazničkou, protože pouze tak, mohly využít potenciál mražené zeleniny. Pan Albrecht pocházel ze zámožné rodiny,⁶⁸ se kterou žil v Praze na Žižkově, ale ani oni neměli ledničku. V sezóně maminky a babičky sterilizovaly čerstvou zeleninu, kterou si tak uchovaly na zimu. Tento způsob zpracování zeleniny si ve svých vzpomínkách vybavily všichni pamětníci a dodnes to sami praktikují, dle starých osvědčených receptur.

Ke konci padesátých let se situace v československých domácnostech změnila. Na příkladu čtenářky (pravděpodobně z Prahy) magazínu *Vlasta* je viditelná proměna postoje a jejího částečného procitnutí. Ženám „nejvíce času podle jejich výpovědí zabírají tyto práce: vaření a s tím spojené nákupy masa, zeleniny apod., generální úklid, praní prádla, žehlení a zašívání, čekání u holiče, v létě zavařování, přešívání dětského oděvu a dojíždění do zaměstnání. To jsou jejich největší zloději času. Jak to řešit?“⁶⁹ Jejich přáním bylo odstranění domácího soukromého vaření a zavedení společného stravování pro širokou veřejnost. Přání tohoto typu měli na mysli političtí pohlaváři nikoliv samy ženy. Představa vymizení soukromého vaření a zavedení celodenního stravování mimo domov je utopická, ale pro totální pracovní nasazení v socialistické demokracii pochopitelná. „Obzvláště důležitá by byla taková veřejná jídelna v době špičkových zemědělských prací (žně, brambory, česání ovoce)“⁷⁰ Takové jídelny by uvítali mladí, svobodní lidé, důchodci, vdovci a především rodiny. Rodiny by žily levněji a svoje investice by zaměřily na kulturu nebo vybavení bytů. „Rodina by ušetřila

65 Rozhovor, Jiří Albrecht, Světlava, 2. 4. 2017.

66 Rozhovor, Václav Honzejka, Bílá, 20. 4. 2017.

67 SLEZÁK, Přemysl: O kuchyni, „kde se nelze otočit“ a o vaření vůbec, in: *Vlasta*, roč. 8, 1954, č. 2, s.14.

68 Rozhovor, Jiří Albrecht, Světlava, 2. 4. 2017.

69 KERVICEROVÁ, Štěpánka: Jak na zloděje času, in: *Vlasta*, roč. 14, 1960, č. 42, s. 6.

70 Tamtéž, s. 6.

na čase manželky, na topení, na nákupu v malém, na zkažených věcech (každá rodina nemá ledničku).⁷¹ Vaření, následné mytí nádobí, každodenní nákupy, ztráta času a energie při úklidu by se stala minulostí, kdyby režim zavedl veřejné jídelny. Ženy by svůj čas věnovaly vzdělání, rodině, výchově dětí, návštěvě divadel a biografů a školeních, které by rozšiřovaly jejich obzory a zlepšily výkonnost v povolání. „Pokud nebude žena osvobozena od plotny, věčného umývání nádobí atd., nemůže se mluvit o dokonalé rovnoprávnosti ženy s mužem.“⁷² Myšlenka závodních jídelen měla rodinám přinést především úsporu peněz a času. Ale přeci kromě obědů, se musí rodina také navečeřet a nasnídat. Takže závodní jídelny by ani zdaleka nevyřešily problematiku domácího vaření. Hezká myšlenka režimu, která se snažila získat pro ženy více volného času pro jejich osobní vyžití, ale nedospěla do svého zdárného konce.

Ke konci padesátých let se časová tíseň v domácnosti stala diskutovaným tématem v československých magazínech. Měšťanky postrádaly čas na své domácí povinnosti a požadovaly dodatečné služby – rychloprádelny, službu dohledu na děti (když žena musí narychlo opustit byt) nebo výměnné bazary pro výměnu nepotřebných věcí zůstaly pouze nevyplněnými tužbami.⁷³ Socialistické ženy měly dobré nápady na vylepšení sektoru služeb, ale nesetkaly se s obdivem u politického vedení. Dalším novým typem služby zřizovaným při závodech měla být služba pomáhající matkám, které měly nemocné dítě. Aktivní důchodkyně se měly přetvořit v pomocnice docházející do rodin po dobu pracovní doby matky, aby pohlídaly marody.⁷⁴ „Prosím vás, potřebovali bychom půjčit babičku“⁷⁵, tak se jmenoval pilotní projekt, který měl zajistit pracujícím ženám hlídání nemocných dětí po celou pracovní dobu matky. Hezká myšlenka, která nikdy nedospěla ke svému zdárnému naplnění.

Ženy se na počátku druhé poloviny dvacátého století aktivně zapojily do pracovního procesu. Naproti tomu muži se měli zapojit do domácích prací. „Chápat rovnoprávnost muže a ženy v plné šíři vyžaduje od muže velikou mravní sílu a hluboké pochopení pro ženu. Co bude společností platné, když muž se bude vzdělávat a žena-matka se bude utápět v denních starostech o domácnost a vegetovat ve stínu muže.“⁷⁶ „Tento problém

71 KERVICEROVÁ, Štěpánka: Jak na zloděje času, in: *Vlasta*, roč. 14, 1960, č. 42, s. 6.

72 Tamtéž, s. 6.

73 KERVICEROVÁ, Štěpánka: Jak na zloděje času, in: *Vlasta*, roč. 14, 1960, č. 42, s. 6.

74 KOZELKA, Bedřich: O úkolech a problémech zaměstnaných žen, in: *Vlasta*, roč. 13, 1959, č. 29, s. 6-7.

75 Hledá se babička, in: *Vlasta*, roč. 12, 1958, č. 29, s. 9

76 HARAŠTA, Bohuslav: Anketa a muži, in: *Vlasta*, roč. 14, 1960, č. 42, s. 6.

nebude uspokojivě vyřešen potud, pokud se nezmění u mnohých mužů názor na poslání ženy.⁷⁷ Muž se měl stát pomocníkem a zbavit svoji manželku těžké dřiny v domácnosti. Rozdělení práce o domácnost a výchovu dětí by napomohlo k vytvoření harmonie ve vztahu a vedlo by k rozvoji ženského ducha.⁷⁸ Redaktoři neustále poukazovali na povinnost mužů zapojit se aktivně do chodu domácnosti, ale neseekali se s kladnou odezvou. Muži zůstali i nadále pouze živiteli rodiny, ale do aktivního chodu domácnosti se nezapojovali. Pamětníci podotkli, že rodiče byli pracovně vytížení. Pamětnice paní Vlastimila Honzejková⁷⁹ vypověděla, že její tatínek nuceně pracoval v lomu, a tak se moc nevidali, a tudíž se tatínek nemohl zapojit do chodu domácnosti.

Problematika československých hospodyň a jejich malých sektorových kuchyní se nedala porovnávat s americkou kuchyní, která nabízela ženám mnoho prostoru. Svoboda individuálního výběru se stala důležitým aspektem při výběru vybavení. Líbivý designově vyladěný nábytek, a to nejen v kuchyni, ale v celém interiéru domácnosti, se stal nutností a moderním trendem.⁸⁰ Americké kuchyně nové generace přinášely mnoho nových funkcí. Vestavěné výsuvné prkýnko, sloužící jako přídatná pracovní deska k přípravě surovin, nabízelo ještě další výhody. Hospodyňka si k němu mohla pohodlně sednout a veškeré domácí vybavení měla po ruce a pohodlně na vše dosáhla. Tato moderní kuchyně vybavená kuchyňskými spotřebiči lákala do práce i ostatní členy rodiny. Dcera vždy s radostí a ochotou pomáhala své matce s přípravami a úklidem.⁸¹ Obří americká stylová kuchyně se nemohla přirovnávat k sektorové československé kuchyni, která neoslnila ani svým vybavením natož svým designem. Je až s podivem, jak moc se lišily životní podmínky českých a amerických žen, když žily ve stejné době.

Zámořská kuchyně snů⁸² se stala touhou každé americké ženy. Ale každá hospodyňka kromě dokonalé kuchyňské linky potřebovala i šicí a upravovací stoleček,

77 HARAŠTA, Bohuslav: Anketa a muži, in: *Vlasta*, roč. 14, 1960, č. 42, s.

78 Tamtéž, s. 6.

79 Rozhovor, Vlastimila Honzejková, Bílá, 20. 4. 2017.

80 The Modern Kitchen Decor & Design 1950s - Efficiency in Use & Movement, In: *Youtube* [online], [vid. 25. 6. 2016], dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=nam4MT9yFd4>.

81 My Handy Kitchen, c. 1950-55, In: *Youtube* [online], [vid. 25. 6. 2016], dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=PZC_v00U144.

82 Kitchen Planning: "Practical Dreamer" 1957 United States Steel, In: *Youtube* [online], [vid. 25. 6. 2016], dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=JNgnzZcaTAK>.

manažerské centrum, ze kterého řídila chod celé domácnosti, vyřizovala telefonáty nebo vymýšlela jídelníček. Při plánování kuchyně hrálo zásadní roli rozvržení prostoru. Zóna vaření, mytí nádobí a volná pracovní plocha okolo ledničky, skříňky rozložené do tvaru písmene „u“ v ideálním případě dovolovaly pohyb hospodyně do trojúhelníku. Propojení kuchyňské části s obývací dovolovalo matce komunikovat při vaření s rodinou. Architekt doporučoval situovat okno z kuchyně do zahrady, neboť to nabízelo snadné podmínky pro zahradní grilování. Pomocí „snack baru“ se výborně propojila jídelní a obývací část domu. Dvojdřez dopřál hospodyňce a celé rodině komfort při mytí nádobí. Rozvržení celé kuchyně záleželo na potřebách a tužbách každé hospodyně. Široký výběr barev, dekorů, velikostí a spotřebičů dokázal splnit individuální přání každé ženy.⁸³ Je nutné podotknout, že myšlenka autora výše citovaného videa je bezesporu nadčasová, protože i v dnešní době dvacátého prvního století, mnoho žen řeší tento problém ať žijí v zámoří nebo ve Střední Evropě.

Aby americká poválečná politika udržela ženy doma u plotny musela se pořádně snažit, aby hospodyňkám nabízela stále něco nového a atraktivního. Pohodlí, které spotřební průmysl nabízel domácnostem se muselo neustále vylepšovat a mapovat. Na trhu se potraviny objevovaly čerstvé, zavařené, mražené a konzervované dostupné v různé kvalitě a velikosti. Ve Spojených státech amerických se lišil obsah nákupního vozíku i podle regionu a lokality, kde rodina žila. Vzniklo několik studií amerického ministerstva zemědělství⁸⁴, které spotřebu potravin a jejich regionální oblíbenost důkladně zkoumaly. Poskytovaný luxus odvedl pozornost emancipovaných žen od jejich práv. Hospodyňky vedly klidný a spokojený rodinný život. Zlom nastal až ke konci padesátých let, kde se rozhodly dobový ideál ženství změnit a začaly hledat nový smysl svých životů prostřednictvím kariéry.

3.1 Technická podpora domácnosti

Každá žena velmi ocenila jakoukoliv pomoc v domácnosti. Spotřební průmysl se vždy snažil domácnosti zaplnit kvalitními elektrickými spotřebiči, ale vše záleželo na vyspělosti a zájmu státní poptávky. Zásobování trhu technickými novinkami bylo v

83 Kitchen Planning: "Practical Dreamer" 1957 United States Steel, In: *Youtube* [online], [vid. 25. 6. 2016], dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=JNgnzZcaTAK>.

84 například: U. S. Department of agriculture: *Household food consumption survey 1955*, 1. vyd. Washington, U.S. Dept. of Agriculture 1958.

Československu a ve Spojených státech amerických diametrálně odlišné. Zatímco americké ženy měly nejnovější elektrické přístroje, československé ženy si tento komfort nemohly dovolit. Na jedné straně se potýkaly s nedostatkem financí, v opačném případě obchody nenabízely požadovaný spotřebič. Československo té doby se potýkalo s nedostatečnou elektrifikací a bez elektřiny nemohla technická podpora domácnosti správně fungovat. Města měla elektrickou síť, ale nedostatečné kvality.

Všechny ženy se musely naučit ovládat nové spotřebiče, ale československé ženy navíc řešily i jejich elektrickou spotřebu. V magazínu *Vlasta* se objevil článek popisující problém s odběrem elektrické energie, kdy v zimních měsících docházelo ke zvýšení spotřeby elektrické energie. Vzhledem k rapidnímu nárůstu stát reguloval odběr proudu. Radil hospodyním se správnou obsluhou elektrického sporáku, aby spotřebu snížily. Vzhledem k tomu, že plotýnka zůstávala dlouho po vaření teplá, doporučovalo se ji deset minut před skončením vaření vypnout. Elegantní víceramenný lustr, dle tvrzení státních odborníků údajně nesvítil tak dobře, jako jedna stolní lampa. Další spotřebitelská rada nabádala občany k vypínání hlavního jističe, aby omylem nenechali po odchodu z bytu rozsvícené nebo zapnuté nějaké osvětlení nebo spotřebiče. Dále uživatelé dle rad zapínali drobné spotřebiče s velkou spotřebou pouze v hodinách, kdy nepřetěžovaly elektrickou síť. Vytápění místností pomocí elektrických kamínek a teplometů nepřicházelo v úvahu. Dobová média tvrdila, že snížením spotřeby elektrického proudu se umírnily rodinné náklady a zmenšila se zátěž národního hospodářství.⁸⁵ Ve skutečnosti se především snížil elektrický odběr a tím se zamaskovala nedostatečná kapacita a výroba elektrického proudu. Národní hospodářství díky tomu nezkolabovalo a navenek vše působilo ideálně.

Oproti tomu se Američané nemuseli ohlížet na elektrickou spotřebu nových spotřebičů, natož na cenu zboží, a nebáli se nakupovat nové technické vymoženosti⁸⁶. Trh byl přesycen, nabízel stále nové, dokonalejší spotřebiče s jednodušší obsluhou a větším výkonem. V roce 1955 se prodaly 4 milióny nových ledniček za 1,3 miliardy dolarů.⁸⁷ Krátké upoutávky v televizi prezentovaly jasnou a výstižnou formou novinky

85 Šetříme elektrickým proudem, in: *Vlasta*, roč. 6, 1952, č. 40, s. 14.

86 CLASSIC TV COMMERCIALS #3 - 1956: Futuristic Appliances (720p), In: *Youtube* [online], [vid. 27. 6. 2016], dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=lyScWnz5rjo>.

87 HALBERSTAM, David: *Černobílé desetiletí: padesátá léta a Spojené státy*, 1. vyd. Praha, Prostor 2002, ISBN 80-7260-074-5, s. 449.

na trhu. Automatická myčka nádobí⁸⁸, jako užitečný pomocník, vstoupila do domácností na počátku padesátých let. Společnost Westinghouse představila novu ledničku s mrazničkou⁸⁹, která se nemusela odmrazovat. Elektrický sporák⁹⁰ elegantního vzhledu nabízející mnoho efektivních funkcí za velice příznivou cenu oslovil především mladé hospodyňky. Americký spotřební průmysl nabízel mnoho typů a druhů domácích spotřebičů a každá hospodyňka si vybrala dle svého vkusu. To, co bylo v americké domácnosti standardem, tak v Českoslovenku bychom to jen stěží hledali. Například sporák netvořil základní vybavení českých domácností a rodina pamětníka pana Albrechta měla to štěstí, protože vlastnila plynový sporák.⁹¹

Československá vláda se snažila dohnat americký průmysl a v roce 1954 požadovala po výrobě, aby zvýšila produkci elektrických spotřebičů. Redakce časopisu *Vlasta* se věnovala technickým novinkám a často se na stránkách periodika objevovaly reklamy na nové spotřebiče. Ale daleko častěji se začali objevovat natočená videa, která jsou dnes dostupná na internetu. V archivu *čt24* je k dispozici video, které prezentuje nové modely praček Perobot se ždímačkou, kvalitní zařízení, avšak dostupné pouze pro movitější rodiny. Dále nové hliníkové nebo smaltové nádobí a hrnce, jež zdobily slavnostní tabule československých rodin od roku 1958.⁹² Nový model dámských kol⁹³, nové modely plynových sporáků a ledniček vylepšovaly technické vybavení domácností.⁹⁴ Závod Tesla, jediný výrobce televizí v padesátých letech, začal v roce 1954 vyrábět televizory s pěti knoflíky. Dle tvrzení redakce se v jedné pražské prodejně prodalo měsíčně 200 až 250 těchto televizorů.⁹⁵ Mimo elektrických spotřebičů se zdokonalovaly i chemické prostředky pro ošetření domácností. Mytí podlahy patřilo mezi jednu z nejnáročnějších domácích prací. V roce 1952 byl uveden do prodeje změkčující prášek Blumin⁹⁶, který ušetřil čas a energii hospodyněk při mytí podlahy.

88 Last Word In Automatic Dishwashing (1950), In: *Youtube* [online], [vid. 27. 6. 2016], dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=0PKONSFUefE>.

89 Westinghouse 1951 Refrigerator commercial, In: *Youtube* [online], [vid. 25. 6. 2016], dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=Ls0deRFcRdw>.

90 1951 Commercial for Westinghouse Electric Range, In: *Youtube* [online], [vid. 28. 6. 2016], dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=s2U71nORHp0>.

91 Rozhovor: Jiří Albrecht, Světlice, 2. 4. 2017.

92 Výroba nádobí (1958), In: *Archiv čt 24*, [online], [vid. 28. 6. 2016], 20:20-21:00, dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10116288585-archiv-ct24/214411058210011/>.

93 Další obohacení trhu, in: *Vlasta*, roč. 8, 1954, č. 26, s. 15.

94 Novinky na trhu (1954), In: *Archiv čt 24*, [online], [vid. 28. 6. 2016], 2:48-3:30, dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10116288585-archiv-ct24/214411058210030/>.

95 O televizi a televizorech, in: *Vlasta*, roč. 9, 1955, č. 1, s. 3.

96 SEDLÁČKOVÁ, M.: Jak myjeme měkké podlahy, in: *Vlasta*, roč. 6, 1952, č. 15, s.12.

Československý lehký průmysl se snažil nabídnout hospodyňkám nové spotřebiče a výrobky, ale státní politika spíše preferovala těžký průmysl, a tak sektor výrobků a služeb upadal.

Víceúčelové novinky zastupoval universální kuchyňský strojek Robot UKS E20⁹⁷, který strouhal, řezal, obsahoval mlýnek na mák a kávu, měl hnětač, šlehač, škrabač brambor, strojek na zmrzlinu, struhadlo na zeleninu a plátkovací bubínek na okurky. Tento výborný kuchyňský pomocník potřeboval vhodnou obsluhu. Obdobný model vyráběla zbrojovka Brno.⁹⁸ Hospodyňky musely koupit tohoto robota pečlivě zvážit. Rozsáhlé příslušenství zabralo více úložného prostoru, kterého se v malé sektorové kuchyni moc nenabízelo. Vyšší pořizovací cena spotřebiče citelně zasáhla do rodinných nákladů, ale naproti tomu pomoc při zpracování surovin ušetřila mnoho času při přípravě jídla. Proto se koupě takového spotřebiče musela předem pečlivě promyslet, aby se zhodnotily všechny klady a zápory. Na druhé straně takový spotřebič nebyl k mání ve všech prodejnách. Takže si tento luxus nemohly dopřát všechny ženy.

Oproti tomu ve Spojených státech amerických si v polovině 50. let ženy dopřávaly vše, co chtěly. Naplno si užívaly nový, příjemnější a pohodlnější rodinný život. Věk zázračných kuchyňských a domácích přístrojů provázející hospodyňky na každém kroku, proměňovaly domácí práce v zábavu. Výhodná koupě výkonnějších přístrojů za stále příznivější ceny se nemohla promeškat.⁹⁹ Americká ekonomika plánovala kuchyni snů, plně samostatnou, automatizovanou jednotku ovládanou čipovou kartou.¹⁰⁰ Velice poutavá vize, která se spíše hodila do scifi seriálu nežli do běžného života. Čipovou kartou se neovládá domácnost ani na počátku dvacátého prvního století, proto se není čemu divit, že se neujala ani v době svého vzniku.

Československý trh se nenechal zahanbit a od roku 1956 uvedl na trh dva typy chladniček. Kompresorové a absorpční ledničky na elektrický nebo plynový pohon.¹⁰¹ Socialistické hospodářství zdokonalovalo převážně drobná domácí zařízení. Mlýnek na

97 Univerzální kuchyňský strojek Robot UKS E20, in: *Vlasta*, roč. 10, 1956, č. 14, s. 14.

98 Novinky na trhu (1954), In: *Archiv čt 24*, [online], [vid. 28. 6. 2016], 2:48-3:30, dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10116288585-archiv-ct24/214411058210030/>.

99 HALBERSTAM, David: *Černobilé desetiletí: padesátá léta a Spojené státy*, 1. vyd. Praha, Prostor 2002, ISBN 80-7260-074-5, s. 449.

100 Design For Dreaming 1956 Motorama Exhibit, In: *Youtube* [online], [vid. 28. 6. 2016], 3:27 – 5:10 dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=bnQ-fzzXh0k>.

101 Chladničky pro každou domácnost, in: *Vlasta*, roč. 10, 1956, č. 22, s. 13.

kávu, míchací mixér, dvoumetlový šlehač¹⁰² nebo elektrický leštič na podlahu „Merkur“. Leštič byl v prodeji za 1 150 Kčs.¹⁰³ Dále ruční škrabač na brambory a zeleninu, stačilo pouhé otočení klikou a zelenina se mohla servírovat.¹⁰⁴ Menší spotřebiče se lépe prodávaly, protože měly přijatelnou velikost a cenu. A tak se československé hospodyně těšily z těchto drobných praktických domácích spotřebičů, které prezentoval magazín *Vlasta*.

Československé ženy se při své profesi staraly o domácnost, o děti, vařily, uklízely a praly prádlo. „Proto také všechny výstavy, prodejny a trhy, kde se ukazují všelijaké přístroje, malé, složité i velkých rozměrů, jsou plny koupěchtivých žen.“ Přesně tak to vypadalo na výstavě „Moderní domácnost“ v Praze na jaře roku 1958, kde se představil elektrický vysavač Jupiter, plynový sporák Moralux nebo automatická pračka Moretta.¹⁰⁵ Elektrický šlehač 433 N, elektrickou pánev Napako, Remosku a žehličku si mohly dovolit movitější domácnosti.¹⁰⁶ Každá socialistická rodina, chtěla mít domácnost vybavenou technickými novinkami, ale rodinný rozpočet to nedovolil. Je nutné položit si otázku, zda československý lehký průmysl měl možnost pokrýt vyšší poptávku po elektrických spotřebičích, když stát snižoval kapacitu lehkého průmyslu na úkor těžkého.

Československé domácnosti preferovaly malé drobnější, cenové přijatelnější kuchyňské spotřebiče. Zábavní technika se v Čechách vyskytovala ojediněle, oproti tomu převážná část amerických rodin 50. let vlastnila televizor. Díky televizní obrazovce se ženám mohly lépe odprezentovat novinky elektrotechnického průmyslu. Hlavní hrdinkou televizní obrazovky se stala Betty Furnessová, hvězda americké reklamy efektivně propagující nové spotřebiče společnosti Westinghouse. Kromě televizní obrazovky se Betty objevovala i na stránkách magazínu *Life*, kde také nabízela nové domácí spotřebiče. Chytrý vysavač¹⁰⁷ kompaktního vzhledu s novými vylepšenými nástavci přizpůsobenými vysávání různých tvarů a povrchů. Nabízela televize,¹⁰⁸

102 BUNCL, J.: Domácnost zítřka, in: *Vlasta*, roč. 10, 1956, č. 49, s. 13.

103 O věcech kolem nás, in: *Vlasta*, roč. 11, 1957, č. 23, s. 6.

104 Co tomu říkáte, in: *Vlasta*, roč. 11, 1957, č. 41, s. 7.

105 Jak si ulehčím a zrychlím práci v domácnosti, in: *Vlasta*, roč. 12, 1958, č. 12, s. 13.

106 Každá pomoc je dobrá, in: *Vlasta*, roč. 12, 1958, č. 45, s. 13.

107 Short cut cleaning by Westinghouse, in: *LIFE*, 1953, č. 10, s. 64, ISSN 0024-3019.

108 \$100,000 prize contest to intro duce sensational '54 Westinghouse Automatic TV, in: *LIFE*, 1953, č. 16, ISSN 0024-3019, s. 4.

automatické pračky,¹⁰⁹ šetřící vodu nebo žárovky vhodnější pro lidské oči.¹¹⁰ Stala se americkou ikonou kuchyně¹¹¹ a podařilo se jí šířit pocit důvěry, že v novém moderním světě se domácí práce promění v naplňující a atraktivní činnost.

109 Save 10 gallons of water per load with Westinghouse new way to wash, in: *LIFE*, 1954, č. 20, ISSN 0024-3019, s. 173.

110 Protect Your Sight... with Softened Light! New Westinghouse EYE SAVING Bulbs, in: *LIFE*, 1955, č. 25, ISSN 0024-3019, s. 89,.

111 HALBERSTAM, David: *Černobílé desetiletí: padesátá léta a Spojené státy*, 1. vyd. Praha, Prostor 2002, ISBN 80-7260-074-5, s. 450.

4 Role kuchařky

Americké domácnosti oplývající technickými novinkami vytvářely ženám příjemné prostředí pro přípravu pokrmů. Naproti tomu Československé vaření se mělo přetransformovat do podoby veřejného stravování.¹¹² Jidelny pro děti ve školách a závodní stravování pro dospělé při podnicích mělo přispět k odstranění těžké domácí dřiny, kterou politika spatřovala v každodenní přípravě jídla v kuchyni.

Pečovat o žaludky rodinných příslušníků musely ženy již od pradávna. Role kuchařky představovala v USA i roli hostitelky. Ve Washingtonu žilo několik vlivných žen, které měly na starosti klasickou úlohu – poskytovaly politikům zázemí pro jejich popovídání. V domovech těchto žen se u čaje, koktejlu či večere projednávaly důležité politické záležitosti. Během diskuzí se hosté vyjadřovali k politickému dění a legislativě. Tato přátelská setkání měla veliký vliv na politické dění země.¹¹³ Mladé ženy se na roli hospodyně pečlivě připravovaly a studijně se zdokonalovaly. Jako studentky Cornell Univerzity získaly cenné poznatky o cenách, druzích potravin a jejich zpracování. Mražené potraviny a konzervované jídlo z plechovky se naučily připravovat správným způsobem,¹¹⁴ a tak se staly vynikajícími hostitelkami.

Veškeré počínání amerických žen v domácnosti státní politika kontrolovala. Produktivitu domácího pečiva amerických hospodyněk zmapoval výzkum amerického ministerstva zemědělství.¹¹⁵ Zabýval se výrobou domácího pečiva od dubna do června roku 1955. Dle zjištění odborníků chleba kupovaly všechny rodiny, ale ostatní domácí pečivo dominovalo převážně ve farmářských rodinách, ve kterých se více peklo. Výzkum se podrobně zabýval trendy v pečení, rozdíly mezi městem a venkovem, regionálními odlišnostmi a také věkem hospodyněk. Existovaly i další statistiky stejného druhu, ale zaměřené na jinou problematiku, například na úroveň stravování amerických domácností, o konzervování potravin, spotřebu mléka, margarínu a mnoha dalšího. Statistiky tohoto typu jsou cenným zdrojem informací pro hlubší analýzu stravování a zvyklostí amerických domácností.

112 JECHOVÁ, Květa: Cesta k emancipaci. Postavení ženy v české moderní společnosti 20. století.

Pokus o vymezení problému, in: Pět studií k dějinám české společnosti po roce 1945, TŮMA, Oldřich – VILÍMEK, Tomáš (edd.), Praha, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2008, s. 125-126.

113 Important role of the hostess, in: *LIFE*, 1956, č. 31, ISSN 0024-3019, s. 55.

114 Pastry and parties are cook's concern, in: *LIFE*, 1952, č. 31, ISSN 0024-3019, s. 132.

115 U. S. Department of agriculture: *Household food consumption survey 1955*, 1. vyd. Washington, U.S. Dept. of Agriculture 1958, s. 1.

Pokud se americká hospodyňka rozhodla vařit, musela si zajistit všechny potřebné ingredience. Jako žena v domácnosti měla mnoho dalších zodpovědných úkolů jako žena, matka, pradlena, poradkyně, šéfkuchařka a nákupčí. Jelikož obstarat pro rodinu nutričně vyváženou chutnou stravu patřilo mezi nelehké povinnosti matky, radil se správným výběrem vhodných surovin speciální televizní pořad „Buying food”¹¹⁶. Podle rad, nákupu předcházelo vytvoření nákupního seznamu, dle kterého se vybíraly potřebné potraviny. Například, muž, který šel nakupovat hladový, nakoupil daleko více potravin, než kolik byl schopný s manželkou zkonsumovat během večeře. Zachoval se velice neekonomicky, protože část večeře vyhodil. Proto ženy chodily nakupovat s nákupním lístkem, aby se vyvarovaly neekonomickému a neekonomickému výběru potravin. Další důležitá zásada - vkládat do nákupního košíku vhodné balení nebo množství potravin dle počtu členů rodiny. Pokud hospodyně něčeho nakoupila hodně plýtvala s potravinami. Ženy musely číst etikety na obalu potravin obsahující informace o kvalitě výrobku, aby zakoupily nutričně vyváženou stravu. Trh nabízel různě upravené potraviny – konzervované, sušené, mražené nebo čerstvé. Každá matka musela zvážit neekonomičtější variantu. V sezóně nakupovala čerstvou zeleninu a ovoce. Přebytek sezónní úrody hospodyňky konzervovaly, a tak si vytvořily zásoby pro zimní konzumaci. Oblíbená mražená zelenina lehká na úpravu, ale cenově dražší se využívala převážně v zimním období.¹¹⁷ Dle svých vlastních zkušeností si myslím, že toto instruktážní video radilo hospodyňkám vhodným a vybraným způsobem v nakupování surovin. I v dnešní době je trendy nakupovat efektivně a ekonomicky.

Při přípravě pokrmů musely americké kuchařky ovládat terminologii, aby všechny úkony provedly správně a úplně. Hospodyňky si musely osvojit zásady dodržování postupů při přípravě a pečení chleba nebo úpravy masa a při mnoha dalších pracovních postupech.¹¹⁸ Učily se vařit luxusní jídlo z levných surovin. Musely umět chutně zpracovat mleté maso do hamburgerů¹¹⁹ nebo servírovat rodině lákavé sendviče.¹²⁰ I tady

116 Buying Food (1950), In: *Youtube* [online], [vid. 25. 6. 2016], dostupné z:
<https://www.youtube.com/watch?v=9voHpfFGHJA>.

117 Tamtéž.

118 Cooking terms!, In: *Youtube* [online], [vid. 25. 6. 2016], dostupné z:
<https://www.youtube.com/watch?v=3dOviPRMoyQ&list=PLoHF1HAAMT7zb27CgbnP5KuQiWoblNokG&index=58>.

119 Novinky na trhu (1954), In: *Archiv čt 24*, [online], [vid. 28. 6. 2016], 2:48-3:30, dostupné z:
<http://www.ceskatelevize.cz/porady/10116288585-archiv-ct24/214411058210030/>.

120 Let's Make A Sandwich (1950), In: *Youtube* [online], [vid. 25. 6. 2016], dostupné z:
<https://www.youtube.com/watch?v=gjMANi13WA0&spfreload=1>.

se skrývá efektivita zpracování všech surovin v domácnosti, aby se předcházelo plýtvání, a vše se zužitkovalo.

Československé hospodyně se potýkaly s jinými problémy. Jak psal dobový tisk, zlevnění mouky a pečiva v roce 1951 si vynutilo opatření v podobě lístkových přidělů. Nepracující živly vykupovaly levný chléb a mouku a těmito potravinami určenými pro lidskou konzumaci krmily hospodářská zvířata. Pracující ženy tak neměly šanci v obchodech pečivo a mouku nakoupit, a proto požadovaly zavedení tohoto systému. Pracující lid lístkový systém uvítal.¹²¹ Je smutné, že režim neoceníl rozumnou myšlenku zkrmování starého pečiva zvířaty. Právě chovatelé zvířat nejlépe věděli, jak nakládat se zbytky potravin a neplýtvat. Americká politika by takový postup u svých občanů pochválila a podpořila. Naproti tomu socialistické hospodářství si nedokázalo připustit, že nezvládá zásobovat trh moukou a vymyslelo si tuto lež. Lístkový systém v Československu přetrvával již z válečného období a státní hospodářství s tím nedokázalo nic udělat. Svě selhání maskovalo a veškerou zodpovědnost za vzniklý problém hodilo na nepohodlné jedince. Pamětníci si na lístkový systém pamatují. A také si vzpomněli, jak si v této těžké době šetřili peníze, aby si mohli koupit něco hezkého, nad rámec přidělů. Ale přišla měnová reforma v roce 1953 a jejich plány zhatila, protože úspory znehodnotila.¹²²

Velice zajímavou kauzu přineslo Rudé právo: „V posledních měsících se najednou objevil nedostatek prášků do pečiva.“¹²³ Dámy začaly prášek kupovat do zásoby „ačkoliv prášek si může uchovat dobrou kvalitu nejdéle 6 měsíců. A výsledek. Prášky nebyly“¹²⁴ Hospodářství vědělo, že prodej s růstem životní úrovně stoupne, ale „nákup prášků stoupl tak, že se to nedá odůvodnit jen zvýšenou spotřebou.“¹²⁵ V roce 1951 domácnosti zpracovaly 754¹²⁶ tun kypřidla oproti 540¹²⁷ tunám v roce 1950. „Avšak případ prášku do pečiva nám ukazuje, že zásobovací potíže vznikají mnohdy zcela zbytečně: neukázněností některých prodavačů a spotřebitelů.“¹²⁸ Většina žen kupovala kypřidlo a vanilkový cukr společně, protože to jsou základní ingredience moučníků.

121 TILSCHOVÁ, Míla: Děkujeme naší vládě za rázná opatření, in: *Vlasta*, roč. 5, 1951, č. 11, s. 7.

122 Rozhovor, Vladimír Rampas, Proseč pod Ještědem, 30. 3. 2017.

123 SUCHÝ, Čestmír: Ohlas dne: Zbytečné obtíže, in: *Rudé právo*, roč. 32, 1951, č. 306, s. 4.

124 Tamtéž, s. 4.

125 Tamtéž, s. 4.

126 Tamtéž, s. 4.

127 Tamtéž, s. 4.

128 Tamtéž, s. 4.

Pokud žena přišla pozdě odpoledne z práce a rozhodla se péct, sáhla raději po kypřícím prášku nežli po kvasnicích, které potřebují delší přípravu. Jádrem tohoto problému tkvělo ve špatném zásobování československého trhu, nikoliv ve špatném hospodaření hospodyněk s práškem do pečiva.

Článek v časopisu *Vlasta* z února 1952 tvrdil, že se na československém trhu objevila mražená zeleninová směs na lečo z Bulharska. Stejná společnost na československý trh dodávala konzervované zelené fazolky. Fazolky se vařily s celou plechovkou v hrnci naplněném vodou a servírovaly se až po ohřátí. Předešlo se tak jejich rozvaření a zachovaly si svůj tvar.¹²⁹ Sortiment mražené zeleniny se rozšířil o džuveč, který se lišil od leča vylepšením o lilek, fazolové lusky, hrášek a zelenou nat'.¹³⁰ Mražená zelenina, rychlá pochutina, ale pro ženy bez mrazničky zbytečný sortiment, který neměly kde uskladnit a musely ho ihned zkonzumovat. Ani jeden z pamětníků si na mraženou zeleninu nevzpomněl, z toho lze vyvodit, že dostupnost nebyla dostačující. A soběstačný venkov si vypěstoval vlastní zeleninu, která se uskladnila ve sklepě nebo se zavařila.

Pro údajnou úsporu času hospodyněk vznikla konzervovaná jídla¹³¹ zavařená ve sklenicích. Magazín *Vlasta* přinesl v prosinci 1952 informaci o zřízení obchodů „Služby hospodyním“, které prodávaly zavařená hotová jídla. „Služba hospodyním“ novinka roku 1952 se již v začátcích těšila velké oblíbenosti.¹³² Prodávala hotové pokrmy, masa s omáčkou nebo sladký rýžový nákyp. Takto upravené jídlo se pouze ohřálo a ihned se servírovalo. Každá domácnost žijící v okolí takové prodejny, si bez omezení mohla dopřát tyto hotovky. Pamětníci se shodli na tom, že podobné masové zavařeniny si vyráběli lidé z venkova při tradičních zabíjačkách vepřů. Díky tomu si uchovali zpracované maso po delší dobu.¹³³

Americké ženy nemusely řešit problém, jak uchovat čerstvou zeleninu nebo maso. Novinkou na zámořském trhu se stala revoluční mraznička. Nabízela se ve dvou variantách jednodílná (mrazák součástí lednice ve spodní části) či dvoudílná v

129 Zmražená zelenina, in: *Vlasta*, roč. 6, 1952, č. 7, s. 12.

130 Tamtéž, s.12.

131 Dobrou chuť!, In: *Archiv čt 24*, [online], [vid. 28. 6. 2016], dostupné z:

<http://www.ceskatelevize.cz/porady/10116288585-archiv-ct24/215411058210037/>.

132 Služba hospodyním, in: *Vlasta*, roč. 6, 1952, č. 50, s. 14.

133 Rozhovor, Václav Honzejek, Bílá, 20. 4. 2017.

kombinaci s ledničkou „Crosley shelvador twins”.¹³⁴ Potraviny se uchovávaly v přehledných přihrádkách ve dveřích.¹³⁵ Do nové moderní ledničky se nakupovaly moderní druhy zeleniny. Americká společnost Snow Crop nabízela mražený špenát a míchanou mraženou zeleninu obsahující hrášek, kukuřici a na kostičky nakrájenou mrkev a zelené fazolky. Tato směs měla lákavý vzhled, chuť, velikost a strukturu.¹³⁶ O mražené zelenině se české čtenářky dočetly pouze v dámských magazínech, ale americké hospodyně tento sortiment měli vždy po ruce ve své moderní mrazničce. Pracovně vytížené československé ženy by s radostí mraženou zeleninu využívaly, ale nebylo jim to dopřáno.

V zámoří se vše zlepšovalo, oproti tomu u nás se vše hroutilo. Na jaře roku 1952 vyšel článek, v němž si československé hospodyně stěžovaly na špatné zásobování chlebem v sobotu dopoledne. Chléb si řádně objednaly, ale v mnoha případech se na ně nedostalo. Ženy poté vynadaly prodavači, ten se vymluvil na nedostatky ve výrobě a výroba házela vinu na nedostatečné dopravní prostředky, a tak dokola, ale výsledek se nedostavil, chleba nebyl.¹³⁷ Další z mnoha případů poukazující na špatné fungování československého hospodářství a nevyhovující politiky státu.

Jak usnadnit ženám každodenní vaření, to byla otázka, kterou si kladl každý i dobový tisk. Velice inspirativní jídelníček, na dva týdny plné rozmanitých večeří, nabídl článek říjnového čísla *Vlasty* z roku 1952. Připravené rozpisy večeří ulehčovaly pracujícím ženám vaření. Nemusely nic vymýšlet, stačilo se držet předepsaného harmonogramu a nákupního lístku. Všechny základní ingredience musela mít žena doma a denně kupovala pouze chléb, čerstvou zeleninu, ovoce, mléko, vejce a maso. Každá večeře obsahovala jeden teplý chod. Pokud se jídlo podávalo studené, servírovala se navíc káva nebo čaj se zákuskem. Zakoupené keksy, piškoty nebo perníčky se mohly ihned podávat a hospodyně si ušetřila práci s pečením. Chutná a vydatná večeře beefsteak s brambory a mrkvovým salátem jistě potěšila každého strávnicka. Naopak klasika brambory na loupačku s tvarohem, máslem a mlékem nikdy neomrzela. Předem naplánovaný jídelníček šetřil čas i rodinné výdaje.¹³⁸ Redaktoři nevymyslely pro ženy jednoduchý harmonogram večeří. Každý den nakupovat a vařit časově náročné pokrmy

134 Crosley "fresh and frozen food centers", in: *LIFE*, 1956, č. 16, ISSN 0024-3019, s.162.

135 Tamtéž, s.162.

136 The best spinach you've ever tasted, in: *LIFE*, 1957, č. 15, ISSN 0024-3019, s.178.

137 KOŽÍŠKOVÁ, Květa: Hospodyně kritizují, in: *Vlasta*, roč. 6, 1952, č. 22, s.14

138 Podzimní večeře, in: *Vlasta*, roč. 6, 1952, č. 42, s.14.

není ulehčením práce ba naopak. Ale papír snese všechno, a proto se tento nesmyslný jídelníček dostal do tisku.

V článku „U nás v obchodě“ se objevila zajímavá zahraniční zpráva. Zásobování v obchodech s potravinami v Sovětském svazu v roce 1952 mělo velikou úroveň oproti tomu Angličtí pracující se měli špatně, neustále nakupovali na potravinové lístky. Sovětští lidé už dávno zapoměli na potravinové lístky, v obchodech je různého zboží, co hrdlo ráčí a za dostupné ceny pro každou rodinu. Zboží vždy čerstvé, vysoké kvality a neustále klesající ceny.¹³⁹ Komunistická propaganda na sobě nešetřila chválou. Přiznat si krutou realitu o vlastních problémech nedokázala a nasazovala občanům růžové brýle.

Ke zlepšení kvality zásobování sloužily pojízdné prodejny, jimiž se zabýval redaktor magazínu *Vlasta*. Údajně jezdily o prázdninách do výletních míst, na plovárny a za spotřebiteli do československých vesnic. Způsob prodeje nevyhovoval zákaznicím ani zdravotníkům, protože se nebalené potraviny prodávaly zaprášené. Z toho důvodu úřady zrušily prodej zmrzliny a stánkový prodej. Stará nevyhovující tržiště nevhodná pro moderní způsob socialistického obchodu zanikla.¹⁴⁰ Nelogičnost toho sdělení a jeho odůvodnění vypovídalo o jeho hodnotě. Naopak *Rudé právo* v roce 1953 uvedlo: „Jako dodatek k síti stálých prodejen je třeba zřídit několik tisíc pojízdných prodejen pro drobné osady tak, že tam budou tyto prodejny pravidelně zajíždět a budou přísně dodržovat stanovený jízdní řád.“¹⁴¹ Ženy z malých osad měly možnost nakoupit čerstvé potraviny. Tvrzení o zrušení této služby v magazínu *Vlasta* bylo lživé. Dokládá to i další zpráva o zlepšení zásobování pohraničí z roku 1958. „Letos bude do odlehlých oblastí zajíždět 260 nových pojízdných prodejen.“¹⁴²

Tisk seznámil čtenářky s další novinkou - polévkovými kostkami Vitana usnadňujícími vaření. Hospodyňka stihla uvařit polévku za 5 až 20 minut, záleželo na typu polévky. Přednost těchto polévek tkvěla v úspoře času.¹⁴³ Nová doba přinesla i nové služby občanům. Video v archivu *čt24* přineslo zprávy o závodním stravování.¹⁴⁴ Závodní jídelny nabízely denně několik jídel masitých i bezmasých. Pracující ženy a

139 BUTĚNKOVÁ, Olga: U nás v obchodě, in: *Vlasta*, roč. 6, 1952, č. 44, s.5.

140 Čtenářky kritizují, in: *Vlasta*, roč. 6, 1952, č. 47, s.14.

141 O dalším rozvoji družstevního a kolchozního obchodu, in: *Rudé právo*, roč. 54, 1953, č. 299, s. 5.

142 Spotřební družstva zlepšují služby, in: *Rudé právo*, roč. 54, 1953, č. 299, s. 5

143 Důsledně si usnadňovat práci, in: *Vlasta*, roč. 9, 1955, č. 31, s. 15.

144 Dobrou chuť!, In: *Archiv čt 24*, [online], [vid. 28. 6. 2016], dostupné z:

<http://www.ceskatelevize.cz/porady/10116288585-archiv-ct24/215411058210037/>.

muži se najedli v práci a hospodyňky vařily o jedno jídlo méně. Nemusely nakupovat a připravovat suroviny pro domácí vaření, ušetřily čas i peníze.¹⁴⁵ I přes výhodu závodního stravování hospodyně musely nakupovat, protože doma rodina snídala a večerela.

Redaktoři radili pracujícím ženám, jak si udržet hezkou postavu, protože nedostatek času a špatné stravovací návyky způsobovaly přibírání na váze. Otylejší postava nemusela být důsledkem stravování, mohla znamenat nemoc štítné žlázy. V takovém případě žena navštívila lékaře. Pokud tomu tak nebylo, stačilo dodržovat přesný jídelníček a těšit se opět štíhlé postavě.¹⁴⁶

Americké ženy nepotřebovaly drastické diety, aby si udržely bezvadnou postavu. Článek v magazínu *Life* tvrdil, že stačilo všimnout si složení svého jídelníčku. Vynechat pokrmy sladké, škrobové, maso a olej. Sůl se snadno nahradila citrónem a pokrmy neztratily dobrou chuť. Citrón se přidával do veškerých jídel. Do mražené zeleniny, polévek, salátů. Ryba nebo mořské plody pokapané citrónem se staly delikatesou.¹⁴⁷ Zajímavá myšlenka, jak nahradit sůl v jídelníčku. Každá kuchařka ví, že špetka soli patří do každého pokrmu. Není tedy na škodu používat sůl, ale vždy v přiměřeném množství.

145 PETROVÁ, Věra: Chodíte do závodní jídelny, in: *Vlasta*, roč. 14, 1960, č. 22, s. 6.

146 GJURIČOVÁ, Jiřina: Odtučňovací strava v létě, in: *Vlasta*, roč. 11, 1957, č. 30, s. 4.

147 M-GM'S Jane Powell reveals secret of beautiful figure, in: *LIFE*, 1954, č. 21, ISSN 0024-3019, s.55.

5 Role matky

Všechny matky měly stejný úkol a cíl. Lišily se podmínky, ve kterých vychovávaly své potomky. Stát tyto podmínky reguloval a pomocí politické ideologie je aplikoval. Na Cornell univerzitě v USA se dívkám dostalo vzdělání i v péči o děti. Pro účely studia si univerzita zapůjčila od dobročinné organizace pětiměsíčního chlapce. Neměl jméno, ale dívky mu říkaly Denny Domencon. Pro mnoho děvčat, které se nikdy nestaraly o dítě, představovala péče o Dennyho nevšední zážitek. Každá dívka si tímto způsobem vyzkoušela roli matky a dokázala se na ni lépe připravit. S většími dětmi se studentky učily pracovat v univerzitní školce. Dívky měly vždy nablízku odborného poradce, který dohlížel na chyby a rozdával užitečné rady.¹⁴⁸

Jiný přístup k výchově kojenců zastávalo Československo. Při výchově bylo důležité zbavit se nervozity, protože se přenášela na děti. Výchovu kojence sdílela žena se svým mužem a o dítě pečovali společně.¹⁴⁹ Československé dívky spoléhaly především na svou intuici a vše se učily až průběhu vlastního mateřství. Mnoho článků v dobovém tisku se zabývalo problematikou výchovy dětí. Radily při výchově držet se zásady - nerozmazlovat děti, učit je vážit si věcí kolem sebe a především je vést ke skromnosti. Všichni věděli, že z rozmazlených dětí se stávají povaleči a vykořisťovatelé společnosti, přežití buržoazní společnosti.¹⁵⁰ Socialistický režim takové jedince nepotřeboval. Podle redaktora poslání každého rodiče představovalo vychovat novou oddanou generaci poslušných a výkonných pracovníků. Rodina jako základní sociální jednotka zůstala v reálném socialismu důležitou a nezastupitelnou institucí. Rodina jako těžiště biologické reprodukce, útočiště pro lidské kontakty a studnice kulturních hodnot stála na vrcholu v oblasti centrálního plánování.¹⁵¹ Výchova dětí směřovala k jejich brzkému zapojení do práce a spočívala v důslednosti. Vnesení řádu do života dětí pomáhalo rodičům s výchovou do budoucna.¹⁵² Výchova dětí spočívala v trénování jejich vůle, děti se učily dělat pevná rozhodnutí a vždy dosáhnout svého vytčeného

148 Mothering Denny Domecon, in: *LIFE*, 1952, s. 130, ISSN 0024-3019.

149 KLIMOVÁ-FÜGNEROVÁ: Výchova kojenců, in: *Vlasta*, roč. 5, 1951, č. 29, s. 12.

150 BOGANOVÍČOVÁ, Lydia: Rozmazlenci, in: *Vlasta*, roč. 5, 1951, č. 32, s. 12.

151 JECHOVÁ, Květa: Cesta k emancipaci. Postavení ženy v české moderní společnosti 20. století.

Pokus o vymezení problému, in: Pět studií k dějinám české společnosti po roce 1945, TŮMA, Oldřich – VILÍMEK, Tomáš (edd.), Praha, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2008, s. 119-122.

152 KREJČOVÁ, Olga: Maminko, veď své dítě k práci, in: *Vlasta*, roč. 5, 1951, č. 36, s. 12.

cíle.¹⁵³ Rodiče měly za úkol především vychovat obránce míru a vstřícné jedince. Již malá děvčátka ve školce si hrála se stavebnicí a chlapci si museli osvojit práci v kuchyni. Oběma pohlavím se již od mala vštěpovaly správné návyky. Ostrou kritiku si neodpustila autorka článku „Vším, co děláme, působíme na děti“, kdy problematizovala údajný velký problém vykořisťování dětí rodiči. Takové děti nemohly chodit do školy, protože musely pomáhat rodičům na poli nebo jiným způsobem vydělávat peníze.¹⁵⁴ Pamětníci potvrdili, že museli doma rodičům pomáhat, ale za vykořisťování to nepovažovali. Každý den pravidelně chodili do školy a po návratu domů se zapojili do chodu domácnosti.

Výchova dětí dle československé státní politiky měla svá úskalí. Nedělení hraček a činností na chlapecké a holčičí, patřilo mezi pokrokové myšlenky. Plnění vlastních stanovených cílů posilovalo odpovědnost dětí a stalo se přínosem. Režim však nutil jedince pracovat pro státní blaho, a ne pro svůj osobní prospěch. To věznilo lidské duše v začarovaném kruhu, ve kterém nebylo lehké realizovat se dle svých představ.

V roce 1951 bylo v Československu otevřeno sto padesát nových mateřských škol. Ženy své děti odváděly do mateřinek a mohly se věnovat výstavbě socialismu.¹⁵⁵ Celoplošné pokrytí Československa dostatečným počtem jeslí s vyhovující kapacitou se po celá padesátá léta nedařilo. Ženy si mnohokrát stěžovaly na nedostatek míst v jeslích či na jejich naprostou absenci v některých obcích. Ke konci padesátých let jeslí přibývalo, ale nestačily pojmout děti všech prácechtivých matek. Do výstavby nových zařízení pro děti se měly zapojit i závody. Závodní jesle přizpůsobovaly provozní dobu délce pracovní směny a vyšly tak vstříc pracujícím matkám. „Stálá spolupráce vedení jeslí s odborovou organizací a dalšími složkami v závodě přispívá k dobrému řízení jeslí, to všechno vede ve svých důsledcích k tomu, že děti dobře prospívají, nemocnost je menší a maminky nemají zbytečnou absenci v práci. I na tom mají jistě závody prvořadý zájem.“¹⁵⁶ Na venkově vznikaly jesle i při Jednotných zemědělských družstvech, „neboť pro vesnickou ženu jsou právě tak potřebné jako pro ženu ve městě.“¹⁵⁷ Propaganda tvrdila, že jesle vznikaly i na vesnicích, ale pamětníci tvrdí, že si jesle vybavují pouze ve městech.

153 KORNÍLOV, K. N.: Výchova vůle a charakteru dětí, in: *Vlasta*, roč. 5, 1951, č. 45, s. 12.

154 KOLAŘÍKOVÁ, Z.: Vším, co děláme, působíme na děti, in: *Vlasta*, roč. 10, 1956, č. 21, s. 12.

155 WEISSOVÁ, J.: Jako u maminky, in: *Vlasta*, roč. 5, 1951, č. 46, s. 8-9.

156 Potřebujeme více jeslí a mateřských škol, in: *Vlasta*, roč. 13, 1959, č. 52, s. 14.

157 Potřebujeme více jeslí a mateřských škol, in: *Vlasta*, roč. 13, 1959, č. 52, s. 14.

Situace s nedostatečným počtem jeslí se citelně projevila v roce 1960. Mnoho matek po mateřské dovolené přicházelo pracovat do závodů, ale neměly možnost své děti odložit do jeslí.¹⁵⁸ Nedostatečná kapacita jeslí nebo nevyhovující provozní doba - tyto problémy se neustále opakovaly a politickému systému se dařilo nedostatky odstranit. Služba celotýdenních jeslí v Praze byla velice vítaná a pracující ženy si tuto službu nemohly vynachválit. Vychovatelky v celotýdenních jeslích byly také matky od rodin a na to se často zapomínalo. J. Bondisová se k tomu problému vyjádřila: „Často naše vlastní podmínky jako pracujících žen jsou těžší než matek, o jejichž děti pečujeme. Nedivte se, že nás mrzí, když čekáme už dávno po zavírací hodině s jedním dítětem na maminku, která zatím vyřizuje své věci – a samy myslíme, že na nás doma čeká vlastní dítě.“¹⁵⁹ Některé matky v průběhu týdne své dítě ani jednou nenavštívily a dětským duším tak dlouhé odloučení od rodičů neprospívalo. Velkým problémem představovaly dětské nemoci, které se v kolektivu rychle rozvíjely v epidemii. Vše se muselo důsledně a důkladně kontrolovat, aby se takovým situacím předcházelo.¹⁶⁰ Celotýdenní jesle reflektovaly pracovní vytíženost československých žen, které neměly čas na výchovu vlastních dětí. Je naprosto šokující, že stát nedovolil matkám vychovávat vlastní děti a nutil je využívat celotýdenní jesle a pracovat až do úplného vypětí sil. Naproti tomu v Americe jesle představovaly pouze doplňkovou službu, protože péče o děti znamenala pro americké ženy hlavní náplň dne. Ve Philadelphii armáda provozovala jesle pro potřeby nemocných nebo pracujících žen. Dle finančních schopností rodiny odvozovali poplatky, který rodiče platili za tuto službu.¹⁶¹ Pamětníci si ve svých vzpomínkách mateřinky v padesátých letech nepamatují, vybavují si je až s výchovou svých vlastních dětí v 60. a 70. letech.

V Československu se v padesátých letech proměnila výchova dětí, protože ji od matek částečně převzaly nově vznikající jesle a školky. Tato přeměna vedla k znehodnocení mateřského přístupu a k vyzdvihování pozitiv nových ústavů. Matka popisovaná jako netrpělivá, upracovaná dáma, plná touhy po klidu a nikoli po hrátkách se svými dětmi. Rozvolnění vztahu matky a dítěte nevedlo ke ztrátě ochranného a láskyplného zájmu o potomstvo, naopak rozvinulo touhou po péči o všechny děti světa,

158 Děti nám leží nejvíc na srdci, in: *Vlasta*, roč. 14, 1960, č. 47, s.6.

159 Viděno i z druhé strany, in: *Vlasta*, roč. 14, 1960, č. 47, s.6.

160 Tamtéž, s.6.

161 Soldiers with "heart to god and hand to man", in: *LIFE*, roč. 1954, č. 26, s. 8, ISSN 0024-3019.

pro které byla nejdůležitější jejich bezpečná a šťastná komunistická budoucnost.¹⁶² Matky neměly čas na své vlastní potomky, kde tedy získaly motivaci přemýšlet nad výchovou cizích dětí? Tento absurdní článek musel rozzlobit všechny pracující matky. Pokud jim zbyl nějaký volný čas, jistě ho rádi věnovaly své vlastní rodině. Paní Albrechtová si z dětství vybavuje, že její maminka trávila v práci celý den a na děti neměla skoro vůbec čas. Pamětnice vždy záviděla dětem od sousedům, že s nimi jejich matka trávila společné odpoledne na zahradě.¹⁶³

V polovině padesátých let se začala projevovat absence rodinné výchovy. Zaměstnanost obou rodičů, přetíženost funkcemi, nedostatečná sebekritika v rodičovské důslednosti a nedostatek vůle. Všechny tyto faktory vedly ke zhoršení morálky dětí. Mnoho dalších výchovných organizací jako jesle, mateřské školy, školní družiny a pionýr situaci nevyřešily. Zhýčkané děti se jen ojediněle zapojovaly do práce v domácnosti. Děti žily v dostatku, nic jim nechybělo, neznaly, co je to bída, ale přece si ničeho nevážily. Rodiče si stěžovali na učitele, které v očích dětí neustále shazovali. Výchovné organizace používaly všechny možné prostředky na usměrnění výchovy, ale zdravá rodinná výchova byla základ, bez kterého to nešlo.¹⁶⁴ Až v polovině padesátých let režim docenil výchovu rodičů, ale vzniklé problémy to již nevyřešilo. Děti upracovaných žen padesátých let již odrostly bez matčiny výchovy. Změna výchovného přístupu se mohla projevit až na dalších generacích.

Ženy v zámoří měly dostatek času vychovávat děti. Pokud nestačilo poučení od matky, napomohl výchovný spot v televizi. Učily se osvojovat si stravovací návyky, jíst pomalu a v klidu, protože tím předešly bolestem břicha.¹⁶⁵ Každá dívka se ráda parádila a navštěvovala společenské večírky. Pokud matka chtěla z mladé parádnice vychovat slušné děvče, které se umí chovat na party a zná základy slušného chování, napomohl tomu výchovný program v televizi.¹⁶⁶ Děti se pomocí vzdělávacího pořadu naučily pět

162 NĚČASOVÁ, Denisa: Proměny obrazů ženy po únoru 1948 (na příkladu ženského hnutí), in: 1948: únor 1948 v Československu: nástup komunistické totality a proměny společnosti 1945, KOČIÁN, Jirí – DEVÁTA, Markéta (edd.), Praha, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2011, s.277.

163 Rozhovor, Anna Albrechtová, Světlice, 2. 4. 2017.

164 HRABÍK, Josef: Máme špatnou mládež nebo horší rodiče, in: *Vlasta*, roč. 10, 1956, č. 41, s.12.

165 American Propaganda Films - Good Eating Habits (1951), In: *Youtube* [online], [vyd. 28. 6. 2016], dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=Ys40_HxB7BM&index=8&list=PLoHF1HAAMT7zb27CgbnP5KuQiWoblNokG.

v=lhQnDJc8bB4&list=PLoHF1HAAMT7zb27CgbnP5KuQiWoblNokG&index=13?.

166 Cindy Goes to a Party, In: *Youtube* [online], [vid. 28. 6. 2016], dostupné z:

[https://www.youtube.com/watch?](https://www.youtube.com/watch?v=lhQnDJc8bB4&list=PLoHF1HAAMT7zb27CgbnP5KuQiWoblNokG&index=13?)

[https://www.youtube.com/watch?v=lhQnDJc8bB4&list=PLoHF1HAAMT7zb27CgbnP5KuQiWoblNokG&index=13?.](https://www.youtube.com/watch?v=lhQnDJc8bB4&list=PLoHF1HAAMT7zb27CgbnP5KuQiWoblNokG&index=13?)

zdraví prospěšných potravin. Tyto potraviny se měly stát součástí jejich každodenního jídelníčku. Chléb s margarínem nebo máslem k snídani, doplněný o kus sýra a sklenici mléka. Dále maso, vejce, zelenina a ovoce nesměly chybět v denním menu každého dítěte. Tento jídelníček zaručil správný růst, zdraví chrup, silné svaly a celkově se děti těšily dobrému zdravotnímu stavu.¹⁶⁷ Výchovné pořady v televizi umocnily matčinu výchovu a názorně dětem vše zprostředkovaly zábavnou formou.

5.1 Rodinné a partnerské problémy

Rodina - základní stavební jednotka americké i socialistické společnosti a šťastní rodiče vychovávající zdravé děti, jako ideální obraz spokojeného soužití. Každá společnost přistupovala k výchově nové generace jiným způsobem. Pokud vztah mezi rodiči nefungoval manželé se rozešli. Spojené státy měly v roce 1956 největší rozvodovost ze všech zemí západního světa. Rozvod považovaly za vážné selhání partnerů.¹⁶⁸ Mnoho párů stále setrvalo v nešťastném vztahu, protože se báli veřejného mínění. Náboženství považovalo rozvod za nevhodný a výchovu narušující krok. Alarmující vzestup manželských neúspěchů zapříčinil větší kriminalitu mladistvých, protože jim stále více chyběla nezbytná výchova.

Americký výzkum Kinseyho¹⁶⁹ a Kellyho poukazoval na to, že manželství následovalo až po předmanželském styku. A to především u žen. Sexuální tlak nebo pocit viny zahnal sexuálně aktivní jedince do manželství dříve, nežli by sami chtěli. Ženy vstupovaly do manželství s prvním sexuálním partnerem. Ženy si sňatkem legitimizovaly předmanželský styk. Na druhé straně dvojice, které spěchaly do manželství, aby mohly začít se sexuálním životem. V důsledku těchto myšlenek se snižoval věk snoubenců. Dívky si mnohdy pro svůj první styk vybraly špatného kamaráda a později se s ním rozvedly, protože manželství nesplnilo jejich očekávání. Kinsey zjistil, že žena se cítila méně provinile, když si vzala muže, s nímž sdílela první intimní chvílky. Sexuální aktivita se stala pohonem vztahu a bylo nutné, aby mezi partnery nastala harmonie. Svatba tuto možnost legálně znemožnila. Výzkum prokázal, že pováleční Američané očekávali po svatbě sexuální prožitek v legitimním svazku.

167 Eat For Health (1954), In: *Youtube* [online], [vid. 28. 6. 2016], dostupné z:

<https://www.youtube.com/watch?v=r6LVTgw2fVs>.

168 MAY, Elaine Tyler: *Homeward bound: American families in the cold war era*, 2. vyd. Basic Book, 1988, ISBN 0-465-03055-6, s. xvi.

169 HAVEMANN, Ernest: Kinsey report on Women, in: *LIFE*, č. 8, 1953, ISSN 0024-3019, s. 41.

Společnost padesátých let nepřipouštěla mimomanželský sexuální styk, který primitivní civilizace považovaly za součást života. Muži toužili po sňatku s pannou a předmanželský styk považovali za morálně špatný.¹⁷⁰ Znemožnili si tak cestu vybrat si ideálního partnera na celý život. Kinsey poukázal na to, že sexualita je přirozená a normální. Díky němu se o sexualitě začalo veřejně mluvit, prolomilo se tabu a sexualita se stala součástí každodennosti.¹⁷¹ Veřejnost se o tuto problematiku zajímala a Kinsey report se stal bestseller.¹⁷²

Banální všední téma atomární Americké rodiny mělo vždy velkou pozornost. Ideální rodina počátku padesátých let měla čtyři členy – otce, matku, jedno nebo dvě děti. Rodina žila ve svém domě odděleně od zbytku příbuzných. Tento vývoj novodobé moderní společnosti změnil vztah mezi mužem a ženou. Chlapci a děvčata se vzdělávali společně ve školách. V tradiční společnosti se chlapci mnoho důležitých mužských povinností naučili doma, protože žili s širokou rodinou pospolu. Již jako dospívající se zapojili do práce a přispívali do rodinného příjmu. Pracovní právo vše změnilo. Jejich předpoklad finanční nezávislosti se prodloužil o tři až osm let. Děti padesátých let dosáhly dospělosti a sexuální zralosti bez odpovědnosti a cenných zkušeností.¹⁷³ Problém mezi ženskou a mužskou rolí v rodině americká společnost přes zlatou roletu blahobytu a dostatku nevnímala. Materiální zajištění rodiny navzdory všemu nepřinášelo duševní uspokojení. V druhé polovině padesátých let rapidně vzrostla rozvodovost materiálně bohatých párů, kterým chyběl spokojený partnerský život.

Mezi americkým ideálem manželství a realitou byla zásadní neshoda. Časopis *Life* tento problém porovnával na příkladech ideálu venkova a města. Jak se ukázalo, každý region měl specifický manželský problém. Ze společné zkušenosti redaktorů vyplynul smutný závěr. Neúspěch mužů a žen přijmout své vzájemné emoční závazky v rámci rodiny jim činil problém a manželé se následně rozcházeli.¹⁷⁴ Americké ženy musely opustit tradiční roli ženy v domácnosti, kterou ženy znaly od svých maminek. Cesta k

170 MAY, Elaine Tyler: *Homeward bound: American families in the cold war era*, 2. vyd. Basic Book, 1988, ISBN 0-465-03055-6, s.107-108.

171 David Halberstam's The Fifties: "Let's Play House", In: *Youtube* [online], [vyd. 28. 6. 2016], dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=x_OkKiV92I8&list=PLcEgTk_rIFJBvQUECia52GwzPJJ6Galq&index=7.

172 Tamtéž, 7:10.

173 KOCH, Richard: Penicili is not enough – Family life today and yesterday, in: *American Social Hygiene Association*, roč. 36, 1950, č.7, s. 311.

174 COUGHLAN, Robert: Modern marriage, in: *LIFE*, 1956, č. 31, ISSN 0024-3019, s. 109.

tomu vedla přes opuštění domácnosti a zapojení se do pracovního procesu. Nespokojenost s povinností hospodyně, rozením dětí a následnou péčí o ně se zvyšovala.¹⁷⁵ Syndrom předměstí představoval model ženy, která před sňatkem pracovala, studovala, práci vnímala jako prestiž. Věděla, že po absolvování studia se vdá a stane se matkou a hospodyní, a to vzdělané ženy vnímaly jako degradaci. V 50. letech žilo na předměstí mnoho mladých párů ve stísněném domečku nebo bytě, kde vychovávali dvě až tři malé děti, které potřebovaly neustálý dozor, bez peněz na služebnou nebo luxus. Ženy se stávaly patologicky depresivní. Ničivé drby ze sousedství, pocit matky, která dohlíží na životy svých dětí a svého manžela pracujícího ve městě a ona pouze hospodyně dennodenně zavřená mezi čtyřmi stěnami. Tyto rozpolcené pocity vnímaly všechny mladé dámy, protože ve městě se nabízelo muži mnoho zajímavých aktivit, které mu žena mohla pouze závidět.¹⁷⁶

Na druhé straně mnoho žen ve městě pracovalo, protože je k tomu role manželky, matky a hospodyně nutila. Práce jim dávala nový pocit důležitosti a umožnila jim vstup do mužského prostředí. Čerstvě dostudované dívky pracovaly jako záskok, protože ještě neměly rodinu. Starší ženy již mohly pracovat na částečný úvazek. V padesátých letech se proměnila na jihu ekonomika, a tím došlo ke změně postoje k ženské zaměstnanosti, kterou do té doby považovaly za výstřední. Textilní továrny zaměstnávaly mnoho žen. Díky tomu se muži pomalu, ale jistě začali zapojovat do domácích povinností. Obě pohlaví zbořila starý řád a začalo docházet k většímu mísení rolí mezi manželi.¹⁷⁷

Na středním západě zmapoval výzkum trend výměny rolí, který existoval ve větších městech. Urbanizace a industrializace zde šla kupředu velice pomalu a staré hodnoty nenarušila. Farmářská rodina měla rozdělené role podle pohlaví s jasnými hranicemi. Města a městečka si stále ponechávala venkovská pravidla a díky tomu si pohlaví zachovala své role.¹⁷⁸ Vytoužený cíl amerických párů představovalo šťastné soužití nikoliv rozvod. V USA velice záleželo na místě bydliště, a to do značné míry ovlivňovalo vývoj manželského vztahu. Muži i ženy měli rozdílné představy o rodinném životě. Profesní kariéra, pokud jí jedinci věnovali většinu svého času, vedla k nešťastnému manželství. Výše zmiňovaný článek Roberta Coughlana - Modern

175 COUGHLAN, Robert: Modern marriage, in: *LIFE*, 1956, č. 31, ISSN 0024-3019, s. 109-110.

176 Tamtéž, s. 110.

177 Tamtéž, s. 111-114.

178 Tamtéž, s. 111-114.

marriage vyšel již v roce 1956 a jeho myšlenka je nadčasová. Americká společnost si velice záhy uvědomila špatné rozdělení partnerských rolí, které mělo za následek vysokou rozvodovost.

Partneři v Československu žili v jiném prostředí, kdy naopak oba manželé pracovali a jejich profese jim zabírala veškerý čas. Manželé zapražení do pracovního procesu a budování socialismu zapomínali na své soukromé vztahy. Rodina, základní stavební jednotka socialistického státu procházela krizí. Pokud manželství nefungovalo, pozbylo svou funkci a manželé se rozvedli. Stalo se to logickým vyústěním problematického soužití jedinců, kteří se naprosto odcizili.¹⁷⁹

Nespokojení jedinci hledali zpřísněnou duši mimo svou domácnost. Manželská nevěra měla stoupající tendenci, proti které se bojovalo výchovnými prostředky. Odstranění buržoazních přežitků považovali politické garnitury za nutnost. Mladí měli vstupovat do manželství s rozmyslem, nikoliv z ekonomických důvodů.¹⁸⁰ Pokud se rodiče rozvedli, měli dbát na to, aby nezanedbávali svoji rodičovskou roli: „Dítě oloupené o rodinný kolektiv, prazáklad lidské společnosti, která má vychovat z něho disciplinovaného člověka a občana...“¹⁸¹ Děti rozvedených rodičů velice strádaly. Po rozvodu se manželé dohadovali o splácení alimentů nebo o návštěvách dítěte, které si nechtěli půjčovat. Tato špatná výchova znamenala potomka do dospělosti. „I když se jedná o děti ještě malé, přece již mají paměť. Uvědomte si, že paměť je hrozná věc a že vše špatné, co vidí a slyší od vás, se může jednou obrátit proti vám.“¹⁸² Citovaný článek z časopisu *Vlasta* přinesl nadčasovou myšlenku, že rozvody nejvíce škodily a škodí dětem.

Rozvedená matka dvou chlapců se svěřila s problémy své výchovy redaktorce magazínu *Vlasta* následovně. Matka pracovala na směny, s dětmi se doma pouze mýjela a musela si s nimi dopisovat. Pokud jí zbyl nějaký volný čas, věnovala ho svým ratolestem a společným venkovním aktivitám. Pokud to šlo pomáhaly děti matce s úklidem domácnosti. Matka dvou chlapců si nestěžovala. Chválila si, jak dobře dokáže skloubit roli matky, hospodyně a vzorné pracovnice.¹⁸³ Role vzorné pracovnice se stala

179 BREJCHOVÁ, Jiřina - KOŠNAROVÁ, Vlasta - HOLEČKOVÁ, Božena: *Postavení žen v ČSSR*, 1. vyd. Praha, SNPL 1962, s. 45.

180 HOFER, Gorazd: Proč se manželé rozvádějí, in: *Vlasta*, roč. 8, 1954, č. 43, s. 12

181 FÉROVÁ-HAJMANOVÁ, Iška: Děti rozvedených rodičů, in: *Vlasta*, roč. 8, 1954, č. 47, s. 3.

182 Tamtéž, s. 3.

183 Lásky k dětem, k práci, k životu, in: *Vlasta*, roč. 9, 1955, č. 5, s. 12.

důležitější než role matky, kterou profesní vytížení ženy odsunulo do pozadí. Zároveň článek oslavuje matku samoživitelku, která je ekonomicky soběstačná a dokáže zabezpečit rodinu. V jednadvacátém století by se tímto případem zabývala Správa sociálního zabezpečení, ale v padesátých letech tuto matku opěvoval tisk.

Rodinné soužití mohla narušit promiskuita, kterou odborníci považovali za nemoc. Postižení měli často v dospívání problémy s rodiči. Pocházeli z rozvrácených rodin a neměli hezké vzpomínky na dětství. Problémové dětství se odrazilo v dospělosti v jejich partnerských vztazích a následně v manželství.¹⁸⁴ Stanovit hranice promiskuity představuje nelehký oříšek. Nelehké dětství se bez pochyby mohlo projevit v partnerské nestálosti a mohlo vážně narušit nebo zničit budoucí manželství.

5.2 Porody a potraty

V průběhu padesátých let dvacátého století se porody přesunuly z domácností do nemocnice,¹⁸⁵ a ženy začaly rodit pod odborným lékařským dozorem. Biologicky probíhal porod u všech žen naprosto totožně. Vždy záleželo na tělesné stavbě rodičky a její fyzické kondici. V Československu se rozvinula teorie bezbolestného porodu. „Bolest je chorobný příznak, a proto bolest k porodu nepatří. A to, co rodička pociťuje v začátku porodu, to jsou ochranné signály, které nastupují a velmi hladce je rodička snáší, prošla-li přípravou bezbolestného porodu.”¹⁸⁶ Rodičky, které prošly přípravným kurzem bezbolestného porodu rodily bez utrpení. Všechny potřebné informace získaly v kurzu, a tak věděly, jak se mají při porodu chovat.¹⁸⁷ Dle komunistické propagandy sovětských vědců dokázali nemožné, ale odstranit porodní bolesti opravdu nemohli. Porodní bolesti se dají omezit, ale nedají se úplně eliminovat.

Američtí lékaři se také zabývali odstraněním porodních bolestí. Zkompletovali účinnou plynou směs¹⁸⁸, která poskytovala úlevu od porodních bolestí. Jednalo se o směs oxidu dusného a kyslíku v kombinaci s analgetikem Trilene. Matka při porodu netrpěla velkými bolestmi a vše lépe snášela.¹⁸⁹ Nežli se ženy ocitly na porodním sále,

184 KOCH, Richard: Penicili is not enough – Psychiatric approach to sexual promiscuity, in: *American Social Hygiene Association*, roč. 36, 1950, č.7, s. 307-308.

185 LEIFER, Gloria: *Úvod do porodnického a pediatrického ošetřovatelství*, 1. vyd. Praha, Granada 2004, ISBN 80-247-0668-7, s. 5.

186 ZAJONCOVÁ, Zdena: Bolest k porodu nepatří, in: *Vlasta*, roč. 9, 1955, č. 2, s. 12.

187 Rodily jsme bez bolesti, in: *Vlasta*, roč. 9, 1955, č. 27, s. 12.

188 80% oxidu dusného, 20% kyslíku, případně se přidávalo 0,5 % Trilene

189 Relief of pain in childbirth (1954) , In: *Archive.org*, [online]., [vid. 28. 6. 2016], dostupné z:

shlédly v průběhu těhotenství krátké instruktážní video popisující přípravu rodičky na porod. Žena si nejprve musela připravit tašku se základními potřebami a oblečením do porodnice. V den termínu porodu mohla bez problémů vykonávat domácí práce, pouze si kontrolovala intervaly mezi kontrakcemi. Pokud se interval snížil na 10 minut, zavolala si lékaře. Popsala doktorovi telefonicky svůj stav.¹⁹⁰ V instruktážním videu žena do poslední chvíle v klidu žehlí prádlo, vyčkává na správný interval kontrakcí a následně v poklidu zavolá lékaře. Před odchodem do nemocnice se stihla ještě nalíčit a následně v doprovodu manžela opustila dům. V porodnici ulehla na lůžko a přivedla na svět zdravého kojence. Instruktážní video popisuje idealisticky klidný příchod děťátka, který se obešel bez komplikací. Kéž by všechny ženy měly takový bezproblémový pohodový porod.

Československým ženám se doporučovalo po porodu cvičit. Porodní pás se nedoporučoval, protože zhoršoval prokrvení dutiny břišní.¹⁹¹ Samotnému porodu předcházelo manželství a těhotenství. Po válce nastalo v Československu snížení věkové hranice způsobilosti k sňatku na 18 roků. Došlo k podpoření sňatečnosti a tato tendence se udržela i v padesátých letech. Počty narozených dětí se také zvyšovaly. Zásah do reprodukce učinil až zákon č. 68/1957 o přerušení těhotenství, který se inspiroval sovětskou předlohou. Jednalo se o přerušení těhotenství ze zdravotních důvodů.¹⁹² Vše schvalovala a povolovala interrupční komise, ve které zasedali tři členové a vždy jednoho člena zastupovala žena. Následky potratů na sebe nenechaly dlouho čekat. V šedesátých letech se zvýšil počet nedonošených dětí a samovolných potratů u žen, které podstoupily v minulosti interrupci. Potrat byl vážným zásahem do organismu ženy. Špatně provedený zákrok mohl pro ženu znamenat zánět dělohy nebo v krajních případech, v 75% mohl způsobit i neplodnost. Každá žena měla pečlivě zvážit, zda tento zákrok podstoupí nebo nikoliv.¹⁹³

V padesátých letech 20. století se potraty do povědomí dostaly jako nerizikové a populární řešení ukončení neplánovaného těhotenství. A to se zdravotníkům nelíbilo.

<https://archive.org/details/Reliefofpaininchildbirth-wellcome>.

190 Labor and Childbirth (1950), In: *Archive.org*, [online], [vid. 10. 7. 2016], dostupné z:

<https://archive.org/details/Laborand1950>

191 SPIRMANOVÁ, M.: Pasy nebo tělocvik, in: *Vlasta*, roč. 8, 1954, č. 49, s.12.

192 JECHOVÁ, Květa: Cesta k emancipaci. Postavení ženy v české moderní společnosti 20. století.

Pokus o vymezení problému, in: Pět studií k dějinám české společnosti po roce 1945, TŮMA, Oldřich – VILÍMEK, Tomáš (edd.), Praha, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2008, s. 119-122.

193 SLUNKÝ, Rudolf: Proč škodí potraty?, in: *Vlasta*, roč. 11, 1957, č. 11, s. 9.

Potrat společnost považovala jako vhodné východisko, avšak ženy ho mohly využít jen v krajní nouzi a na to zapomínalo. Předcházet potratům se dalo pomocí antikoncepce. V Československu stejně jako v Sovětském Svazu obchody nabízely antikoncepční prostředky, ale v malé množství. „Je pravda, že nebylo dostatek prostředků, kterými by se chránily samotné ženy. I tomuto nedostatku bude čeleno. Je však také skutečností, že se setkáváme s různými předsudky proti používání antikoncepčních prostředků, a to více ze strany mužů.”¹⁹⁴ Muži si museli uvědomit svůj podíl na početí nového života. „K šťastnému rodinnému životu vede prevence nežádaných těhotenství, které lze docílit správnou informovaností a lámáním předsudků proti použité antikoncepci.”¹⁹⁵ Dle magazínu *Vlasta* trh nabízel mužskou ochranu, ale již dále nemapuje dostupnost. Správná informovanost společnosti o bezpečné sexualitě v době totality značně nedosahovala potřebných měřítek. Třetina československých žen neměla znalosti o antikoncepci. Mužské kondomy byly nedostatkovým zbožím a ženská antikoncepce se do povědomí žen dostala až koncem sedmdesátých let.

Americká společnost vnímala potraty především u svobodných dívek. Dívky se měly chovat nespoutaně a nebojácně, ale zodpovědně. Tento předpoklad kazil jejich budoucí partnerské vztahy. Společnost neměla obavy z „technical virginity” a to bylo špatně.¹⁹⁶ Mladiství mohli provozovat všemožné hrátky, ale bez pohlavního aktu. Dorostenci se pohybovali po tenkém ledu. Mazlit se mohli beztréstně, ale takové chování vedlo logicky k navození touhy k následnému zakázanému pohlavnímu styku. Americká společnost veřejně zakázala mimomanželské těhotenství. Problém s intimními vztahy v mládí vedl k nedostatku odevzdanosti dospělé ženy v sexuálním vztahu mezi manželi a k dostatečnému uznání mužovi sexuální odpovědnosti v manželství. Na počátku padesátých let americké manželství fungovalo na základě kompromisů. Vždy atraktivní a upravená manželka nesměla nikdy selhat. Manžel se musel neustále kontrolovat, jak vypadá v očích manželky a společně vytvářeli rodinnou idylku.¹⁹⁷

194 Nechtěné mateřství, in: *Vlasta*, roč. 11, 1957, č. 40, s. 8.

195 Tamtéž, s. 8.

196 KOCH, Richard: Penicili is not enough – Education for family lifie, in: *American Social Hygiene Association*, roč. 36, 1950, č.7, s. 310.

197 KOCH, Richard: Penicili is not enough – Education for family lifie, in: *American Social Hygiene Association*, roč. 36, 1950, č.7, s. 310.

6 Role pracovnice

Každá žena toužila pro své vlastní profesní kariéře. Stát se ekonomicky nezávislým jedince nebyl lehký úkol. Záleželo na podmínkách, které nastavila politika státu. Demokratické Spojené státy přistoupily k této problematice naprosto odlišným způsobem nežli socialistické Československo. Své cíle plnila komunistická strana především skrze teze marxismu-leninismu, který se programově zabýval postavením ženy ve společnosti. Rovnoprávnosti mezi oběma pohlavími se mohlo dosáhnout teprve odstraněním kapitalistického systému soukromého vlastnictví doprovázené proměnou domácí rodinné práce ve veřejný průmysl.¹⁹⁸ Vzor představoval socialistický model sovětského svazu. Součástí dobového diskurzu se stala rovná práva. Ženy v tomto smyslu zaplnily veřejný prostor a vyrovnávaly se tak mužům. Tento trend nastal již pro skončení druhé světové války, ale komunistický režim vše ještě umocnil. Oddělil buržoazní a nepřátelské mechanismy. Nahradil je novou socialistickou koncepcí. Zrodila se „nová socialistická žena“ budující nový společenský režim. Socialismus stvořil ideální příklad ženy vhodný k následování. První masivní zapojení ženské části obyvatelstva, jako nevyužité zásoby pracovní síly, nastalo po druhé světové válce.¹⁹⁹ Po roce 1948 státní ideologie zaměstnávala ženy i nadále, ale začaly se objevovat v netradičních povoláních²⁰⁰ jako řidičky tramvají, slévačky, soustružnice nebo traktoristky. Ženy v netradiční povoláních se staly hvězdami filmu. Traktoristka Vlasta, hlavní hrdinka filmu *Cesta ke štěstí*²⁰¹, představovala vzor a motivaci pro mnoho dalších.

Ženy na nových postech měly před sebou náročné období. Posměch od kolegů, nedůvěřivé komentáře doplněné v některých případech i naschvály, čekaly na pracovnice při nástupu do zaměstnání. Statečná pracovitá žena se chopila svého úkolu a na konci měsíce překročila pracovní normy. Kolegové tak zahodili předsudky a přijali novou pracovní sílu s otevřenou náručí. Ideální socialistická žena byla pilná, nadšená,

198 MARX, Karel – ENGELS, Bedřich: Spisy. Sv. 36. Praha 1973, s. 404-405. Citováno podle MARX, Engels, Lenin k ženské otázce. Praha 1973, s.86.; České křižovatky evropských dějin, s. 274.

199 NEČASOVÁ, Denisa: Proměny obrazů ženy po únoru 1948 (na příkladu ženského hnutí), In: *Únor 1948 v Československu - nástup komunistické totality a proměny společnosti sv. 5*, KOCIAN, Jiří-DEVÁTÁ, Markéta (edd.), 1. vyd. Praha, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR 2011, ISBN 978-80-7285-108-9, s. 275.

200 Ženy pracují údernicky, In: *Archiv čt 24*, [online], [vid. 28. 6. 2016], 4:10-5:30, dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10116288585-archiv-ct24/210452801350007/>.

201 *Cesta ke štěstí* (rež. Jiří Sequens st., 1951)

zručná a odhodlaná budovat stát. V ryze mužských profesích si ženy musely zachovat svou ženskost a tradiční roli matky. Roli hospodyně a manželky nesměly ženy opomenout. Role pracovnice šla ruku v ruce s rolí občanky. Jednalo se především o zájem o věci veřejné. Správné občanky měly odpracované brigádnické hodiny při žních, jako důležitou součást občanské angažovanosti. Jen tak budovaly socialismus, šířily jeho ideje mezi ostatními a podílely se na agitačních akcích.²⁰²

Pracovní podmínky pro ženy nebyly v poválečném období dostačující. Pouze některé podniky vybavily pracoviště umývárny a šatnami. Nároky na hygienu a možnost úpravy svého zevnějšku nevyhovovaly potřebám pracovnic. Komise žen zřízené při podnicích prosazovaly zlepšení sociálního zázemí pro ženy po dobu několika pětiletěk. Další kámen úrazu představovala pracovní doba žen rozcházející se s provozním režimem škol a zařízení pro předškolní děti. Změny v organizaci práce znamenaly práci přes čas a mimořádné pracovní směny o nedělích a svátcích. Zaměstnávání žen započalo konflikt rolí matky, hospodyně a pracovnice. Další časově náročnou povinnost představovaly povinné brigády v době sezónních zemědělských prací. Jednalo se o jednodenní výjezdy nebo celotýdenní pobyty, které narušovaly chod domácnosti.²⁰³ Režim brigády vždy opěvoval, ale na osobní pocity pracovnic se nikdy neohlížel. Každý musel přemýšlet pouze v duchu socialismu, protože jiné smýšlení nepovoloval komunistický režim.

Každý zaměstnanec očekával za dobře odvedenou práci přiměřené platové ohodnocení. Rovnocenné platové podmínky vyhlásil ministr sociální péče J. Šoteszem již v roce 1945 a nikdy nedošlo k odvolání. Realita vypadala naprosto odlišně, protože ženy vydělávaly za stejnou práci méně peněz než muži. Ryze ženské profese přinášely lepší výdělek oproti netradičním povoláním.²⁰⁴

„Teď, co jsem tady v závodě, se skoro ani zlobit neumím. Ale když jsem byla uzavřená doma, mezi čtyřmi stěnami kuchyně a jen se starala o děti a domácnost, to

202 NEČASOVÁ, Denisa: Proměny obrazů ženy po únoru 1948 (na příkladu ženského hnutí), In: *Únor 1948 v Československu - nástup komunistické totality a proměny společnosti sv. 5*, KOCIAN, Jiří-DEVÁTA, Markéta (edd.), 1. vyd. Praha, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR 2011, ISBN 978-80-7285-108-9, s. 276.

203 JECHOVÁ, Květa: Cesta k emancipaci. Postavení ženy v české moderní společnosti 20. století. Pokus o vymezení problému, in: *Pět studií k dějinám české společnosti po roce 1945*, TŮMA, Oldřich – VILÍMEK, Tomáš (edd.), Praha, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2008, s. 107-108.

204 Tamtéž, s. 107-108.

bylo k zlosti.²⁰⁵ Tak si pochvalovala svojí práci Jiřina Bajerová, která ještě zvládala nakoupit, postarat se o děti a manžela a zajistit chod domácnosti. Podobné pocity zlosti, sdílely v domácnostech i americké ženy. Ty oproti československým setrvaly pouze v domácnostech a na svou vytouženou profesi čekaly. Paní Jiřina musela pracovat na dobré pozici anebo si propaganda upravila její výpověď. Pokud zvládala po práci nakoupit a vyzvednout děti ze školky, mohla se radovat. Stala se jednou z mála matek, která měla takové štěstí. Většina ostatních se potýkala s časovou tísni a role pracovnice jim nepřinášela takové uspokojení. Administrativní pracovnice paní Novotná využila akci vlády přechod z administrativy do výroby. Mnoho žen si chválilo změnu, kterou přinesl lidově demokratický režim.²⁰⁶ Pracovnice, které si situaci pochvalovaly, dokonale omámila propaganda. Nespokojená část obyvatelstva musela držet jazyk za zuby, jinak jim hrozilo vážné nebezpečí ze strany represivních orgánů.

Pro všechny ženy v domácnostech se našla pracovní místa v obchodech s potravinami, textilem nebo domácími potřebami. V Praze, v krajských a okresních městech a na vesnicích nabízely družstevní prodejny nová pracovní místa pro 13 tisíc žen.²⁰⁷ Zaměstnání přineslo pracovnícím mnoho benefitů. Měsíční plat, nemocenské a penzijní pojištění, bezplatnou lékařskou péči, nárok na řádnou dovolenou a na rekreaci. Starší ženy zaměstnavatelé uvítali, protože jejich zkušenosti využili pro budování socialismu. Matky se nemusely bát o svoje děti. Nově vznikající jesle, školky a školní družiny se postaraly o jejich ratolesti. Ženy se mohly bez obav věnovat svému povolání.²⁰⁸ O nedostatečné kapacitě jeslí se již dobový tisk nezmiňoval, vždy se psalo jen o kladech nového režimu, protože zápory k němu dle dobového oficiálního mínění nepatřily.

„V Sovětském svazu a v zemích socialistického tábora není dnešní uspořádání práce zdaleka posledním slovem. Pracovní den se zkracuje a bude se dále zkracovat podle tempa výstavby.“²⁰⁹ Státní ideologie proklamovala zkrácení pracovní doby, která se ve skutečnosti natahovala. Ke konci padesátých let některé ženy musely zanechat své děti

205 KOHOUT, Jan, et al.: Ženy, které se naučily nově žít, in: *Vlasta*, roč. 5, 1951, č. 49, s. 6.

206 KOHOUT, Jan, et al.: Ženy, které se naučily nově žít, in: *Vlasta*, roč. 5, 1951, č. 49, s. 6.

207 ZEMAN, F. K.: Obchod volá ženy z domácností, in: *Vlasta*, roč. 6, 1952, č. 46, s. 6.

208 Tamtéž, s. 6.

209 PFEIFEROVÁ, Karla: Před 40 lety vítaly žen zkrácení pracovní doby, in: *Vlasta*, roč. 6, 1959, č. 37, s. 2.

v celotýdenních jeslích. To potvrdilo jejich veliké pracovní nasazení, které znemožňovalo péči o děti.

V Americkém magazínu *Life* se poprvé v roce 1956²¹⁰ objevila problematika ženy v domácnosti. Mnoho žen si užívalo svou roli hospodyně, ale postupně se začaly věnovat veřejným aktivitám. A to Američankám otevřelo oči. Začaly uvažovat nad jiným životem a nad svým profesním uplatněním. Role matky je naplňovala, ale chyběla jim vlastní seberealizace v profesi. Když americká žena vyšla ze své domácnosti vstříc pracovním příležitostem stala se terčem pro okolí. Žena zajímající se o svoji kariéru, byla osočena, že pro to není řádně vyškolená a má setrvat pouze v domácnosti. Manžela takové ženy společnost vnímala jako neschopného a kritika ho neminula. Když se žena začala zabývat obory jako je právo, medicína nebo podobné, zjistila, že potřebuje trénink. Žena zavřená mezi čtyřmi stěnami netušila, že potřebuje opustit domov, aby získala potřebné znalosti. Kritici tvrdili, že ženy zapomínaly na to, že jsou hospodyně a nemají předpoklad pracovního rozhodování. Zvládají samostatně řídit pouze domácnost.²¹¹

Americké ženy měly předpoklad úspěšně budovat dvě životní dráhy. Ale musely se chopit své šance a ukázat, že dokážou vzít zodpovědnost do svých rukou i mimo svůj domov. V roce 1956 se již několik žen realizovalo v podnikatelské nebo politické sféře. Ty, které dokázaly vytlačit mužskou práci dosáhly v oboru velkých úspěchů. Kritici tvrdili, že americké ženy měly flexibilitu přispět celému světu, především skrze svoji práci v domácnosti nikoliv profesi. Tato kritika dokázala vyprodukovat nestálou předlohu, která se nepadno překonala.²¹²

Betty Goldsteinová byla první americká žena, která se veřejně pokusila vystoupit proti proudu a překonat kritiku okolí. Betty vystudovala jednu se sedmi elitních ženských univerzit na východním pobřeží. V roce 1939 nastoupila na *Smith College*, kde našla svět, v němž odměňovali ženskou inteligenci. Promovala v roce 1942, získala vyznamenání a několik stipendií, ale všeho se kvůli lásce vzdala. Bála se, že by její profesní růst narušil jejich vztah. Válka skončila a mladý válečný veterán *Carl Friedan* okouznil Betty natolik, že se v roce 1947 vzali. Po svatbě se novomanželé přestěhovali

210 She has strenght based, in: *LIFE*, 1956, č. 31, ISSN 0024-3019, s. 26.

211 She has strenght based, in: *LIFE*, 1956, č. 31, ISSN 0024-3019, s. 26.

212 Tamtéž, s. 26.

do centra intelektuálů v Greenwich Village a začlenili se do zdejší společnosti. Betty pracovala jako reportérka pro levicové odborářské noviny. Ve své branži vynikala a získala si mnoho důležitých kontaktů.²¹³

V roce 1949 se jim narodilo první dítě a po narození druhého dítěte jí čekala nemilá zpráva, Betty dostala padáka. Green Village, centrum jejího profesního života se jí začalo postupně vzdalovat a stále více času trávila v domku na předměstí, kde pečovala o svoji rodinu. Intelektuálně a společensky se Betty posunula na jinou úroveň. Veškerou energii vkládala do vedení domácnosti a mateřství. Vaření, uklízení a nakupování se stalo denní rutinou. Později si uvědomila, že se nevědomky stala součástí poválečné vlny stěhování na předměstí.²¹⁴

Útěk od původních cílů a hodnot vedl k vyššímu životnímu stylu. Grilování hamburgerů na zahradě nebo koktejlové večírky si u Betty získaly oblibu. Budoucí vůdkyně feminismu se postupem doby stala ukázkovým příkladem ženy, kterou předkládaly jako ideál ženské časopisy padesátých let. Představovalo to zcela naplněný život, který se za pár let ukázal jako zcela prázdný. To si všechny ženy uvědomily až při zpětném pohledu. Péči o rodinu a setkávání s přáteli shledávala jako příjemné aktivity, ale společenský život a politickou angažovanost, kterou Betty prožívala v New Yorku jí nedokázaly nahradit. V té době proto začala psát pro ženské časopisy. Později si uvědomila, že psaní umocňovalo její nespokojenost s velmi bohatým rodinným životem, kterému chybělo profesní naplnění. Stanovila si podmínku, že si psaním musela vydělat více než výše platu, kterou platili s manželem jejich služce.²¹⁵

Změnu v jejím životě přineslo setkání absolventek Smith College v roce 1957. Betty se dvěma přítelkyněmi sepsala zprávu zachycující životní cesty všech kolegyní ze studií. Pro zprávu si vytvořila dotazník, který přinesl šokující výsledek. Ženy se staly plné pochyb, frustrací, úzkosti a zloby. Měly pocit nenaplnění a izolace, záviděly mužům jejich profesní život. Vše umocnila procházka po univerzitním náměstí, kde si všimla změny, kterou tehdejší generace mladých dívek prošla. Kdysi různorodá společenská témata o budoucnosti s nádechem intelektu se proměnila v debaty o

213 HALBERSTAM, David: *Černobílé desetiletí: padesátá léta a Spojené státy*, 1. vyd. Praha, Prostor 2002, ISBN 80-7260-074-5, s. 533.

214 HALBERSTAM, David: *Černobílé desetiletí: padesátá léta a Spojené státy*, 1. vyd. Praha, Prostor 2002, ISBN 80-7260-074-5, s. 534.

215 HALBERSTAM, David: *Černobílé desetiletí: padesátá léta a Spojené státy*, 1. vyd. Praha, Prostor 2002, ISBN 80-7260-074-5, s. 534.

zásnubách, svatbě, rodině a dětech. Pocit marnosti se uvnitř Betty razantně prohloubil. Roky života věnované rodině a roli dobré manželky se rázem jevily jako ztracené. Stejný pocit měly tisíce dalších amerických žen.²¹⁶

Betty začala psát článek, který odrážel beznaděj a depresi jejich vrstevnic podmíněný nekonečnou péčí o rodinu a manžela. V redakci McCall's její článek odmítli a magazín *Lady's Home Journal* ho přijal. Celý článek v redakci upravili a hlavní myšlenka se vytratila. Ani ve třetím časopise *Redbook* se nepodařilo otisknout článek v originále. Myšlenka, která šla proti proudu všech tvrzení proklamovaných v ženském tisku neměla šanci na úspěch.²¹⁷

Betty svým článkem narazila na tabu, které časopisy odmítaly a zamlčovaly. Nemožnost vyjadřovat svou nespokojenost s životním stylem žen v domácnosti prostřednictvím kritických článků vnímala jako cenzuru. Smyslem ženských časopisů bylo pouze prodávat co nejvíce výrobků do domácností, a nikoliv poukazovat na nespokojenost hospodyněk. Betty považovala ženské časopisy za nejhorší zlo. Ženské časopisy podporovaly začlenění žen do profesního světa mužů, ale bylo tomu tak pouze ve třicátých a čtyřicátých letech. V roce 1949 se nová žena přeměnila v osobu, která je oporou svému muži při budování kariéry a pečuje o děti.²¹⁸

Ženy padesátých let se ocitly v opojení emočního vypětí - „syndromu ženy v domácnosti“. Domácnosti plné skvělých spotřebičů nepřinášely hospodyním radost a více volného času, ale naopak více volného času přineslo více prostoru pro nové práce.²¹⁹

6.1 Profesionální kariéra žen

Profesionální kariéra žen v Československu byla velice rozmanitá. Ženy pracovaly jako chovatelky prasat, dřevorubkyně, inseminační technici nebo svářečky autogenem.²²⁰ Když v roce 1954 Sověti zřizovali dvě výzkumné stanice v Severním ledovém oceánu členem týmu se stala mořská geoložka Marie Klenová.²²¹ Ženy v pražské Tesle se

216 HALBERSTAM, David: *Černobílé desetiletí: padesátá léta a Spojené státy*, 1. vyd. Praha, Prostor 2002, ISBN 80-7260-074-5, s. 534.

217 Tamtéž, s. 536.

218 HALBERSTAM, David: *Černobílé desetiletí: padesátá léta a Spojené státy*, 1. vyd. Praha, Prostor 2002, ISBN 80-7260-074-5, s. 537.

219 Tamtéž, s. 538

220 BOUCHALOVÁ, Irena: První svářečka potrubí, in: *Vlasta*, roč. 6, 1952, č. 39, s. 8.

221 ČAPEK, Miroslav: První žena na plující arktické stanici, in: *Vlasta*, roč. 8, 1954, č. 51, s. 10

propracovávaly na vedoucí pozice. Tyto pracovnice dokázaly, že něžné pohlaví může získat vyšší post a potvrdily ojedinělou, ale zvyšující se tendenci.²²² Mnoho žen pracovalo v zemědělství. Zpočátku padesátých let musely vše zastat pouze ručním nářadím. Rok 1957 přinesl novou technickou mechanizaci. „Prosím vás, copak na to pořád ještě nejsou stroje.“²²³ Tuto otázku si kladlo do té doby mnoho žen. Usnadnit ženám práci měly řepné kombajny SKEM-3. „Lidským rukám ubyla práce a stačilo bulvy pouze za strojem sbírat, dočišťovat a nakládat na vozy.“²²⁴

Americké ženy se zpět do pracovní sféry dostávaly postupně. Jich cesta vedla přes občanské organizace. Příkladem je Marjorie Sutton domácí manažer, matka, hostitelka a aktivní pracovnice pro občanské sdružení. Nejvíce ji uspokojovaly a zaměstnávaly povinnosti spjaté s prací hospodyně a činnosti spojené s občanskou angažovaností, díky níž získala uznání a popularitu. Její manžel vydělával mnoho peněz, společně vlastnili prostorný dům, najímali si zahradníka a uklízečku na plný úvazek. Marjorie se nemusela zabývat dřinou v domácnosti a měla jedinečnou příležitost pracovat pro svoji komunitu. A tuto příležitost využila. Podporovaly ji děvčata, která sloužila pro komunitu P.T.A., která pomáhala zvýšit finanční zdroje pro Nemocnici Centinela a Goodwill Industries. Dále také pomáhala zpěvákům ve sboru a dalším občanským organizacím, které zajímali jejího manžela. Marge si vždy myslela, že bude hospodyní a po vysoké škole se ihned vdá, ale podařilo se jí velice dobře nastartovat i vlastní kariéru.²²⁵

Marjorie si svého muže brala v 16 letech. Poznali se na vysoké škole, kterou Marge opustila a začala se věnovat péči o domácnost. Účastnila se schůzek dobročinného spolku, vozila děti do školy, jedenkrát týdně nakupovala potraviny, vyráběla keramiku a také chtěla studovat francouzštinu. Jako svědomitá matka trávila mnoho času se svými dětmi, pomáhala jim s úkoly, šila kostýmy na večírky a naslouchala jejich problémům a vyprávěním. Její manžel docházel každý den domů na oběd a Marge měla vždy navařeno, dle denního plánu. Mnohokrát se stalo, že na večer pozvala až 20 hostů – přátelé z dobročinného spolku, z dětského klubu nebo obchodní přátelé manžela. Jako hostitelka pozvala dle svého odhadu 1 500 hostů za rok. Její manžel George si to velice chválil a večírky si nadmíru užíval.²²⁶ Na příkladu Marge je patrná proměna chování

222 Výjimka, která by neměla potvrzovat pravidlo, in: *Vlasta*, roč. 9, 1955, č. 1, s. 3.

223 MICHALEC, Zdeněk: Dřinu strojům – a ne ženám, in: *Vlasta*, roč. 11, 1957, č. 37, s.6.

224 Tamtéž, č. 37, s.6.

225 Women hold third of jobs, in: *LIFE*, 1956, č. 31, ISSN 0024-3019, s. 41.

226 Tamtéž, s. 43.

amerických žen. Svůj volný čas věnovaly aktivitám mimo domov a postupně si budovaly cestičku ke svému vysněnému povolání.

Na příkladu třech československých pracovnic je patrné jejich zapálení pro budování socialismu. Krmička vepřů Marie Pavtová se z práce vracela o půlnoci a ve čtyři ráno zase odcházela. Dobrých výsledků dosáhla aplikováním Šurikovy metody výkrmu prasat. Tuto pokrokovou myšlenku rozšiřovala mezi sousedními zemědělskými družstvy. Za vynaložené pracovní nasazení získala čestný diplom a odznak ministerstva zemědělství „Zasloužilý pracovník JZD“²²⁷ a dále byla vyznamenána řádem „Za zásluhy o výstavbu.“²²⁸ Marie opravdu věnovala veškerý svůj čas profesi krmičky. V noci naspala sotva čtyři hodiny a opět se vracela do vepřína. Taková pracovnice opravdu velice věřila státní ideologii a pracovala do úmoru těla. Ale papír snese všechno, tak si redaktoři mohli některé informace přibarvit.

Další hrdinka Hedvika Švabová se stala v pokročilém věku studentkou práv. Mnohé ji dala škola a zbytek se naučila v praxi. Získala diplom a stala se z ní uznávaná právnička. Ve svém volné čase jezdila po vesnicích a vysvětlovala rolníkům vzorové stanovy a zásady společného hospodaření.²²⁹ Paní Hedvika již vychovala děti, tak se nepotýkala s problémy socialistické matky a naplno se věnovala budování socialismu.

Poslední bojovnice pekařka oplatek Jana Michalovičová se šťastně vdala a měla jedno dítě. Svému synovi mohla dopřát vše nejlepší, její chlapec nikdy nestrádal a nic mu nechybělo. A takové štěstí jako paní Jana měla mnoho československých žen.²³⁰ Pokud se dá hovořit o štěstí, když od rána do odpoledne pracujete. Po práci běžíte pro dítě do školky a následně do obchodu na nákup. Doma uvaříte večeři, umyjete nádobí a uklidíte. Po večerníčku uložíte ratolesti do postele, očkem mrknete na manžela a celá vyčerpaná usnete. Ráno se probudíte, připravíte rodině snídani, odvedete děti do školky a sama odejdete do práce. A po práci se celý kolotoč povinností opět roztáčí. Tak tomu říkala propaganda 50. let šťastný život.

Magazín Life v roce 1956 uvedl, že Americké ženy od roku 1950 masově pracují. Od počátku padesátých let kdy 16,5 miliónů žen pracovalo, se počet zaměstnaných žen do roku 1956 zvýšil na 22 miliónů, což představovalo jednu třetinu celého národa.

227 V čem našly své štěstí, in: *Vlasta*, roč. 10, 1956, č. 1, s. 8.

228 Tamtéž, s. 8.

229 Tamtéž, s. 8-9.

230 V čem našly své štěstí, in: *Vlasta*, roč. 10, 1956, č. 1, s. 9.

Polovina z nich byla vdaných. Většinou ženy zastávaly povolání v tradičních odvětvích předurčených pro ženy a dle představ jejich zaměstnavatelů. Šikovné ženy zastávaly pozice administrativní pracovnice nebo prodavačky. Zručnost a vytrvalost ženy předurčovala k monotónní práci v továrně. Soucitnost směřovala dámy k povolání učitelky nebo zdravotní sestřičky. Zajímavější než práce ženám předurčené, představovala povolání pro ženu netradiční – vedoucí pracovnice, inženýrky, taxikářky zaměstnankyně armády.²³¹ V roce 1956 žilo ve Spojených státech 168, 9 miliónů²³² obyvatel z toho 22 miliónů pracujících žen. Je patrné, že mnoho žen setrvalo v domácnostech, ale některým se podařilo uchopit profesní šanci.

Američanky se začaly prosazovat i v politické sféře. Když americké ženy získaly v roce 1920 volební právo, muži nevěřili tomu, že ženy budou v budoucnu působit v politice. V roce 1956 ženy dokazovaly, že jsou vytrvalé a zvládnou vše. Organizovaly stejné politické kampaně jako muži, shromažďovaly peníze pro podporu svých myšlenek a sledovaly průzkumy veřejného mínění.²³³ Ženy v politice stále zaujímaly menšinu. Betha Adkins se stala asistentkou předsedy národní Republikánské strany. Jako první žena získala takto významný post v politické branži. V roce 1956 v Kongresu zasedalo z celkového počtu 531 politiků 16 zástupkyň něžného pohlaví.²³⁴

Článek v magazínu *Life*²³⁵ pojednává o paní Sally Lutherové (38 let) z Mineapolis, spokojené matce rodiny, která si vybudovala vlastní kariérou. Stala se členkou demokratické farmářské labouristické strany za Minnesotu. Kromě politických aktivit – vyřizování korespondence, telefonátů od voličů, které zajišťovala přibližně dva až tři dny v týdnu zvládala chod celé domácnosti. Vařila, uklízela a pečovala o své tři děti a manžela. Sally vhodně hospodařila s časem a uměla si dobře rozvrhnout všechny aktivity. Její manžel říkal, že jeho žena není pravděpodobně nejlepší hospodyni na světě, ale je tak dobrá, jako ostatní ženy, které mají i jiné zájmy než jenom domácnost.²³⁶ Manžel Sally chladně okomentoval její kariéru. Z výpovědi je patrné, že stále protěžoval roli ženy v domácnosti, nad rolí ženy pracovnice.

231 Women hold third of jobs, in: *LIFE*, 1956, č. 31, ISSN 0024-3019, s.31.

232 Historical National Population Estimates: July 1, 1900 to July 1, 1999, [online], [vid. 8. 7. 2016], dostupné z: <http://www.census.gov/popest/data/national/totals/pre-1980/tables/popclockest.txt>.

233 Earned place in politics, in: *LIFE*, 1956, č. 31, ISSN 0024-3019, s. 49.

234 Earned place in politics, in: *LIFE*, 1956, č. 31, ISSN 0024-3019, s. 49.

235 A lawmaking homemaker, in: *LIFE*, 1956, č. 31, ISSN 0024-3019, s. 50.

236 Tamtéž, s. 50.

Další hrdinka si přes všechny nesnáze života splnila svůj životní sen a věnovala se své kariéře. Tato žena prolomila ledy a stala se doktorkou. Její profese si vybrala svou daň. Její vizáž neodpovídala ideálu krásy. Vypadala jako kuň s knírem v kostýmu s parfémem vůně desinfekce. Ztratila veškerou atraktivitu. Žena takového vzhledu nebyla důkazem ženskosti, vypadala jako strašilo. Byla první z emancipovaných žen, to se cenilo, ale ztratila ženský šarm. Pozornost si získala z jiného důvodu. Stala se první ženou v okolí redakce *Life*, která zastávala profesi lékařky. Jako první se vymanila z tradičních ženských pozic. Podařilo se jí získat stejné povolání, do té doby vhodné pouze pro muže.²³⁷ Tento příklad potvrzuje lživou teorii některých kritiků ženské práce, že žena ztrácí práci svůj půvab a ženskost.

Mnoho žen se domnívalo, že dokážou cokoli dělat lépe než muži a některé počiny z minulosti to potvrdily. Anny Edsonové Taylorové v roce 1901 skočila do Niagárských vodopádů. Svým činem se stala nejen první ženou, ale dokonce i prvním člověkem, jenž seskočil do řeky Niagary.²³⁸ Pokud něžné pohlaví chtělo něčeho dosáhnout, vždy se k tomu propracovalo.

Do problémů se americké ženy dostaly i při výběru hudebních nástrojů. Na některé hudební nástroje jako na piano, harfu, violu a flétnu mohly hrát, ale na ostatní neženské nástroje nikoliv. Hra na fagot, tympán či tubu nepřipadala v úvahu. V roce 1956 žilo několik talentovaný basistek, které se nebály jít proti proudu. Také se mezi ženami nacházelo mnoho přebornic v oboru sociologie a antropologie, které mužům ukázaly své schopnosti a nebály se vystoupit z davu.²³⁹

V dlouhé etapě života ženy nedokázaly žít bez mužů, a naopak muži bez žen. Ani jedno pohlaví nesmělo fandit pouze svým úspěchům, podpora ze strany partnera měla velkou důležitost. Bez mužů by ženy zchudly, život by časem ztratil na pestrosti a romantice. Muži dokážou vytáhnout ženu z monotónní denní zátěže, ale musejí chtít.

6.2 Ženské organizace

Americké ženy se oproti jiným ženám ve světě organizovaly v komunitách (celých 65 % žen). Nejlepším klubem s 757 členkami byl vyhlášen *Woman's club of Raleigh*.

237 SKINNER, OTIS, Cornelia: Women are misguided in: *LIFE*, 1956, č. 31, ISSN 0024-3019, s. 73.

238 Tamtéž, s. 73.

239 SKINNER, OTIS, Cornelia: Women are misguided in: *LIFE*, 1956, č. 31, ISSN 0024-3019, s. 74.

Členové pomáhali v nemocnicích, výchovných střediscích pro mladistvé a lidem nemocným rakovinou. Ve městě měli členové 15 speciálních bytů.²⁴⁰

Vládní krize v únoru 1948 přeměrovala Československo jiným směrem. Rada československých žen se pod nátlakem odbojářek, rozhodla ustanovit akční výbor v čele s Anežkou Hodinovou-Spurnou.²⁴¹ Akční výbor Rady československých žen zahájil čistky ve všech spolcích, ve kterých spočívala největší síla organizace žen. Čistky zničily nezávislé ženské hnutí. Ženy mobilizovalo heslo „Buduj vlast, posílíš mír“,²⁴² slogan důležitý pro plnění národohospodářského plánu. Zapojení žen do produktivní práce mělo odstranit stereotyp ženy v domácnosti jako přežitek z dob minulých, protože socialismus vychovával ekonomicky nezávislé ženy.

V roce 1950 vznikl Československý svaz žen, o dva roky později došlo k strukturálně přeměně na Výbor československých žen a výbory žen, které se připojily k národním výborům. Všechny aktivity žen se sjednotily do jedné organizace. Ženy se začaly angažovat v lidové správě. Výbory žen se nacházely v nelehké situaci, protože si musely získat důvěru. V některých oblastech funkcionáři nechtěli spolupracovat s ženami a své argumenty podpořili tvrzením, že v okolí žádné schopné ženy nemají. V roce 1952 se podařilo ustanovit přibližně 70% výborů žen při Městských národních výborech a na Slovensku až 96%. Volby do výborů se pořádaly každý rok a měly přinést nové členky s novými podněty. Kromě roku 1953 se volby konaly každoročně. Každý výbor žen tvořil samostatnou jednotkou. Jednotlivé výbory se mezi sebou neshromažďovaly, aby nemohlo dojít k výměně názorů a spikleneckým uskupením. Členkou se mohla stát uchazečka schválená místní buňkou Komunistické strany, Akčním výborem národní fronty nebo Městským národním výborem. V závislosti na velikosti obce se výbor skládal z tří až pěti členek v čele s předsedkyní. Členky se scházely přibližně jednou za dva týdny nebo častěji. Dále měly za povinnost účastnit se zasedání Městských národních výborů, aby vhodně informovaly o dění v obci. Stávalo se tak ojediněle, reálně se Výbor žen scházel nárazově. Členskou základnu tvořily především komunistky, ale v některých obcích na Liberecku nebo Pardubicku, se ve

240 Worthy tasks all over teh town, in: *LIFE*, 1956, č. 31, ISSN 0024-3019, s. 68.

241 Anežka Hodinová-Spurná navrhla Akčnímu výboru poslanecké sněmovny, aby M. Horákovou a F. Zemínovou zbavily politického mandátu.

242 JECHOVÁ, Květa: Emancipace zdola[online], [vid. 11. 6. 2016], dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/data/pdf/pamet-dejiny/pad1304/003-018.pdf>. s. 7.

výborech nevyskytla ani jedna soudružka. Tento problém musel být co nejrychleji napraven.²⁴³

Důležitým úkolem aktivu žen bylo zapojení širokých mas do plánovaných akcí. Probíhalo to prostřednictvím společné práce, besedami žen z ulice a v zájmových kroužcích. Městské národní výbory přehlížely výbory žen a práce mezi ženami skomírala. Mnoho žen také nechápalo funkci výboru žen a nepovažovaly jeho činnost za důležitou. Výbor československých žen měl být nadřazeným orgánem výboru žen, složených v jednotlivých obcích. Ve skutečnosti mezi nimi neexistovalo žádné institucionální spojení, aby nevznikla samostatná organizace žen.²⁴⁴

Hlavní úkol výboru žen spočíval v „politické a osvětové práci“, dosazování žen na vhodné pracovní posty a snížení fluktuace pracovníků. Dále zvyšoval kvalifikaci úderníků a pomáhal překonat předsudky ženské práce. Mezi další úkoly patřila tzv. „občanská kontrola“ neboli správný chod distribuce. Spočívalo to v kontrole prodejen a restaurací, kde suplovaly státní kontrolu. Kontrolovaly především množství zboží a jeho správné oceňování. Dále také prověřovaly kvalitu práce v jeslích, školkách, opravárenské činnosti, a především v podniku Osvobozená domácnost.²⁴⁵

Časopis *Vlasta* obsahoval nespočet zpráv o budovatelské práci výborů žen. V Praze se roku 1950 otevřely s pomocí národních výborů školní jídelny, které ulehčily vaření maminkám.²⁴⁶ Ženy pomáhaly při žních. Díky jejich pomoci, se práce udolaly v rychlejším čase.²⁴⁷ Pracovnice pomáhaly na polích okopávat brambory, plít mák, na louce pomáhaly při senoseči a vše se díky ženským brigádám stihlo dříve. Ženy pilné jako včelky se staly hnacími motory v zemědělství a bez jejich pomoci by se práce nestihly v tak krátkém čase.²⁴⁸ Údernice z Kladna, Náchodu, Turnova a Úval pomáhaly při žních, při česání chmele a sklizení řepy. Kontrolovaly také kvalitu stravování v závodech.²⁴⁹ Československé ženy členstvím ve výborech žen získaly pocit

243 KOCIÁN, Jiří – PAŽOUT, Jaroslav – RAKOSNÍK, Jakub: *Bolševismus, komunismus a radikální socialismus v Československu VII*, 1. vyd. Praha, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR 2012, ISBN 978-80-7363-440-7, s.71-76 .

244 Tamtéž, s.71-76 .

245 Tamtéž, s. 78-79.

246 Školní stravování – pomoc maminkám, in: *Vlasta*, roč. 4, 1950, č. 42, s. 3.

247 VOJTĚCH, Jaroslav: Nedovedu si představit práci MNV bez pomoci výboru žen, in: *Vlasta*, roč. 4, 1955, č. 24, s. 10.

248 TROJANOVÁ, J.: Bez žen nevybudujeme socialismus na vesnici, in: *Vlasta*, roč. 6, 1952, č. 35, s.10.

249 HODANOVÁ, Antonie, et al.: Ženy osvědčenými pomocnicemi národních výborů, in: *Vlasta*, roč. 6, 1952, č. 14, s.10.

sounáležitosti a důležitosti. Angažovaly se ve veřejném životě a aktivně se podílely na utopickém budování socialistické republiky, přesně tak, jak chtěla propaganda.

V létě roku 1956 se konala celostátní konference československých žen. Účastnice si předaly cenné zkušenosti - například jak zvýšit efektivně doživost krav, a nebo jak správně ošetřovat skot. Kritizovaly veliký nedostatek mladých lidí pracujících v zemědělství.²⁵⁰ Mladí věděli, že práce v zemědělství je těžká dřina a vybírali si raději jednodušší profese.

²⁵⁰ MANCOVÁ, Aloisie, et al.: O čem hovořily ženy na své konferenci, in: *Vlasta*, roč. 10, 1956, č. 33, s. 10.

7 Móda

Módní trendy ovlivňují styl oblékání ženy, a nebylo tomu jinak ani v padesátých letech dvacátého století. Nejčastěji se ženy dozvídaly o módních novinkách z magazínů a ty Americké i z televize. Média propagovala moderní tendence, které zapadaly do dobového kontextu politického dění. Ženám v Československu časopisy prezentovaly především pracovní oděv, patřící od druhé poloviny dvacátého století do každodennosti socialistického člověka. Článek z roku 1951 zhodnotil pracovní oblečení jako praktické oděvy,²⁵¹ jenž se daly dobře prát, čistit a žehlit. Jednotlivé šaty se dělily do kategorií pro zimní a letní práce, pro rostlinnou a živočišnou výrobu, která se dále dělila na práci ve stájích, vepříněch nebo drůbežárnách. Dle redaktora takový hezký a vkusný střih slušel každé ženě. Popřípadě se šířka oděvu musela dát regulovat bez přešívání. Zkušené ženy, které se vyznaly v oboru, a našly nějaké závady, mohly své připomínky k obměně oděvů zasílat na příslušnou adresu výrobce.²⁵² Již při prvním pohledu na modelku se čtenářky musely pozastavit na nevhodnou obuví na podpatku, která se na pole opravdu nehodila a dala by se označit za závadu.²⁵³ Každý rozumný člověk pracující v zemědělství věděl, že dělit oblečení vhodné na práci ve chlévě a na práci na poli je iracionální a směšné. Pracovnice musely řešit ošacení dle ročního období, ne dle typu zvířat, o které pečovaly.

Dle tvrzení dobového magazínu *Vlasta* Československé pracovnice nosily moderní ošacení každý den i v práci. I obyčejná kuchařka musela mít také vhodný oděv. Celý úbor se skládal z šatů, zástěry, správné obuvi a šátku nebo čepečku na hlavu. Šaty ušité z lehké, volné látky umožňovaly ladný pohyb po kuchyni. Nevelký výstřih měl své odůvodnění, chránil dekolt před opařením unikající párou. Obuv měla mít pevnou a ohebnou podrážku s širokým podpatkem pro lepší stabilitu chodidla. Tento kuchařský komplet se doporučoval i pro hospodyně v domácnostech.²⁵⁴

Články z roku 1951 a 1952 nasvědčovaly tomu, že šaty pro práci mají odpovídat jistým kritériím, ale tato myšlenka zůstala nejspíše jen na papíře. Protože v roce 1960 vyšel sloupek, který požadoval zlepšení odívání. Padla v něm otázka: „Neměl by však

251 Pracovní oděv pro zemědělské pracovníky, in: *Vlasta*, roč. 5, 1951, č. 17, s. 13.

252 Tamtéž, s. 13.

253 Viz. příloha č. 6.

254 Pracovní oděv pro kuchařky, in: *Vlasta*, roč. 6, 1952, č. 4, s. 13.

již také panovat soulad mezi pěkným pracovištěm a naším oděvem.”²⁵⁵ Ženy si přály nosit vkusné, praktické a slušivé oděvy, které vyhovují způsobu práce, modernímu prostředí i bezpečnostním podmínkám.

Nové vyzkoušené obleky pro letní práci na poli prezentoval časopis *Vlasta* v roce 1951, protože žena měla vypadat krásně i při práci v zemědělství. V letních měsících nevhodné kalhoty nahradily praktické volné a vzdušné šaty nebo sukně.²⁵⁶ Sukně musela být dlouhá, aby při ohnutí zakryla nohy alespoň ke kolenům. Kombinovala se s blůzou ze stejné látky. Mladé štíhlé dívky si mohly ušít šortky, které se na poli nosily v parných dnech.²⁵⁷

Protipól pracovní módě v Československu představovaly Americké hospodyně, které vypadaly báječně a stylově i při vaření a úklidu. Nosily vypasované šaty, blůzky obepínající pas v kombinaci s širokou nebo naopak úzkou sukní obepínající boky.²⁵⁸ Muzikál *Pomáda*²⁵⁹ je typickou ukázkou módních trendů padesátých let v USA. Šaty rozmanitých barev a střihů, večerní róby a krátké večerní šaty doplněné o klobouky doladěné šperky, prezentovaly v médiích módními ikony jako Marilyn Monroe²⁶⁰ nebo Grace Kellyová.²⁶¹ Ke konci desetiletí americké ženy stále častěji oblékaly modely od Diora.²⁶²

Československá politická garnitura řídila veškeré dění v republice, a tedy i odívání žen. Dle jejího tvrzení, delší sukně měly zabránit v rozptylování mužů při zemědělských pracích na poli. Starší a otlejší ženy nenosily šortky, protože ty lichotily pouze postavám mladých štíhlých soudružek. Celkově typ postavy určoval styl oblékání. „Většina žen má od přírody sklon k oblejším, kulatějším tvarům. Taková oblost, i když je větší, je-li přirozených, pevných, souměrných proporcí, není vůbec nehezká, naopak, zvláště dovede-li se žena dobře a pro svou postavu vhodně ustrojít.”²⁶³ Žena musela při výběru zvolit správný střih, materiál a barvu. Otlejší postavy vynechaly živé barvy,

255 Jsou staré šaty pracovním oděvem, in: *Vlasta*, roč. 14, 1960, č. 14, s.12.

256 Nové vyzkoušené obleky pro letní práci na poli, in: *Vlasta*, roč. 5, 1951, č. 28, s. 13.

257 Tamtéž, s. 13.

258 Design For Dreaming 1956 Motorama Exhibit, In: *Youtube* [online], [vid. 28. 6. 2016], 3:27 – 5:10 dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=bnQ-fzzXh0k>.

259 *Pomáda* (rež. Randal Kleiser, 1978)

260 Hollywood topic A-Plus: *LIFE*, 1952, č. 9, ISSN 0024-3019, s. 101-104.

261 What is Grace up to?: *LIFE*, 1956, č. 40, ISSN 0024-3019, s. 197-200.

262 Dior's Heirs Flies High with Help of Trapeze: *LIFE*, 1958, č. 9, ISSN 0024-3019, s. 38-39.

263 Šaty pro silnější, in: *Vlasta*, roč. 5, 1951, č. 23, s.13.

aby na sebe příliš neupozorňovaly. Vypasované šaty se doporučovaly, protože lichotily i boubelkám.²⁶⁴

Redakce časopisu *Vlasta* věnovala svůj čas atypickým postavám, protože měly v Československu problém s výběrem správné velikosti. Pro silné, vysoké a malé postavy prodejny nenabízely vhodný sortiment. Již po dva roky se spotřebitelé domáhali rozšíření oděvů o větší čísla, ale nestalo se tak.²⁶⁵ Aby oděvní společnosti vyhověly zákazníkům zřídily úpravný, které modely střihově poupravily. V Praze se tato služba objevila v roce 1954 v paláci Kotva, v Havířské ulici a na Poříčí. Úpravy byly za peníze, ale některé naopak zdarma.²⁶⁶ Ale ženy si neustále naříkaly na nedostatek vhodných velikostí. V roce 1955 už konfekce nabízela třicet pět velikostí pro muže a třicet osm velikostí pro ženy, neboť to alespoň tvrdil redaktor v propagandistickém videu.²⁶⁷ Taková rozmanitá škála velikostí, a tolik nespokojených zákazníků. Opět se potvrdily nedostatky, se kterými se potýkal oděvní průmysl a další stále přibývaly. V rubrice magazínu *Vlasta* „Čtenářky kritizují“²⁶⁸ si matky stěžovaly na nedostatek bund pro děti. Pokud našly vhodný typ neseděla dětem velikost. Termín ušití zakázek nevyhovoval a pracovně vytížené ženy neměly čas větrovku ušít. Další nedostatkové zboží představovaly botičky pro děti od tří do pěti let. Pokud někdo měl štěstí a sehnal sandálky, měly tak tvrdou patu, že v tom dítě nemohlo chodit, protože mělo do krve rozedřené patičky. Ve volných prodejnách ženské konfekce v Praze zákaznice poukazovaly na šaty nesmyslného střihu, které nešly žádné ženě.²⁶⁹ Je pozoruhodné, že redakce pustila na veřejnost takou vlnu kritiky, kterou socialistický režim jen těžko snesl.

Silonky se staly velice diskutovaným tématem na stránkách časopisu *Vlasta*. Zákaznice opakovaně lamentovaly nad špatnou kvalitou a velikostí punčoch. Výroba přislíbila zlepšení v podobě číslování podle velikosti chodidla a dvě různé délky lýtky.²⁷⁰ Technologové tvrdili, že silonové vlákno praním a nošením získává na

264 Šaty pro silnější, in: *Vlasta*, roč. 5, 1951, č. 23, s.13.

265 Kam se poděly oděvy velkých čísel, in: *Vlasta*, roč. 6, 1952, č. 40, s. 14.

266 Odpovědi čtenářům, in: *Vlasta*, roč. 8, 1954, č. 25, s. 15.

267 Přehledka neobvyklých velikostí (1955) , In: *Archiv čt 24*, [online], [vid. 28. 6. 2016], dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10116288585-archiv-ct24/213411058210042/video/298891>.

268 Čtenářky kritizují, in: *Vlasta*, roč. 6, 1952, č. 30, s.14

269 Tamtéž, s.14.

270 A zase punčochy , in: *Vlasta*, roč. 6, 1952, č. 50, s. 14.

pružnosti a trvanlivosti, a naopak dlouhé skladování kvalitu snižuje.²⁷¹ Zásobování se silonkami a jejich kvalita se měly do budoucna zlepšit, ale ani po dvou letech se situace s trhem dámských punčoch nezlepšila. Výroba vymýšlela nová opatření, která měla zlepšit situaci. Ženy si měly objednávat punčochy na míru přímo u výrobce, a tak se měl vyřešit nedostatek zboží vhodné velikosti, ale zlepšení se nedostavilo.²⁷² Objednávání punčoch na míru představovalo nepraktickou a administrativně zdlouhavou nereálnou formu objednávek spotřebního zboží. Nominální hodnota takových silonek by zvýšila cenu a došlo by k nepřiměřenému zdražení.

V Československu se společenské šaty pro pracující staly nedílnou součástí šatníku pracujících žen. Dle dobového tisku takové šaty nosily ženy do zaměstnání, kde se následně převlékly do pracovního oděvu. Po skončení pracovní doby se převlékly, upravily a vyrazily do divadla, na koncert nebo slavnostní schůzi.²⁷³ Kolik pracujících žen si v Československu mohlo vyrazit po pracovní době za kulturou? Když na ně doma čekaly děti a spousta nedokončených domácích prací. Pamětníci ve svých vzpomínkách uvedly, že jejich maminky měly málo prostoru pro svou rodinu. A to potvrzuje myšlenku, že si kulturní zážitky dopřávaly převážně ženy z vyšších vrstev, které na to měly finanční prostředky a čas.

Novinky oděvního průmyslu se vždy neleskly puncem chvály. Největší kritika se snesla na koupací obleky. Nabraná krátká sukénka, „která na štíhlé postavě vypadá efektivně, ale na tělnaté paní je jen pro smích. Jsme-li už silné, ušijeme si střízlivé tmavé plavky v celku, na takových buřtících v pase a na zádech není opravdu nic pěkného.“²⁷⁴ Po přečtení takového článku se mohla leckterá otlejší paní urazit. Boubelky móda velice omezovala. Silnější postavy si nemohly dovolit nosit kalhoty, nelichotily jejich proporcím, ale obecně se kalhoty ženám nedoporučovaly.²⁷⁵ Ženy měly raději nosit sukně, které ladily jejich postavě a odpouštěly některé nedokonalosti. Redaktoři magazínu *Vlasta* se věnovali módním změnám, kterým podléhaly i doplňky například kabelky.²⁷⁶ Na podzim roku 1959 byly moderní úzké, podlouhlé a ploché tvary. Zdobily je zlaté přichytky nebo úzké rámy. Výroba dodávala dámské tašky v

271 BUČKOVÁ, Libuše: Kdy budou k dostání trvanlivé silonky, in: *Vlasta*, roč. 11, 1957, č. 24, s. 8-9.

272 Odpovědi čtenářům, in: *Vlasta*, roč. 8, 1954, č. 25, s. 11.

273 Společenské šaty pro pracující, in: *Vlasta*, roč. 6, 1952, č. 1, s.13.

274 Co se nám líbí, in: *Vlasta*, roč. 8, 1954, č. 29, s. 15.

275 MAJOROVÁ, Milena: Ženy v kalhotách, in: *Vlasta*, roč. 11, 1957, č. 5, s. 15.

276 PODHRADSKÁ, Jana: Kabely a kabelky, in: *Vlasta*, roč. 13, 1959, č. 38, s.14.

měkké příjemné kůži (Oreb) i v omyvatelné verzi PVC veluru neboli semiši. Městské kabelky pro zaměstnané ženy větších rozměrů zhotovené z PVC veluru v kombinaci s vepřovou hlazenicí se představily spotřebitelům v roce 1959.²⁷⁷

Elegantní móda v zámoří se nemohla porovnávat se socialistickou módou v Československu, jenž se potýkala s neustálými problémy. Americké ženy nosily již v roce 1951 pohodlné, bavlněné tričko s krátkým rukávem.²⁷⁸ Zpočátku tričko oblékali pouze muži a děti, ale posléze si tento typ oděvu oblíbily i ženy. Proužkovaná trička se nosila v kombinaci se sukní, kloboukem a nesměly chybět šperky. Tyto modely nosily ženy do města nebo třeba do formálních tanečních.²⁷⁹ Betty Furnnesová, hvězda reklamních spotů společnosti Westinghouse, také oblékala tričko s krátkým rukávem v kombinaci se sukní.²⁸⁰ Měla svůj specifický styl odívání, a tím poutala pozornost diváček. Všechny zvědavě očekávaly její další model, který předvede na televizní obrazovce. Svou televizní image si vytvořila sama a všechny šaty si kupovala na vlastní náklady bez příspěvku televize. Tím si zachovala svou osobitost a vypadala vždy moderně a skromně. Betty se nestala pouze královnou amerických spotřebičů, ale i módní ikonou.²⁸¹

Americké ženy měly dilema, co si na sebe obléknou na zahradní party a na druhé straně Československé pracovnice řešily, jakou zástěru si vezmou do chléva. Róby módních domů, které Američanky běžně nosily si české selky nepředstavovaly ani v těch nejdivočejších snech. Dvě diametrálně odlišné země vytvářely dva naprosto různorodé pohledy na módní svět. Americké ženy si vybíraly modely podle své nálady, ale Československé ženy se musely spojit s tím, co právě nabízely obchody.

277 PODHRADSKÁ, Jana: Kabely a kabelky, in: *Vlasta*, roč. 13, 1959, č. 38, s.14.

278 1951 T-shirt, in: *LIFE*, 1951, č. 3, ISSN 0024-3019, s. 73-74.

279 Tamtéž, s. 73-74.

280 Commercial for Westinghouse "Micarta" (1952) , In: *Archive.org*, [online], [vid. 9. 7. 2016], dostupné z: <https://archive.org/details/1952CommercialForWestinghousemicarta>.

281 HALBERSTAM, David: *Černobílé desetiletí: padesátá léta a Spojené státy*, 1. vyd. Praha, Prostor 2002, ISBN 80-7260-074-5, s. 451

8 Zájem o dění ve světě

V padesátých letech se svět ocitl ve studené válce. Takzvaná železná opona rozdělila svět na západ a východ. Znepřátelené tábory se snažily být lepší než ti druzí, a jako nástroj používaly politickou propagandu, všudy přítomnou ve všech médiích.

Československá Vlasta se velice zajímala nejenom o dění v Spojených státech Amerických, ale i o dění v celé západní Evropě. V první řadě se zaměřila na nejbližší sousedy na západě, tedy na Německo a jeho potíže s demilitarizací. Tuto problematiku, řešili redaktoři v několika článcích a nešetřili svou fantazií. Zkreslení informací někdy až odporovalo zdravému rozumu.

První článek popisuje dění v roce 1951, kdy se prý konal národní sjezd francouzských žen na pařížském náměstí Gennevilliers. Hlavní myšlenka ozbrojení Západního Německa spojovala ženy, které nechtěly válku a znovuvyzbrojení Německa, jež neschvalovala většina Francouzů. Budování přátelství mezi ženami z Francie, Německa a ostatních koutů světa bylo důležité a žádoucí pro budování míru.²⁸² Pravost informací o dění ve Francii magazín podpořil výpovědí Marry Andrée, která o prázdninách v roce 1951 navštívila Prahu. Československému svazu žen napsala dopis a v něm potvrzuje události, které se konaly na pařížském náměstí, protože její maminka se jich účastnila.²⁸³ Na začátku padesátých let se Spojenci snažily od demilitarizaci Německa, nikoliv o jeho znovuvyzbrojení. Redaktor úmyslně šířil mezi čtenářkami paniku, ze vzniku nové světové války. Na tuto myšlenku navazuje další článek, který tvrdil, že podporovatelé války, především zbrojaři a monopolisté válku vítali jako nový zdroj peněz a kapitálu.²⁸⁴ Autorka dalšího článku psala o zasloužilé matce osmnácti dětí, která nechtěla, aby její děti, vnoučata nebo pravnoučata okusila utrpení války, jež si prožila ona sama. Proto se postavila proti obnovení nacistického wehrmachtu.²⁸⁵ Propaganda využila pro své potřeby výpověď zasloužilé matky, která vystoupila z řady a stala se ženou činu. Avšak proti demilitarizaci Německa bojovali všichni politici a pohlaví moderní Evropy, ale také mnoho dalších žen.²⁸⁶ Pracovnice údernice Marie

282 CHOMAT, Claudine: Mír klepe na dveře francouzů, in: *Vlasta*, roč. 5, 1951, č. 13, s. 10.

283 Francouzské děvčátko píše československému svazu žen. In: *Vlasta*, 29. 5. 1951, s. 10.

284 Vyrazit zbraň z rukou hitlerovských militaristů, in: *Vlasta*, roč. 8, 1954, č. 47, s. 3.

285 BOČANOVÁ, Marie: Hovoří matka osmnácti dětí, in: *Vlasta*, roč. 8, 1954, č. 48, s. 2.

286 Německé ženy společně s námi bojují proti remilitarizaci Západního Německa, in: *Vlasta*, roč. 5, 1951, č. 16, s. 2.

Lalíková, obsluha vrtacího stroje Ludmila Kovaříková, lékařka Mudr. Jana Pastorová, dělnice Bedřiška Biskupová, herečka Jarmila Májová a matka pěti dětí Marie Kubínová podaly svoji výpověď.²⁸⁷

Československým ženám časopis *Vlasta* přinášel zprávy ze zahraničí. Jednalo se o zprávy učesané dle potřeb socialistické politiky. Každodenní problémy odlákaly ženy od dění ve světě a jejich pozornost se soustředila především na profesní život a domácnost. Tyto články pravděpodobně četly především ženy údernice, které nové politické zřízení podporovaly. Rozpínající se dělnické hnutí našlo podporu i ve Velké Británii. Dělníci zde nalézali nové cesty k míru. Labouristická strana v Anglii se v roce 1945 vydávala za dělnickou odborovou organizaci. Jaro 1951 ukázalo, že se angličtí voliči zmýlili. Jejich zemi ovládaly Spojené státy. Ceny spotřebního zboží ve Velké Británii stále rostly. Nedostatečné sociální zabezpečení vyhnalo dělníky do ulic a vyvolalo stávky. Činná ženská odborová organizace zaslala premiérovi C. Attleemu protest. Anglické mírové hnutí zesílilo a snahy o hospodářskou nezávislost na USA se zvyšovaly. Příslušník britské intervenční armády Taylor řekl: „Lidé v Anglii ještě nechápu plně nebezpečí amerického imperialismu. Yankeové v Koreji využívají naši hloupost. Aby zvýšily své zisky, připravují američtí monopolisté válku s Čínou. Mohl bych vám vyprávět o zvěrstvech, která jsou páchána na korejském lidu. Je to však příliš hnusné a podrobnosti by vás zděsily. Korejci skutečně nemají být za co vděční Spojeným národům.”²⁸⁸ Autor stati upozorňoval na zvěrstva, která přinesla válka v Korei. Mohlo by se zdát, že se snažil co nejvíce pošpinit ruce amerických vojáků. Ale tento konflikt opravdu zapříčinil, že se studená válka změnila v horkou a civilní obyvatelstvo se opět ocitlo v ohrožení života.

Důležitost celosvětové spolupráce žen a dosažení světového míru potvrzuje mnoho článků zaměřených na tuto problematiku. Ženy z celého světa bojující za mír se nacházely i ve Španělsku, kde v průběhu roku 1951 došlo ke generální stávce. Isabel Vincente, vězňena a následně osvobozená hrdinka protestů, se stala symbolem povstání.²⁸⁹ Všechny ženy světa bojovaly po boku československých žen za spokojený

287 LALIKOVÁ, Marie, et al.: Proč budu hlasovat pro pakt míru a proti remilitarizaci Západního Německa. in: *Vlasta*, roč. 5, 1951, č. 21, s. 8-9.

288 EISLEROVÁ, Jean: Anglické ženy v boji za mír, in: *Vlasta*, roč. 5, 1951, č. 16, s. 4.

289 Isabel Vicente zosobňuje boj barcelonských žen, in: *Vlasta*, roč. 6, 1952, č. 6, s. 2.

život svých dětí a globální mír. Mexické ženy²⁹⁰, Íránské ženy²⁹¹ v boji proti angloamerickým imperialistům nebo Argentinský lid²⁹² v boji proti americkému fašismu. Naproti tomu Adžarský lid z Gruzie získal „svobodu“ díky sovětské nadvládě. V roce 1955 se konal celosvětový kongres matek, který přinesl několik stanovisek. Nejhorší dětství měly děti v afrických zemích. Mnoho dětí se nedožilo dospělosti, a to v důsledku špatné výživy. Černošské matky nikdy neměly k dispozici porodnice, nemocnice a jesle. Africké školy poskytovaly vzdělání jen pro jednu třetinu dětí. Černošské rodiny žily v chatrčích, bez nábytku a hygienických opatření.²⁹³ Afrika potřebovala pomoc, ale Československo se do pomoci nezapojilo, protože se samo potýkalo s problémy všeho druhu.

Válečný stav v Asii stále přetrvával. Mezinárodní demokratická federace žen vyslaná v roce 1951 do Koreji se přesvědčila na vlastní oči o nelidském vedení války. Země zvládala zásobování bez jakýchkoliv problémů. Všechna políčka ve dne rozryly americké bomby, ale „všechna pole jsou pečlivě obdělávána, lidé sami říkají, že lépe než v míru, poněvadž musí vydat dvojnásobnou úrodu a jsou s polními pracemi o tři neděle nadplán.“²⁹⁴ Tady propaganda narazila. Jak mohli korejští zemědělci vypěstovat úrodu, když jim pole přes noc vybombardovali Američané? Válkou zničené zemědělství jen těžko zvýší svojí produkci. Tato myšlenka je naprosto utopická a jen těžko uvěřitelná. Na druhé straně brutální zabíjení nevinných civilistů a žen se stalo součástí každého válečného dne. Pouze toto tvrzení je ryze pravdivé, o to je to smutnější. Další článek magazínu *Vlasta* pojednává o životě v zámoří očima východních médií. Lidé se ve Spojených státech z médií nic nedozvěděli, údajně žili v bídě a útlaku.²⁹⁵ Ve skutečnosti Američané žili v luxusu a dostatku, ale československá propaganda si to nedokázala přiznat.

Když se podíváme na mírové hnutí v USA komunistickou optikou zjistíme, že ho režim pronásledoval. Ženské organizace požadovaly příměří s Koreou²⁹⁶ a díky tomu Americké strany debatovali o míru. Mírové složení amerických žen se vyjádřilo k

290 FRÝD, Norbert: Úděl mexických žen, in: *Vlasta*, roč. 5, 1951, č. 23, s. 8-9.

291 Íránské ženy stojí v prvních řadách boje proti angloamerickým imperialistům, in: *Vlasta*, roč. 5, 1951, č. 26, s. 8.

292 Argentinský lid vede nesmiřitelný boj proti americkému fašismu, in: *Vlasta*, roč. 5, 1951, č. 28, s. 8.

293 ZIMOVÁ, Zdeňka: První delegátky na světový kongres matek, in: *Vlasta*, roč. 9, 1955, č. 26, s. 8-9.

294 BAKALÁŘOVÁ, J.: Co jsme viděly v Koreji, in: *Vlasta*, roč. 5, 1951, č. 25, s. 3.

295 ZAJONCOVÁ, Zdena: Americký lid nechce válku v Koreji, in: *Vlasta*, roč. 6, 1952, č. 42, s. 2.

296 Tamtéž, s. 2.

problematicke: „Přes válečnou propagandu a zmatky, rozšiřované tiskem a radiem, prostí mužové a ženy v Americe si zachovali zdravý rozum a hledají cesty k vyjádření své touhy po míru.“ Zajatci lidové armády měli tu nejlepší péči a nebyli považováni za nepřátele. Korejci nenáviděli americko- britské podněcovatele války. Americká letadla bombardovala vesnice, města, školy a také zajatecké tábory. Tvrzení československého magazínu je nepřesné. Oproti tomu časopis *Life*²⁹⁷ podal o válce v Koreji odlišný obraz. Američané žili v přesvědčení, že USA neměla jinou možnost nežli pomoci Koreji proti komunistické agresi. Toto tvrzení podpořil generál MacArthur. Tvrdil, že by se Jižní Korea sama neubráníla, proto americká armáda vstoupila do toho válečného konfliktu. Další otázkou se stalo ukončení této války.²⁹⁸ V roce 1953 střelba v Koreji ustala. Celý svět děkoval za nastolení míru. Korea se začala zotavovat z válečného konfliktu.²⁹⁹

Časopis *Life*³⁰⁰ přinášel informace o bojích francouzských oddílů proti komunistickým divizím v Indočíně. Jednalo se o ryze informativní článek. Americké vyhlídky byly optimistické a vítězství v roce 1954 to potvrdilo. Během konfliktu v Koreji Vietnamská republika oslavila v roce 1952 sedmé výročí založení. V té době se potýkala s imperialistickými vetřelci. Vietnamští vlastenci bojovali za svobodu své země od koloniálního útlaku a vykořisťování.³⁰¹ Pro socialistickou politiku důležitá zpráva, pro ženu v domácnosti nezajímavé čtení.

„Atomová výchova“ v USA strašila bílé děti a černé děti se stávaly obětí rasismu a násilí. V důsledku této špatné výchovy se zvýšila zločinnost mladistvých, to popisoval článek v magazínu *Vlasta*. Děti ve školách se učily, že v případě výbuchu atomové bomby se musejí skrčit pod stůl.³⁰² Ve skutečnosti reprezentoval „*Duck and cover*“³⁰³ americký výchovný program nikoliv rasistickou kampaň. Učil širokou veřejnost a děti, jak se chovat v případě nebezpečí nebo nukleárního útoku.

Organizace chicagských žen za mír přispěla do květnového čísla ročníku 1954 svým příspěvkem. Americké ženy si uvědomovaly svou odpovědnost za udržení míru ve

297 Korean issue, in: *LIFE*, 1952, č. 17, ISSN 0024-3019.s. 27.

298 Tamtéž, s. 27.

299 How to truce came to Korea, in: *LIFE*, 1953, č. 6, ISSN 0024-3019.s. 15.

300 Indochina infight, in: *LIFE*, 1954, č. 2, ISSN 0024-3019.s. 22.

301 ČTK: Spravedlivá válka Vietnamského lidu skončí jeho vítězstvím, k 7. výročí vietnamské republiky, in: *Vlasta*, roč. 6, 1952, č. 36, s. 2.

302 HOLÝ, Miloš: Děti ve stínu bomby, in: *Vlasta*, roč. 8, 1954, č. 11, s. 2.

303 Duck and Cover, In: *Archive.org*, [online], [vid. 9. 7. 2016], 20:20-21:00, dostupné z: <https://archive.org/details/gov.ntis.ava11109vnb1>.

světě. Žádaly svoji vládu o stažení vojenských oddílů z Indočíny. Peníze na válku chtěly použít na výstavbu nových domů nebo škol pro děti. Žádaly zachovávat demokracii v USA a mír pro všechny národy.³⁰⁴ Československá propaganda si opět pohrála s informacemi. Americké ženy se bezesporu organizovaly, ale za jiným nikoliv politickým účelem.

V červenci roku 1954 žádaly guatemalské ženy³⁰⁵ solidaritu a podporu vlasteneckých zájmů své země. Severoamerický monopol stál na pozadí spiknutí United Fruit Company. Cílem se stalo přepadení Guatemaly a likvidace demokratického režimu. Zničit sociální a politické zázemí a nahradit ho imperialistickým režimem, který okupoval velkou oblast.³⁰⁶ Otázka komunismu představovala ve Střední Americe velice ožehavou otázku. Komunisté v Guatemale pozvali rudou armádu z východní Evropy a USA vyslala letectvo do Hondurasu. Započala zde stávkou pracovníků. Nicaragua objevila sovětské zbraně, které záhadně získala opozice vůči vládě Anastacia Somoziho. Colonel Carlos Castillo Armas se pokoušel rozdmýchat povstání v jeho rodné Guatemale.³⁰⁷ Komunistická média opět zkreslila celou informaci v prospěch své politiky a americkou opět očernila.

V roce 1945 uplynulo deset let od svržení atomové bomby na Hirošimu a Nagasaki. Českoslovenští obyvatelé proto požadovali: „žádáme, aby ve všech zemích byly zničeny zásoby atomových zbraní a aby byla okamžitě zastavena jejich výroba.“³⁰⁸ Studená válka přešla do „horké“ fáze. Rada bezpečnosti zasedala kvůli suezské krizi. Velké společnosti ovládaly politiku a jejich zisky se neustále zvyšovaly. Suezská krize ukázala poměry v afrických a asijských zemích a dokázala, že kolonialismus ztrácí svoji nadvládu.³⁰⁹ Prezident Gamal Abdel Nasir poskytl poprvé od vypuknutí suezské války rozhovor západnímu tisku, speciálně redakci časopisu Life. Nepřátelé Egypta upoutali pozornost amerických vojáků na Sinaji a následně obsadili Suezský průplav. Izolovali egyptské síly východně od kanálu a rozdrtili je na kusy. Egypt se rozhodl stáhnout svoje

304 UMBLES, Edell M., et al.: Dopisy čtenářů: dva listy z druhé strany oceánu, in: *Vlasta*, roč. 8, 1954, č. 20, s. 11.

305 SVOBODA, Alois: Přepadení Guatemaly, in: *Vlasta*, roč. 8, 1954, č. 26, 1954, s. 10.

306 SVOBODA, Alois: Přepadení Guatemaly, in: *Vlasta*, roč. 8, 1954, č. 26, 1954, s. 10.

307 Guatemalan reds worry neighbors, in: *LIFE*, 1954, č. 24, ISSN 0024-3019, s. 39.

308 Na prahu věku nekonečných možností, in: *Vlasta*, roč. 9, 1955, č. 5, s. 14.

309 Oč jde v Suez, in: *Vlasta*, roč. 10, 1956, č.44, s. 4.

jednotky ze Sinaje a veškeré své aktivity směřoval do delty Nilu. Dva dny Britové okupovali okraj města Port Said.³¹⁰

V té době Sovětský svaz započal efektivně využívat nukleární zbraně. Vědci uvedli v dubnu 1957 do provozu obrovský synchrotron urychlovač částic, který pomohl k velkým pokrokům v oblasti výzkumu atomového jádra.³¹¹ Další úspěch východnímu bloku přinesla Sovětská fenka Lajka, která se podívala v druhé sovětské družici do vesmíru. Lajka dostala speciální výcvik, aby vše zvládla. „Ukázalo se, že zařízení sestavená sovětskými vědci, chrání před kosmickým zářením, správně vytápějí kabinu a zásobují ji vzduchem. Umožnila by pobyt ve vesmíru i člověku.“³¹² Fenka nakonec zahynula, ale dokázala cestovat do vesmíru. O fence ve vesmíru informoval čtenáře i americký časopis *Life*.³¹³ Magazín *Vlasta* přinesl informaci, že Američané provedli zkoušku vodíkové bomby na tichomořském atolu Bikini.³¹⁴ Magazín *Life* v roce 1955 přinesl zprávu o tom, že v březnu 1954 Američané odpálili vodíkovou bombu na atolu Bikini. Radiace způsobila nemoci, a dokonce i smrt živočichů na rozloze 7 tisíc mil. Osoby vzdálené 300 až 400 mil zasáhl výbuch a teplo.³¹⁵ Američané v den exploze natočili instruktážní video, které mapuje výbuch vodíkové bomby.³¹⁶

Zámořský tisk se pokusil reflektovat vesmírné úspěchy Sovětského svazu. Americký magazín *Life* uvedl, že Rusové dávali nižší prioritu komfortu a bezpečí svým kosmonautům nežli Američané. V roce 1959 se Rusové vybavili a mohli vyslat člověka rovnou do vesmíru. Kosmonaut se již dokázal bezpečně vrátit na Zem. Fakt, že Rusové zveřejnili fotky z vesmíru, ubezpečilo Američany, že již Rusové brzo navštíví Měsíc.³¹⁷

310 First Nasser talk on crisis, in: *LIFE*, 1954, č. 2, ISSN 0024-3019.s. 50.

311 Atomovou zhoubu změnit v atomové dobrodiní, in: *Vlasta*, roč. 11, 1957, č. 21, s. 13.

312 Lidstvo nezůstane věčně jen na zemi, in: *Vlasta*, roč. 11, 1957, č. 50, s. 8.

313 SCHANCHE, Don: Able an Baker, U.S. heroes, come back , in: *LIFE*, 1959, č. 23, ISSN 0024-3019.s. 38.

314 DIENSTBIER, Zdeněk: Zastavte i vy zkoušky jaderných zbraní, in: *Vlasta*, roč. 12 , 1958, č. 17, s. 4-5.

315 LAPP, Ralf: A confused alert – but even a good one, in: *LIFE*, 1959, č. 19, ISSN 0024-3019.s. 48.

316 Bikini atol - cousin silas In: *Archive.org* [online], [vid. 28. 6. 2016], dostupné z: https://archive.org/details/bikini_atol.

317 First pictures of Russian astronauts, in: *LIFE*, 1959, č. 19, ISSN 0024-3019.s. 26.

Závěr

Tato práce si kladla za cíl porovnat každodennost života ženy v ČSR a USA v padesátých letech dvacátého století především na základě studia amerického magazínu Life a československého časopisu Vlasta. Studium pramenů mělo pomoci k vytvoření ideálu ženství, tak jak si ho představovala dobová média.

Ideální československá žena dle médií představovala pracující matku vychovávající zdravé, uvědomělé občany socialistického státu. Měla to být žena zvládající chod celé domácnosti, pouze s drobnými domácími spotřebiči. Idylický partnerský život manželů představoval soulad v domácích pracích a výchově dětí. Vzhledem k dobré situaci se zásobováním a výborné propagandě, hospodyně neměly problém s rozmanitostí sortimentu a vždy vše potřebné v obchodě zakoupily. Dle tvrzení dobové politiky se socialistická žena odpoutala od plotny, nejen díky zavedení závodního stravování, ale především díky možnosti pracovat na stejných postech, které do té doby zastávali pouze muži. Ale realita se diametrálně odlišovala od oficiálního socialistického ideálu. Ve skutečnosti československá žena neměla tak jednoduchý život. V práci musela předvádět maximální výkony a doma musela zaopatřit své děti, domácnost a manžela. Prodejny se snažily zajistit nakupujícím co nejlepší a nejrozmanitější spektrum potravin, ale národní hospodářství nevládalo uspokojit poptávku. Matky, které vyzvedávaly pozdě odpoledne své ratolesti ve školkách, se v obchodech často setkávaly s prázdnými regály.

Vzor americké ženy dle dobových médií reprezentovala oddaná manželka žijící ve šťastném manželství. Mladá dáma plně podporující svého manžela v jeho profesi. Vzorná hostitelka, která minimálně každý týden pořádala večírky pro své přátele. Vždy vhodně upravená, módně oblečená hospodyně jejíž domácnost obsahovala všechny technické novinky a moderní přístroje. Neexistovala jediná domácí práce, jež by americká hospodyňka neovládala a neznala pracovní postup. Svou roli ženy v domácnosti si dámy užívaly a chod svého království řídily z centra veškerého dění, tedy ze své moderní kuchyně. Mediální ideál se podařilo Američankám naplnit, protože vše, co pro dosažení svého cíle potřebovaly, měly trvale k dispozici. Trh nabízel nepřeborné množství spotřebního zboží. Ženy se staly fanynkami nových technických zařízení, které vždy s radostí zakoupily. Až ke konci padesátých let si Američanky začaly

uvědomovat, že je stálý pobyt v domácnosti frustruje a postupně se začaly více zajímat o své profesní uplatnění.

Role hospodyně spočívala v péči o domácnost. V jádru je tato činnost totožná pro všechny ženy. Důležité prostředky a postupy nabízela ženám státní politika. Americké dívky se vzdělávaly na univerzitách v domácích pracích – v zacházení s domácími spotřebiči nebo v péči o děti. Takže se v péči o domácnost staly profesionálkami. Československo přistoupilo ke vzdělávání dívek zjednodušeným programem. Dívky se v rámci školních osnov vzdělávaly pouze v základních domácích pracích, v rámci jednoho předmětu. Elektrické spotřebiče se do československé domácnosti dostávaly pomalým tempem, vždy záleželo na příjmech rodiny a sociální stratifikaci. Socialistická emancipace žen údajně osvobodila ženy z područí domácnosti, ale přibyly jim povinnosti profesního povolání. Ve skutečnosti ženám zůstaly veškeré domácí povinnosti neměnné, ale musely vše stihnout v daleko kratším čase. Pokud rodina žila v lepších poměrech, mohla si zakoupit elektrického pomocníka do domácnosti. Americké ženy se nacházely v jiné situaci. Mohly si zařídit vlastní kuchyni se všemi druhy spotřebičů. Americký trh nabízel takové množství barev, dekorů a typu kuchyňských skříněk, že si každá hospodyňka navrhla svoji kuchyni snů. Prostorné kuchyně americkým hospodyním nabízely dostatek pracovní plochy a také úložného prostoru pro všechny elektrické spotřebiče. Kuchyně, které československé ženy viděly pouze ve své fantazii, americké ženy opravdu vlastnily.

Stravování patří mezi základní existenční potřeby rodiny. Československé ženy se potýkaly s nedostatkem času, který posléze doplnil i nedostatek surovin. Dlouhá pracovní doba se křížila s krátkou otevírací dobou obchodů, které v pozdních odpoledních hodinách nenabízely kompletní sortiment. Dle tvrzení propagandy československý potravinářský průmysl rozšiřoval svůj sortiment například o zeleninové a masové konzervy a také mraženou zeleninu. Závodní jídelny pomohly československým domácnostem se stravováním, ale nedostatek času na vaření to nevyřešilo, protože ženy musely pro rodinu i nadále zajišťovat večeře. Matky žijící na venkově čerpaly suroviny z vlastních zdrojů, ale ty ve městech se spoléhaly pouze na nedostatečný sortiment v obchodech. Velká část domácností si nemohla dovolit ledničku, proto ženy nakupovaly mnohdy každý den. Americké domácnosti fungovaly naprosto odlišně. Dobře zásobený trh nabízel hospodyňkám, vše, na co si jen

vzpomněly. Americké ženy si tvořily kreativní jídelníčky, protože jim to hospodářství umožňovalo. Každý den vařily jiné pokrmy, a dokonce pořádaly i večírky, což patřilo mezi základní povinnosti Američanek.

Americké ženy netrpěly nedostatkem času. Jelikož doma setrývaly celý den, měly dostatek času na všechny domácí práce. Během dne stihly v klidu uklidit dům, navařit, odvézt děti do školy a školky, na kroužky a zpět nebo třeba připravit masky na maškarní. Výchova dětí spočívala převážně na bedrech matky. Manžel se zajímal o veřejnou sféru a manželka jako matka o rodinné dění. V Československu výchovnou roli matky postupně přebraly jesle a školky. Za nedlouho se dostavily funkční problémy rodiny a manželského soužití. Rozvod se stal v Československu legálním, ale ojedinělým koncem manželství. V zámoří se naopak potýkaly s největší rozvodovostí v západním světě. Američané pomocí výzkumu zjistili, že vliv na rozvodovost má tradice a prostředí regionu, ve kterém rodina žila. Rozvodovost amerických manželství měla však příčiny jinde. V polovině 50. let začaly dívky dospívat a nespokojenost jejich setrvání ve vztahu s manželem narůstala, protože si začaly spoustu věcí uvědomovat a chtěly se vymanit ze stínu svých manželů.

Profesní kariéra československých žen zrovnoprávnila muže s dámami. Něžné pohlaví změnu uvítalo s nadšením. Skloubit péči o rodinu, chod domácnosti a profesní kariéru nebyl lehký úkol. Propaganda prosazovala ženy údernice, které zastávaly pracovní posty netradičních povolání jako svářečky, dřevorubkyně nebo obráběčky. Tyto ženy plnily pracovní normy nad rámec plánu národního hospodářství a dmuly se pýchou na svých postech. Státní politika se snažila ženám kompenzovat nedostatek času pro výchovu dětí pomocí jeslí a školek. Právě jesle se staly nejdiskutovanějším tématem padesátých let. Požadovanou kapacitu jeslí se režimu nepodařilo za celé desetiletí vyřešit. Americké ženy se nacházely v diametrálně odlišné situaci. Měly možnost věnovat se svým dětem, se kterými strávily mnoho společných chvil. Oproti tomu některé československé ženy musely své děti dávat do týdenních jeslí. Se svými ratolestmi se viděly pouze jednou týdně.

Československé ženy měly právo pracovat a byly zrovnoprávněny s muži. Ale to ženám jejich role neusnadnilo ba naopak. Musely zastávat roli matky, manželky, kuchařky, hospodyně jako v dobách minulých a nově zastávaly roli pracovnice. Tato

nová role sebrala ženám třetinu času, po kterou se mohly věnovat svým domácím povinnostem a rodině. Socialistické hospodářství se snažilo ženám usnadnit jejich počínání v domácnostech spojené s pracovním nasazením, ale mnohdy nestačilo reagovat včas. Americké ženy si žily pohodovým životem, nad ničím nemusely přemýšlet, vše si přečetly v magazínech nebo viděly v televizi. Ale rodinná idylka se začala ke konci padesátých let z americké domácnosti vytrácet. Ženy se utápěly mezi čtyřmi stěnami a potřebovaly se seberealizovat mimo domov a začít budovat svou vlastní profesní kariéru. Zpočátku si americké ženy skrze účast v občanských institucích nahrazovaly chybějící povolání. Postoupně se americké ženy střední třídy praracovaly na pracovní posty v administrativě.³¹⁸ Pro ostatní ženy se situace začala zlepšovat až ke konci padesátých let. Na počátku let šedesátých se vzedmula druhá vlna feminismu a veškeré dění se dalo do pohybu. Vůdčí osobností tohoto hnutí se stala Betty Friedanová. Sepsáním knihy *Ženská mystika* položila základní kámen druhé vlny amerického ženského hnutí.³¹⁹

Americké ženy měly vše, na co se podívaly, vše, po čem toužily. Vlastnily dům, přepychovou domácnost, vychovávaly zdravé děti a žily celkově spokojeným životem. Ke štěstí jim ale scházelo profesní uplatnění. Československé ženy neměly nic luxusního, žily spoře a dřely jako mezci na mužských postech v továrnách. Americké ženy dosáhly v domácnosti absolutního vrcholu, nemohly se již zdokonalovat a neměly před sebou žádný cíl. Psychická frustrace vyhnala ženy z domovů a donutila je bojovat za vlastní kariéru.

Na základě rozhovorů s pamětníky došlo k vyvrácení některých lživých myšlenek československé propagandy. Rozhovory poskytli pamětníci žijící v Podještědí a okolí Prahy, narození mezi léty 1937 až 1945. Pamětníci se vždy ochotně rozpovídali o svém dětství a mládí, ale ve velké míře vzpomínaly především na lumpárny a průšvihy. Na maminku a její počínání v domácnosti se vzpomínali jen velice těžko. Snadno si vybavovali své svatby a výchovu dětí, ale to již spadalo do šedesátých let. Zůstat ve vzpomínkách pouze v padesátých letech činilo pamětníkům problém, ale i přesto vše, jejich poutavé příběhy obohatily tuto práci. Je nutné podotknout, že pamětníci pocházejí ze zemědělských rodin, jež žily na vesnicích. Zde se situace vyvíjela jinak než ve

318 17 % žen střední třídy získalo profesi v administrativě

319 HALBERSTAM, David: *Černobílé desetiletí: padesátá léta a Spojené státy*, 1. vyd. Praha, Prostor 2002, ISBN 80-7260-074-5, s. 538.

městech. Matky pamětníků po kolektivizaci zemědělství začaly pracovat v Jednotných zemědělských družstvech. Ženy dle zvyklostí vařily dennodenně. Každá rodina měla vlastní zahrádku, ovocný sad a někteří i slepice a kozu nebo krávu. To zajišťovalo rodinám větší soběstačnost. Elektrické spotřebiče se ojediněle objevovaly v domácnostech, ale častěji nevlastnily hospodyňky žádné. Namísto ledničky hospodyňky vše uchovávaly ve spíži nebo sklepě. Co se týče denního tisku, rodiny odebíraly převážně zemědělské noviny nebo rudé právo, které četli ve volných chvílích tatínkové nebo dědečkové. Maminky žijící na vesnici neměly volný čas na čtení, musely ho efektivně využít v domácnosti. Když maminky musely odejít do práce, hlídaly jejich děti babičky nebo sousedky. Těžká práce v zemědělství rodiny každým dnem provázela, nepracovali pouze na svém políčku a louce, ale na kolektivních pozemcích Jednotného zemědělského družstva. Někteří uvítali novou politiku státu, protože je hospodařit nebavilo. Protipól představovali ambiciózní zemědělci (kulaci), které jako politické odpůrce internovali do pracovních táborů.

Vzpomínky občas u pamětníků vzbudily velice silné emoce. Některé události je tak těžce poznamenaly, že o nich nechtěli hovořit. Proto jsem velice ocenila ochotu pamětníků podělit se o veselejší zážitky z jejich mládí.

Seznam pramenů a literatury

Prameny

- The making of a Home Cornell girls study for their big job, in: *LIFE*, 1952, ISSN 0024-3019, s. 127.
- Housekeeper learns to take things easy, in: *LIFE*, 1952, ISSN 0024-3019, s. 129.
- MAGER, NATHAN (edd.): *The household encyclopedia: What to do - how to do it*, 2. vyd. New York, Washington Square Press 1953.
- REJMÁNEK, E.: Sektorové kuchyně, in: *Vlasta*, roč. 5, 1951, č. 42, s. 15.
- Radostné a účelné bydlení, in: *Vlasta*, roč. 6, 1952, č. 33, s. 14.
- SLEZÁK, Přemysl: O kuchyni, „kde se nelze otočit“ a o vaření vůbec, in: *Vlasta*, roč. 8, 1954, č. 2, s. 14.
- Šetříme elektrickým proudem, in: *Vlasta*, roč. 6, 1952, č. 40, s. 14.
- KERVICEROVÁ, Štěpánka: Jak na zloděje času, in: *Vlasta*, roč. 14, 1960, č. 42, s. 6.
- KOZELKA, Bedřich: O úkolech a problémech zaměstnaných žen, in: *Vlasta*, roč. 13, 1959, č. 29, s. 6-
- Hledá se babička, in: *Vlasta*, roč. 12, 1958, č. 29, s. 9
- HARAŠTA, Bohuslav: Anketa a muži, in: *Vlasta*, roč. 14, 1960, č. 42, s. 6.
- Další obohacení trhu, in: *Vlasta*, roč. 8, 1954, č. 26, s. 15.
- O televizi a televizorech, in: *Vlasta*, roč. 9, 1955, č. 1, s. 3.
- SEDLÁČKOVÁ, M.: Jak myjeme měkké podlahy, in: *Vlasta*, roč. 6, 1952, č. 15, s. 12.
- Univerzální kuchyňský strojek Robot UKS E20, in: *Vlasta*, roč. 10, 1956, č. 14, s. 14.
- Chladničky pro každou domácnost, in: *Vlasta*, roč. 10, 1956, č. 22, s. 13.
- BUNCL, J.: Domácnost zítřka, in: *Vlasta*, roč. 10, 1956, č. 49, s. 13.
- O věcech kolem nás, in: *Vlasta*, roč. 11, 1957, č. 23, s. 6.
- Co tomu říkáte, in: *Vlasta*, roč. 11, 1957, č. 41, s. 7.
- Jak si ulehčím a zrychlím práci v domácnosti, in: *Vlasta*, roč. 12, 1958, č. 12, s. 13.
- Každá pomoc je dobrá, in: *Vlasta*, roč. 12, 1958, č. 45, s. 13.
- Short cut cleaning by Westinghouse, in: *LIFE*, 1953, č. 10, s. 64, ISSN 0024-3019.
- \$100,000 prize contest to introduce sensational '54 Westinghouse Automatic TV, in: *LIFE*, 1953, č. 16, ISSN 0024-3019, s. 4.
- Save 10 gallons of water per load with Westinghouse new way to wash, in: *LIFE*, 1954, č. 20, ISSN 0024-3019, s. 173.

- Protect Your Sight... with Softened Light! New Westinghouse EYE SAVING Bulbs, in: *LIFE*, 1955, č. 25, ISSN 0024-3019, s. 89,.
- Important role of the hostess, in: *LIFE*, 1956, č. 31, ISSN 0024-3019, s. 55.
- Pastry and parties are cook's concern, in: *LIFE*, 1952, č. 31, ISSN 0024-3019, s. 132.
- U. S. Department of agriculture: *Household food consumption survey 1955*, 1. vyd. Washington, U.S. Dept. of Agriculture 1958, s. 1.
- TILSCHOVÁ, Míla: Děkujeme naší vládě za různá opatření, in: *Vlasta*, roč. 5, 1951, č. 11, s. 7.
- SUCHÝ, Čestmír: Ohlas dne: Zbytečné obtíže, in: *Rudé právo*, roč. 32, 1951, č. 306, s. 4.
- Zmražená zelenina, in: *Vlasta*, roč. 6, 1952, č. 7, s. 12.
- Zmražená zelenina, in: *Vlasta*, roč. 6, 1952, č. 15, s.12.
- Služba hospodyním, in: *Vlasta*, roč. 6, 1952, č. 50, s. 14.
- Crosley "fresh and frozen food centers", in: *LIFE*, 1956, č. 16, ISSN 0024-3019, s.162.
- The best spinach you've ever tasted, in: *LIFE*, 1957, č. 15, ISSN 0024-3019, s.178.
- KOŽÍŠKOVÁ, Květa: Hospodyně kritizují, in: *Vlasta*, roč. 6, 1952, č. 22, s.14
- Podzimní večere, in: *Vlasta*, roč. 6, 1952, č. 42, s.14.
- BUTĚNKOVÁ, Olga: U nás v obchodě, in: *Vlasta*, roč. 6, 1952, č. 44, s.5.
- Čtenářky kritizují, in: *Vlasta*, roč. 6, 1952, č. 47, s.14.
- O dalším rozvoji družstevního a kolchozního obchodu, in: *Rudé právo*, roč. 54, 1953, č. 299, s. 5.
- Spotřební družstva zlepšují služby, in: *Rudé právo*, roč. 54, 1953, č. 299, s. 5
- Další obohacení trhu, in: *Vlasta*, roč. 8, 1954, č. 26, s. 15.
- Důsledně si usnadňovat práci, in: *Vlasta*, roč. 9, 1955, č. 31, s. 15.
- PETROVÁ, Věra: Chodíte do závodní jídelny, in: *Vlasta*, roč. 14, 1960, č. 22, s. 6.
- GJURIČOVÁ, Jiřina: Odtučňovací tráva v létě, in: *Vlasta*, roč. 11, 1957, č. 30, s. 4.
- M-GM'S Jane Powell reveals secret of beautiful figure, in: *LIFE*, 1954, č. 21, ISSN 0024-3019, s.55.
- Mothering Denny Domecon, in: *LIFE*, 1952,, ISSN 0024-3019, s. 130.
- KLIMOVA-FÜGNEROVÁ: Výchova kojenců, in: *Vlasta*, roč. 5, 1951, č. 29, s. 12.
- BOGANOVIČOVÁ, Lydia: Rozmazlenci, in: *Vlasta*, roč. 5, 1951, č. 32, s. 12.
- KREJČOVÁ, Olga: Maminko, veď své dítě k práci, in: *Vlasta*, roč. 5, 1951, č. 36, s. 12.
- KORNILOV, K. N.: Výchova vůle a charakteru dětí, in: *Vlasta*, roč. 5, 1951, č. 45, s. 12.
- KOLAŘÍKOVÁ, Z.: Všim, co děláme, působíme na děti, in: *Vlasta*, roč. 10, 1956, č. 21, s. 12.
- WEISSOVÁ, Jaroslava: Jako u maminky, in: *Vlasta*, roč. 5, 1951, č. 46, s. 8-9.

- Potřebujeme více jeslí a mateřských škol, in: *Vlasta*, roč. 13, 1959, č. 52, s.14.
- .Děti nám leží nejvíc na srdci, in: *Vlasta*, roč. 14, 1960, č. 47, s.6.
- Viděno i z druhé strany, in: *Vlasta*, roč. 14, 1960, č. 47, s.6.
- Soldiers with "heart to god and hand to man", in: *LIFE*, roč. 1954, č. 26, s. 8, ISSN 0024-3019.
- HRABÍK, Josef: Máme špatnou mládež nebo horší rodiče, in: *Vlasta*, roč. 10, 1956, č. 41, s.12.
- HAVEMANN, Ernest: Kinsey report on Women, in: *LIFE*, č. 8, 1953, ISSN 0024-3019, s. 41.
- KOCH, Richard: Penicili is not enough – Family life today and yesterday, in: *American Social Hygiene Association*, roč. 36, 1950, č.7, s. 311.
- COUGHLAN, Robert: Modern marriage, in: *LIFE*, 1956, č. 31, ISSN 0024-3019, s. 109-114.
- HOFER, Gorazd: Proč se manželé rozvádějí, in: *Vlasta*, roč. 8, 1954, č. 43, s. 12.
- FÉROVÁ-HAJMANOVÁ, Iška: Děti rozvedených rodičů, in: *Vlasta*, roč. 8, 1954, č. 47, s. 3.
- Láska k dětem, k práci, k životu, in: *Vlasta*, roč. 9, 1955, č. 5, s. 12.
- KOCH, Richard: Penicili is not enough – Psychiatric approach to sexual promiscuity, in: *American Social Hygiene Association*, roč. 36, 1950, č.7, s. 307-308.
- ZAJONCOVÁ, Zdena: Bolest k porodu nepatří, in: *Vlasta*, roč. 9, 1955, č. 2, s. 12.
- Rodily jsme bez bolesti, in: *Vlasta*, roč. 9, 1955, č. 27, s. 12.
- SPIRMANOVÁ, M.: Pasy nebo tělocvik, in: *Vlasta*, roč. 8, 1954, č. 49, s.12.
- SLUNKÝ, Rudolf: Proč škodí potraty?, in: *Vlasta*, roč. 11, 1957, č. 11, s. 9.
- Nechtěné mateřství, in: *Vlasta*, roč. 11, 1957, č. 40, s. 8.
- KOCH, Richard: Penicili is not enough – Education for family life, in: *American Social Hygiene Association*, roč. 36, 1950, č.7, s. 310.
- MARX, Karel – ENGELS, Bedřich: Spisy. Sv. 36. Praha 1973, s. 404-405. Citováno podle MARX, Engels, Lenin k ženské otázce. Praha 1973, s.86.; České křižovatky evropských dějin, s. 274.
- KOHOUT, Jan, et al.: Ženy, které se naučily nově žít, in: *Vlasta*, roč. 5, 1951, č. 49, s. 6.
- ZEMAN, F. K.: Obchod volá ženy z domácností, in: *Vlasta*, roč. 6, 1952, č. 46, s. 6.
- PFEIFEROVÁ, Karla: Před 40 lety vítaly žen zkrácení pracovní doby, in: *Vlasta*, roč. 6, 1959, č. 37, s. 2.
- She has strenght based, in: *LIFE*, 1956, č. 31, ISSN 0024-3019, s. 26.
- BOUCHALOVÁ, Irena: První svářečka potrubí, in: *Vlasta*, roč. 6, 1952, č. 39, s. 8.
- ČAPEK, Miroslav: První žena na plující arktické stanici, in: *Vlasta*, roč. 8, 1954, č. 51, s. 10
- Výjimka, která by neměla potvrzovat pravidlo, in: *Vlasta*, roč. 9, 1955, č. 1, s. 3.
- MICHALEC, Zdeněk: Dřinu strojům – a ne ženám, in: *Vlasta*, roč. 11, 1957, č. 37, s.6.

- Women hold third of jobs, in: *LIFE*, 1956, č. 31, ISSN 0024-3019, s. 41, s. 43.
- V čem našly své štěstí, in: *Vlasta*, roč. 10, 1956, č. 1, s. 8-9
- Women hold third of jobs, in: *LIFE*, 1956, č. 31, ISSN 0024-3019, s.31.
- Školní stravování – pomoc maminkám, in: *Vlasta*, roč. 4, 1950, č. 42, s. 3.
- VOJTĚCH, Jaroslav: Nedovedu si představit práci MNV bez pomoci výboru žen, in: *Vlasta*, roč. 4, 1955, č. 24, s. 10.
- TROJANOVÁ, J.: Bez žen nevybudujeme socialismus na vesnici, in: *Vlasta*, roč. 6, 1952, č. 35, s.10.
- HODANOVÁ, Antonie, et al.: Ženy osvědčenými pomocnicemi národních výborů, in: *Vlasta*, roč. 6, 1952, č. 14, s.10.
- MANCOVÁ, Aloisie, et al.:O čem hovořily žen na své konferenci, in: *Vlasta*, roč. 10, 1956, č. 33, s. 10.
- Pracovní oděv pro zemědělské pracovníky, in: *Vlasta*, roč. 5, 1951, č. 17, s. 13.
- Jsou stará šaty pracovním oděvem, in: *Vlasta*, roč. 14, 1960, č. 14, s.12.
- Nové vyzkoušené obleky pro letní práci na poli, in: *Vlasta*, roč. 5, 1951, č. 28, s. 13.
- Pracovní oděv pro kuchařky, in: *Vlasta*, roč. 6, 1952, č. 4, s. 13.
- Šaty pro silnější in: *Vlasta*, roč. 5, 1951, č. 23, s.13.
- Kam se poděly oděvy velkých čísel, in: *Vlasta*, roč. 6, 1952, č. 40, s. 14.
- Odpovědi čtenářům, in: *Vlasta*, roč. 8, 1954, č. 25, s. 15.
- Čtenářky kritizují, in: *Vlasta*, roč. 6, 1952, č. 30, s.14
- Čtenářky kritizují, in: *Vlasta*, roč. 6, 1952, č. 19, s.14.
- A zase punčochy , in: *Vlasta*, roč. 6, 1952, č. 50, s. 14.
- BUČKOVÁ, Libuše: Kdy budou k dostání trvanlivé silonky, in: *Vlasta*, roč. 11, 1957, č. 24, s. 8-9.
- Odpovědi čtenářům, in: *Vlasta*, roč. 8, 1954, č. 25, s. 11.
- Společenské šaty pro pracující, in: *Vlasta*, roč. 6, 1952, č. 1, s.13.
- Co se nám nalíbí, in: *Vlasta*, roč. 8, 1954, č. 29, s. 15.
- MAJEROVÁ, Milena: Ženy v kalhotách, in: *Vlasta*, roč. 11, 1957, č. 5, s. 15.
- PODHRADSKÁ, Jana: Kably a kabelky, in: *Vlasta*, roč. 13, 1959, č. 38, s.14.
- 1951 T-shirt, in: *LIFE*, 1951, č. 3, ISSN 0024-3019,s. 73-74.
- Dior's Heirs Flies High with Help of Trapeze: *LIFE*, 1958, č. 9, ISSN 0024-3019,s. 38-39.
- CHOMAT, Claudine: Mír klepe na dveře francouzů, in: *Vlasta*, roč. 5, 1951, č.13, s. 10.
- Francouzské děvčátko píše československému svazu žen. In: *Vlasta*, 29. 5. 1951, s. 10.
- Vyrazit zbraň z rukou hitlerovských militaristů, in: *Vlasta*, roč. 8, 1954, č. 47, s. 3.
- BOČANOVÁ, Marie: Hovoří matka osmnácti dětí, in: *Vlasta*, roč. 8, 1954, č. 48, s. 2.

- Německé ženy společně s námi bujují proti remilitarisaci Západního Německa, in: *Vlasta*, roč. 5, 1951, č. 16, s. 2.
- LALIKOVÁ, Marie, et al.: Proč budu hlasovat pro pakt míru a proti remilitarisaci Západního Německa. in: *Vlasta*, roč. 5, 1951, č. 21, s. 8-9.
- EISLEROVÁ, Jean: Anglické ženy v boji za mír, in: *Vlasta*, roč. 5, 1951, č. 16, s. 4.
- 2Isabel Vicente zosobňuje boj barcelonských žen, in: *Vlasta*, roč. 6, 1952, č. 6, s. 2.
- FRÝD, Norbert: Úděl mexických žen, in: *Vlasta*, roč. 5, 1951, č. 23, s. 8-9.
- Íránské ženy stojí v prvních řadách boje proti angloamerickým imperialistům, in: *Vlasta*, roč. 5, 1951, č. 26, s. 8.
- Argentinský lid vede nesmířitelný boj proti americkému fašismu, in: *Vlasta*, roč. 5, 1951, č. 28, s. 8.
- ZIMOVÁ, Zdeňka: První delegátky na světový kongres matek, in: *Vlasta*, roč. 9, 1955, č. 26, s. 8-9.
- BAKALÁŘOVÁ, J.: Co jsme viděly v Koreji, in: *Vlasta*, roč. 5, 1951, č. 25, s. 3.
- ZAJONCOVÁ, Zdena: Americký lid nechce válku v Koreji, in: *Vlasta*, roč. 6, 1952, č. 42, s. 2.
- Korean issue, in: *LIFE*, 1952, č. 17, ISSN 0024-3019.s. 27.
- How to truce came to Korea, in: *LIFE*, 1953, č. 6, ISSN 0024-3019.s. 15.
- ČTK: Spravedlivá válka Vietnamského lidu skončí jeho vítězstvím, k 7. výročí vietnamské republiky, in: *Vlasta*, roč. 6, 1952, č. 36, s. 2.
- HOLÝ, Miloš: Děti ve stínu bomby, in: *Vlasta*, roč. 8, 1954, č. 11, s. 2.
- UMBLES, Edell M., et al.: Dopisy čtenářů: dva listy z druhé strany oceánu, in: *Vlasta*, roč. 8, 1954, č. 20, s. 11.
- Indochina infight, in: *LIFE*, 1954, č. 2, ISSN 0024-3019.s. 22.
- SVOBODA, Alois: Přepadení Guatemaly, in: *Vlasta*, roč. 8, 1954, č. 26, 1954, s. 10.
- SVOBODA, Alois: Přepadení Guatemaly, in: *Vlasta*, roč. 8, 1954, č. 26, 1954, s. 10.
- Guatemalan reds worry neighbors, in: *LIFE*, 1954, č. 24, ISSN 0024-3019, s. 39.
- Na prahu věku nekonečných možností, in: *Vlasta*, roč. 9, 1955, č. 5, s. 14.
- Oč jde v Suez, in: *Vlasta*, roč. 10, 1956, č.44 , s. 4.
- First Nasser talk on crisis, in: *LIFE*, 1954, č. 2, ISSN 0024-3019.s. 50.
- Atomovou zhoubu změnit v atomové dobrodiní, in: *Vlasta*, roč. 11, 1957, č. 21, s. 13.
- Lidstvo nezůstane věčně jen na zemi, in: *Vlasta*, roč. 11, 1957, č. 50, s. 8.
- Lidstvo nezůstane věčně jen na zemi, in: *Vlasta*, roč. 11, 1957, č. 50, s. 8.
- DIENSTBIER, Zdeněk: Zastavte i vy zkoušky jaderných zbraní, in: *Vlasta*, roč. 12 , 1958, č. 17, s. 4-5.

- LAPP, Ralf: A confused alert – but even a good one, in: *LIFE*, 1959, č. 19, ISSN 0024-3019.s. 48.
- First pictures of Russian astronauts, in: *LIFE*, 1959, č. 19, ISSN 0024-3019.s. 26.
- SCHANCHE, Don: Able an Baker, U.S. heroes, come back , in: *LIFE*, 1959, č. 23, ISSN 0024-3019.s. 38
- například: U. S. Department of agriculture: *Household food consumption survey 1955*, 1. vyd. Washington, U.S. Dept. of Agriculture 1958.
- What is Grace up to?: *LIFE*, 1956, č. 40, ISSN 0024-3019,s. 197-200.
- Hollywood topic A-Plus: *LIFE*, 1952, č. 9, ISSN 0024-3019,s. 101-104.
- STŘÍTECKÁ, Klementina: Učí se vaše dcerka pracím v domácnosti, in: *Vlasta*, roč. 10, 1956, č. 39, s. 12.
- Earned place in politics, in: *LIFE*, 1956, č. 31, ISSN 0024-3019, s. 49, s.52
- A lawmaking homemaker, in: *LIFE*, 1956, č. 31, ISSN 0024-3019, s. 50.
- SKINNER, OTIS, Cornelia: Women are misguided in: *LIFE*, 1956, č. 31, ISSN 0024-3019, s. 73-74.
- Worthy tasks all over teh town, in: *LIFE*, 1956, č. 31, ISSN 0024-3019, s. 68.

Internetové zdroje – prameny

- The Modern Kitchen Decor & Design 1950s - Efficiency in Use & Movement, In: *Youtube* [online], [vid. 25. 6. 2016], dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=nam4MT9yFd4>.
- My Handy Kitchen, c. 1950-55, In: *Youtube* [online], [vid. 25. 6. 2016], dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=PZC_v00U144.
- Kitchen Planning: "Practical Dreamer" 1957 United States Steel, In: *Youtube* [online], [vid. 25. 6. 2016], dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=JNgnzZcaTAK>.
- CLASSIC TV COMMERCIALS #3 - 1956: Futuristic Appliances (720p), In: *Youtube* [online], [vid. 27. 6. 2016], dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=lyScWnz5rjo>.
- Last Word In Automatic Dishwashing (1950), In: *Youtube* [online], [vid. 27. 6. 2016], dostupné z:
- .Westinghouse 1951 Refrigerator commercial, In: *Youtube* [online], [vid. 25. 6. 2016], dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=Ls0deRFcRdw>.
- 1951 Commercial for Westinghouse Electric Range, In: *Youtube* [online], [vid. 28. 6. 2016], dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=s2U71nORHp0>.
- Výroba nádobí (1958), In: *Archiv čt 24*, [online], [vid. 28. 6. 2016], 20:20-21:00, dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10116288585-archiv-ct24/214411058210011/>.
- Novinky na trhu (1954) , In: *Archiv čt 24*, [online], [vid. 28. 6. 2016], 2:48-3:30, dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10116288585-archiv-ct24/214411058210030/>.

- Design For Dreaming 1956 Motorama Exhibit, In: *Youtube* [online], [vid. 28. 6. 2016], 3:27 – 5:10 dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=bnQ-fzzXh0k>.
- Buying Food (1950), In: *Youtube* [online], [vid. 25. 6. 2016], dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=9voHpfFGHJA>.
- Cooking terms!, In: *Youtube* [online], [vid. 25. 6. 2016], dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=3dOviPRMoyQ&list=PLoHF1HAAMT7zb27CgbnP5KuQiWoblNokG&index=58>.
- Let's Make A Sandwich (1950), In: *Youtube* [online], [vid. 25. 6. 2016], dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=gjmANi13WA0&spfreload=1>.
- Dobrou chut! , In: *Archiv čt 24*, [online], [vid. 28. 6. 2016], dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10116288585-archiv-ct24/215411058210037/>.
- American Propaganda Films - Good Eating Habits (1951), In: *Youtube* [online], [vyd. 28. 6. 2016], dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=Ys40_HxB7BM&index=8&list=PLoHF1HAAMT7zb27CgbnP5KuQiWoblNokG.
- Cindy Goes to a Party, In: *Youtube* [online], [vid. 28. 6. 2016], dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=lhQnDjC8bB4&list=PLoHF1HAAMT7zb27CgbnP5KuQiWoblNokG&index=13?>.
- Eat For Health (1954), In: *Youtube* [online], [vid. 28. 6. 2016], dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=r6LVTgw2fVs>.
- David Halberstam's The Fifties: "Let's Play House", In: *Youtube* [online], [vyd. 28. 6. 2016], dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=x_OkKiV92I8&list=PLcEgTk_rnIFJBvQUECia52GwzPJJ6Galq&index=7.
- Relief of pain in childbirth (1954) , In: *Archive.org*, [online], [vid. 28. 6. 2016], dostupné z: <https://archive.org/details/Reliefofpaininchilbirth-welcome>.
- Labor and Childbirth (1950), In: *Archive.org*, [online], [vid. 10. 7. 2016], dostupné z: <https://archive.org/details/Laborand1950>
- Ženy pracují údernicky, In: *Archiv čt 24*, [online], [vid. 28. 6. 2016], 4:10-5:30, dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10116288585-archiv-ct24/210452801350007/>.
- Přehlídka neobvyklých velikostí (1955) , In: *Archiv čt 24*, [online], [vid. 28. 6. 2016], dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10116288585-archiv-ct24/213411058210042/video/298891>.
- Commercial for Westinghouse "Micarta" (1952) , In: *Archive.org*, [online], [vid. 9. 7. 2016], dostupné z: <https://archive.org/details/1952CommercialForWestinghousemicarta>.
- Design For Dreaming 1956 Motorama Exhibit, In: *Youtube* [online], [vid. 28. 6. 2016], 3:27 – 5:10 dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=bnQ-fzzXh0k>.
- Duck and Cover, In: *Archive.org*, [online], [vid. 9. 7. 2016], 20:20-21:00, dostupné z: <https://archive.org/details/gov.ntis.ava11109vnb1>.

- Bikini atol - cousin silas In: *Archive.org* [online], [vid. 28. 6. 2016], dostupné z: https://archive.org/details/bikini_atol.
- David Halberstam's The Fifties: "Let's Play House", In: *Youtube* [online], [vyd. 28. 6. 2016], 8:35, dostupné z: <https://youtu.be/oay9VxFVfME>. https://www.youtube.com/watchv=dB61C_iTPnI&index=6&list=PLcEgTk_rnIFJBvQUECia52GwzPJJ6Galq.
- David Halberstam's The Fifties: "Let's Play House", In: *Youtube* [online], [vyd. 28. 6. 2016], 8:35-9:03, dostupné z: <https://youtu.be/oay9VxFVfME>. https://www.youtube.com/watchv=dB61C_iTPnI&index=6&list=PLcEgTk_rnIFJBvQUECia52GwzPJJ6Galq.
- David Halberstam's The Fifties: "Let's Play House", In: *Youtube* [online], [vyd. 28. 6. 2016], 9:03-12:13, dostupné z: <https://youtu.be/oay9VxFVfME>. https://www.youtube.com/watch?v=dB61C_iTPnI&index=6&list=PLcEgTk_rnIFJBvQUECia52GwzPJJ6Galq.
- David Halberstam's The Fifties: "Let's Play House", In: *Youtube* [online], [vyd. 28. 6. 2016], 1:47, dostupné z: <https://youtu.be/oay9VxFVfME>. https://www.youtube.com/watch?v=dB61C_iTPnI&index=6&list=PLcEgTk_rnIFJBvQUECia52GwzPJJ6Galq.
- WIKIPEDIE – otevřená encyklopedie [online], [vid. 21. 6. 2016], dostupné z: [https://cs.wikipedia.org/wiki/Life_\(%C4%8Dasopis\)#cite_note-timetoclose](https://cs.wikipedia.org/wiki/Life_(%C4%8Dasopis)#cite_note-timetoclose).
- Father Knows Best [online], [vid. 28. 6. 2016], dostupné z: <http://fatherknowsbest.us/>.
Leave it to Beaver. In: *Youtube* [online], [vyd. 28. 6. 2016], dostupné z: <https://youtu.be/oay9VxFVfME>.
- Historical National Population Estimates: July 1, 1900 to July 1, 1999, [online], [vid. 8. 7. 2016], dostupné z: <http://www.census.gov/popest/data/national/totals/pre-1980/tables/popclockest.txt>.

Literatura

- VANĚK, Miroslav a kol: *Orální historie. Metodické a „technické“ postupy*, 1. vyd. Olomouc, Univerzita Palackého v Olomouci 2003, ISBN 80-244-0718-3.
- KNAPÍK, Jiří - FRANC, Martin: *Průvodce kulturním děním a životním stylem v českých zemích 1948-1967 svazek II, P- Ž*, 1. vyd. Praha, Academia, 2011, ISBN 978-80-200-2019-2.
- MALÍNSKÁ, Jana: *Do politiky prý žena nesmi – proč? Vzdělání a postavení žen v české společnosti v 19. století a na počátku 20. století*, 1. vyd. Praha, Libry 2005, 80-7277-295-3.
- HORSKÁ, P. (ed.): *Dětství, rodina a stáří v dějinách Evropy*, 1. vyd. Praha, Panorama 1990, ISBN 80-7038-011-X.
- LENDEROVÁ, Milena: *K hříchu i k modlitbě. Žena v minulém století*, 1. vyd. Praha, Mladá fronta 1999. ISBN 80-204-0737-5, s. 230.

- LENDEROVÁ, Milena: *Vzdělání a škola.*, In: LENDEROVÁ, Milena - JIRÁNEK, Tomáš - MACKOVÁ, Marie: *Z dějin české každodennosti*. 1.vyd. Praha, Karolinum 2009, ISBN 978-80-246-1683-4.
- HALBERSTAM, David: *Černobílé desetiletí: padesátá léta a Spojené státy*, 1. vyd. Praha, Prostor 2002, ISBN 80-7260-074-5.
- BÁRTOVÁ, Eva: Postavení ženy v poválečné Americe a jeho determinanty, in: *Sociologický časopis*, roč. 10, 1974, č. 5.
- NEUMANN, Stanislav Kostka: *Dějiny ženy: populárně sociologické, etnologické a kulturně historické kapitoly*, 1. vyd. Praha, Otakar II. 1999, ISBN 80-86355-03-9.
- NĚČASOVÁ, Denisa: Proměny obrazů ženy po únoru 1948 (na příkladu ženského hnutí), in: *1948: únor 1948 v Československu: nástup komunistické totality a proměny společnosti 1945*, KOČIÁN, Jiří – DEVÁTA, Markéta (edd.), Praha, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2011.
- JECHOVÁ, Květa: Cesta k emancipaci. Postavení ženy v české moderní společnosti 20. století. Pokus o vymezení problému, in: *Pět studií k dějinám české společnosti po roce 1945*, TŮMA, Oldřich – VILÍMEK, Tomáš (edd.), Praha, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2008.
- MAY, Elaine Tyler: *Homeward bound: American families in the cold war era*, 2. vyd. Basic Book, 1988, ISBN 0-465-03055-6, s. xvi.
- LEIFER, Gloria: *Úvod do porodnického a pediatrického ošetrovatelství*, 1. vyd. Praha, Granada 2004, ISBN 80-247-0668-7.
- KOCIÁN, Jiří – PAŽOUT, Jaroslav – RAKOSNÍK, Jakub: *Bolševismus, komunismus a radikální socialismus v Československu VII*, 1. vyd. Praha, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR 2012, ISBN 978-80-7363-440-7.
- BREJCHOVÁ, Jiřina - KOŠNAROVÁ, Vlasta - HOLEČKOVÁ, Božena: *Postavení žen v ČSSR*, 1. vyd. Praha, SNPL 1962.

Orální historie

- Rozhovor, Vladimír Dědek, Petrašovice, 16. 8. 2017.
- Rozhovor, Irena Dědkova, 16. 8. 2017.
- Rozhovor, Anna Albrechtová, Světice, 2. 4. 2017.
- Rozhovor, Jiří Albrecht, Světice, 2. 4. 2017.
- Rozhovor, Vlastimila Honzejková, Bílá, 20. 4. 2017.
- Rozhovor, Václav Honzejek, Bílá, 20. 4. 2017.
- Rozhovor, Miluše Rampasová, Proseč pod Ještědem, 29. 3. 2017.
- Rozhovor, Vladimír Rampas, Proseč pod Ještědem, 29. 3. 2017.

Seznam příloh

- Příloha č. 1: Reklama Westinghouse.
- Příloha č. 2: Československé ženy údernice.
- Příloha č. 3: Aprílová karikatura.
- Příloha č. 4: Parte ztracených věcí.
- Příloha č. 5: Volte kandidáty národní fronty.
- Příloha č. 6: Reklama kávoviny a elektro..
- Příloha č. 7: Ideální manžel.
- Příloha č. 8: Studentka Home Economics Cornell University.
- Příloha č. 9: Studentky Home Economics Cornell University při výuce.
- Příloha č. 10: Americká kuchyně snů.
- Příloha č. 11: Československá sektorová kuchyně.
- Příloha č. 12: Americká kuchyně.
- Příloha č. 13: Československá móda.
- Příloha č. 14: Společenské šaty.
- Příloha č. 15: Americká móda.
- Příloha č. 16: Model na senoseč.
- Příloha č. 17: Auto pro ženu.

Přílohy

*Of course...
it's Electric*

"Glory be..what Bargains!"

**6 BIG
DIVIDEND
OFFERS**

Příloha č. 1.: Reklama Westinghouse.
Zdroj: LIFE, ročník 1950, 8. 5. 1950.

Příloha č. 2.: Československé ženy údernice.
Zdroj: Titulní strana časopisu Vlasta, ročník 8, č.18, 1954.

Příloha č. 3.: Aprílová karikatura.
Zdroj: Zadní strana časopisu Vlasta, ročník 8, č. 13, 1954.

*Kam jste se poděly,
kam jste se poděly...*

V únoru 1954

Truchlící pozůstalí oznamují všem čtenářům
Vlasty, že po dlouhém ošetřování v Osvobozené
domácnosti je navždy opustily jejich milované...

- a) krajková halenka — v závodě 02, Teplice
- b) zimní plášť — ve sběrně 7, Hradec
Králové
- c) dětský kabátek — ve sběrně Teplice-
Trnovany
- d) jarní plášť — ve sběrně Krnov-
Kostelec

Jménem všech pozůstalých:

- a) A. Davidová, Most
- b) L. Ferbasová, Hradec Králové
- c) M. Hladíková, Litoměřice
- d) D. Nezvalová, Krnov

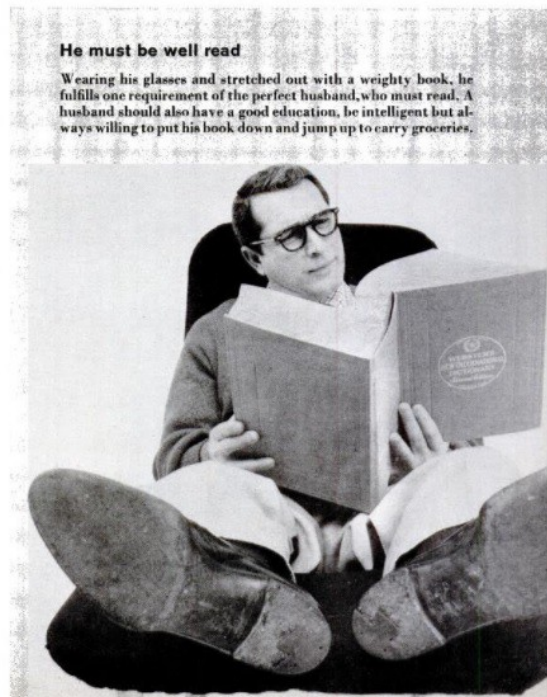
Místo květin a projevů soustrasti budiž pamatováno
na nápravu

Příloha č. 4.: Parte ztracených věcí.
Zdroj: Vlasta, ročník 8, č. 13, 1954.

Příloha č. 5. Volte kandidáty národní fronty.
Zdroj: Vlasta, ročník 8, č. 8, 1954.

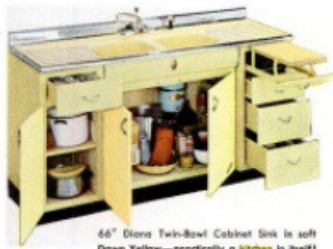
Příloha č. 7. Ideální manžel.
Zdroj: LIFE, ročník 1956, 24. 12. 1956.

Příloha č. 8. Nadšená studentka Home Economics Cornell University.
Zdroj: LIFE, ročník 1952, 7. 4. 1952.

Příloha č. 9. Studentky Home Economics Cornell University při výuce.
Zdroj: LIFE, ročník 1952, 7. 4. 1952.

66" Diana Twin-Bowl Cabinet Sink in soft Down Yellow—practically a kitchen in itself!

54" Diana Cabinet Sink in cool Meridian Blue. Complete with Select-O-Set faucet and rise spray.

48" Diana Cabinet Sink in safety Star White. Two bowls, one extra deep, with sliding drainboard for extra work surface.

One of these colorful Youngstown Kitchens
Cabinet Sinks can start
your **dream kitchen** now!

42" Diana Twin-Bowl Cabinet Sink in inspiring Sunset Copper. Stainless-steel trim on all Diana sinks matches base cabinets.

This lovely Meridian Blue kitchen started with a magnificent 66" Diana Cabinet Sink. Like all Youngstown Kitchen units, it's built of warp-proof, rotproof steel throughout—with a baked-on finish that stays bright

and is easy to clean. Sink top is finished in highest quality, acid-resisting porcelain enamel! If building or remodeling, be sure to specify a Youngstown Kitchen. You'll be glad you did!

Look for colorful Youngstown Kitchens in model homes during National Home Week—Sept. 10-18!

Choose from 30 models . . . for as little as \$1.25* a week. Beautiful colors at no extra cost!

No matter how you picture your **dream kitchen**, here's the place to start . . . with a new Youngstown Kitchens cabinet sink! For here is the heart of any **dream kitchen**. A wonderful sink—with all the modern, worksaving features. Big steel undercabinets with loads of drawer and storage space. And the lifetime beauty of colors that blend with any decorating scheme! All this in a Youngstown Kitchens Cabinet Sink! See them at your dealer's today!

DON'T DO DISHES—let a new Jet-Tower** Dishwasher do them for you! Up to 200 pieces in one load—washed, rinsed, and dried. Work-Level Model (shown); Under-counter Model; or 48" Electric Sink. Color at no extra cost!

MULLINS MANUFACTURING CORPORATION • WARREN, OHIO
World's Largest Makers of Steel Kitchens

FOR IDEA-FILLED BOOK on kitchens, send 10¢ in coin. For nearest dealer, check the yellow pages of your phone book; or call Western Union, Operator 25.

DANISH GARBAGE with the new, low-priced Youngstown Kitchens Food Waste Disposer. Down the drain goes food waste—before it can become garbage! No smoke—no odor. Only \$79.95!

*E.H.A. 5094.

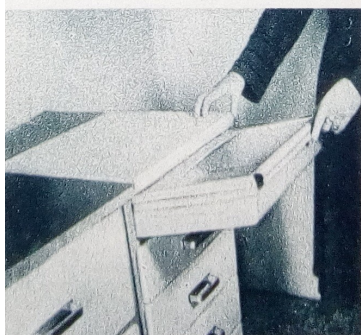
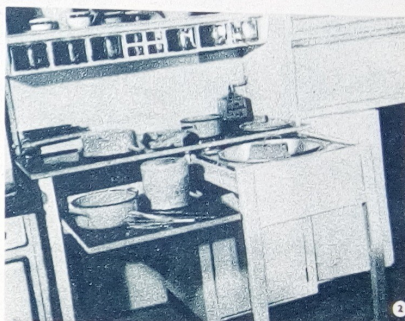
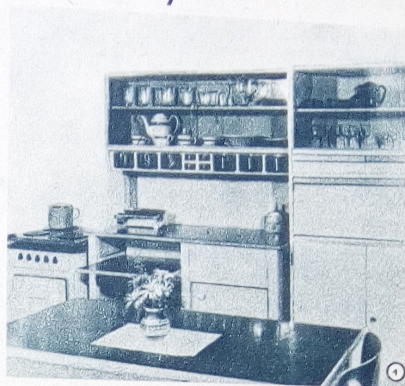
**Reg. U.S. Pat. Off.

© 1955 Mullins Manufacturing Corporation

Příloha č. 10.: Americká kuchyně snů.
Zdroj: LIFE, ročník 1955, 12. 9. 1955.

Sektorová kuchyně

CO TO má být sektorová kuchyně? Cizí slova jsou pro zlost, ale poradíte samy, jak byste to chtěli nazvat výstižněji, jediným přesně určujícím slovem? Sektorová kuchyně je kuchyňské zařízení, které má příborník, mycí stůl a pracovní stůl účelně sklobeny dohromady. Není to však jediný veliký kus nábytku. Je to sestava z malých dílů nábytku, které se sešroubují až na místě, přesně podle našich potřeb a podle toho, jak určená místnost vypadá. Na fotografii č. 1 je jeden z typů sektorových kuchyní. Pracovní stůl je zároveň stolem mycím a má navíc vytažovací desku pro práci vsedě, při čemž při mytí nádobí slouží tato deska jako odkládací plocha. Na č. 2 je příborník zmenšen a jeho část je přenesena na závěsnou skříňku, která visí nad pracovním – mycím stolem. Těsně na to navazuje sporák. Vedle příborníku je ještě skříňka, kterou na obrázku nevidíme. Je úzká a patří do ní žehličí prkno, prostředky k čištění a různé drobné věci. Příborník je řešen s ohledem na malé byty. Spodní dvířka jsou udělána ze tří kusů, takže nepřekážejí při otevření. Nábytek je řešen velmi účelně. Žena si při práci může sednout. Nenaběhá se, protože má všechny předměty po ruce. Jednotlivé dílce jsou konstruovány tak, že se kuchyň může umístit všude, i tam, kde zed z dutých cihel znemožňuje zavěsit skříňku na zed. V takovém případě se skříňka prostě přichytí mezi příborníkovou část a samostatnou skříňku na žehličí prkno. Jídelní stůl je jen jídelním stolem. To má velký význam zvláště tam, kde kromě kuchyně je již jen ložnice a kde se proto celý život odehrává právě u tohoto stolu. Obrázek č. 3 ukazuje jinou sektorovou kuchyni. Ta se na rozdíl od kuchyně č. 1 a 4 dosud neprodává. Bude se vyrábět v příštím roce a je řešena rovněž účelně. Mycí stůl je dvoudřevový. V příštím roce si bude možno volit ke kuchyni kterýkoliv z typů mycích – pracovních stolů, protože jejich rozměry byly normalisovány. Dalším typem sektorových kuchyní je tak zvaná „kuchyně KS“ (č. 4). Snímek byl pořízen v bytě, kde se kuchyně používá, a je vidět, že její sestavení nepůsobí potíží. Sporák navazuje na pracovní plochy v pravém úhlu. Skříňky, které jsou na fotografii v rohu, si majitelka kuchyně přikoupila navíc. Zvláště zajímavé jsou detaily této kuchyně. Tak na příklad skříňka, jejíž část na obr. 4 je zakryta rohem sporáku, má nahoře pevné prkénko na krájení. Při čištění zeleniny, loupání brambor a pod. se toto prkénko prostě vysune dopředu a všechny odpad pak padá do otvoru, který za prkénkem vznikne. Dávají se tam všechny odpadky po celou dobu vaření. Po práci se vytáhne kovová zásuvka, ve které se odpad shromažďoval a snadno se odnese (obr. 6). Také zásuvky skříňky jsou rozdílné vysoké a jsou uvnitř různě rozdělené. Jsou velmi skladné a všechny potřeby se zde účelně rozmlíst. O ostatních vnitřních prostorách nábytku není třeba mluvit. Jsou to běžné skříňky s přihrádkami a je zde dostatek místa i na velké množství nádobí. A jaká je cena těchto kuchyní? Protože je více typů, pohybuje se cena mezi 17.000 a 20.000 Kčs. Budete se jistě ptát, zda jich je dostatek. Nejvíce je kuchyní prvního typu (č. 1), jejichž výroba běží již delší dobu. Výroba třetího typu se zatím rozvíjí, kuchyně druhého typu se budou vyrábět, jak již bylo uvedeno, v příštím roce, kdy se také zvýší výroba třetího druhu. Většina vyráběných kuchyní je ještě starých typů, totiž nesektorových. Sektorová kuchyně je však v budoucnu jistě zatlačí a ovládne úplně všechny domácnosti. E. Rejmdnek

Příloha č. 11: Československá sektorová kuchyně.
Zdroj: Vlasta, ročník 5, č. 18, 1951.

Příloha č. 12: Americká kuchyně.
Zdroj: LIFE, ročník 1952, 6. 10. 1952.

POMÁHÁME
NA ŽNÍCH

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

Príloha č. 13: Československá móda.
Zdroj: <http://padesatky.ffa.vutbr.cz> .

Příloha č. 14: Společenské šaty.
Zdroj: LIFE, ročník 1957, 11. 3. 1957.

POPCORN STITCH is novel knit for this white sleeveless, turtle-neck top (Beacon Hill, \$3) worn with tweed skirt. It looks like wool, costs like cotton.

HOUNDSTOOTH TWEED is cotton jersey textured like wool. This 'T-shirt' in full colors (Browne, \$2.98) has deep armholes outlined by dark knit bands.

SLEEVELESS SHIRT in checkered cotton knit fabric (Browne, \$1.98) is worn with outside jewel at neck and pleated skirt for stylish appearance on street.

SCOOP NECK (Jane Howell, \$1.50) in fashion favorite is popular for Tahiti. It looks dressy with a floppy cloche, white cotton gloves and a full skirt.

STRIFE FRONT in this terry material (S. Deane, \$3.95) is worn here with a matching skirt and small white hat for summertime lounging at country club.

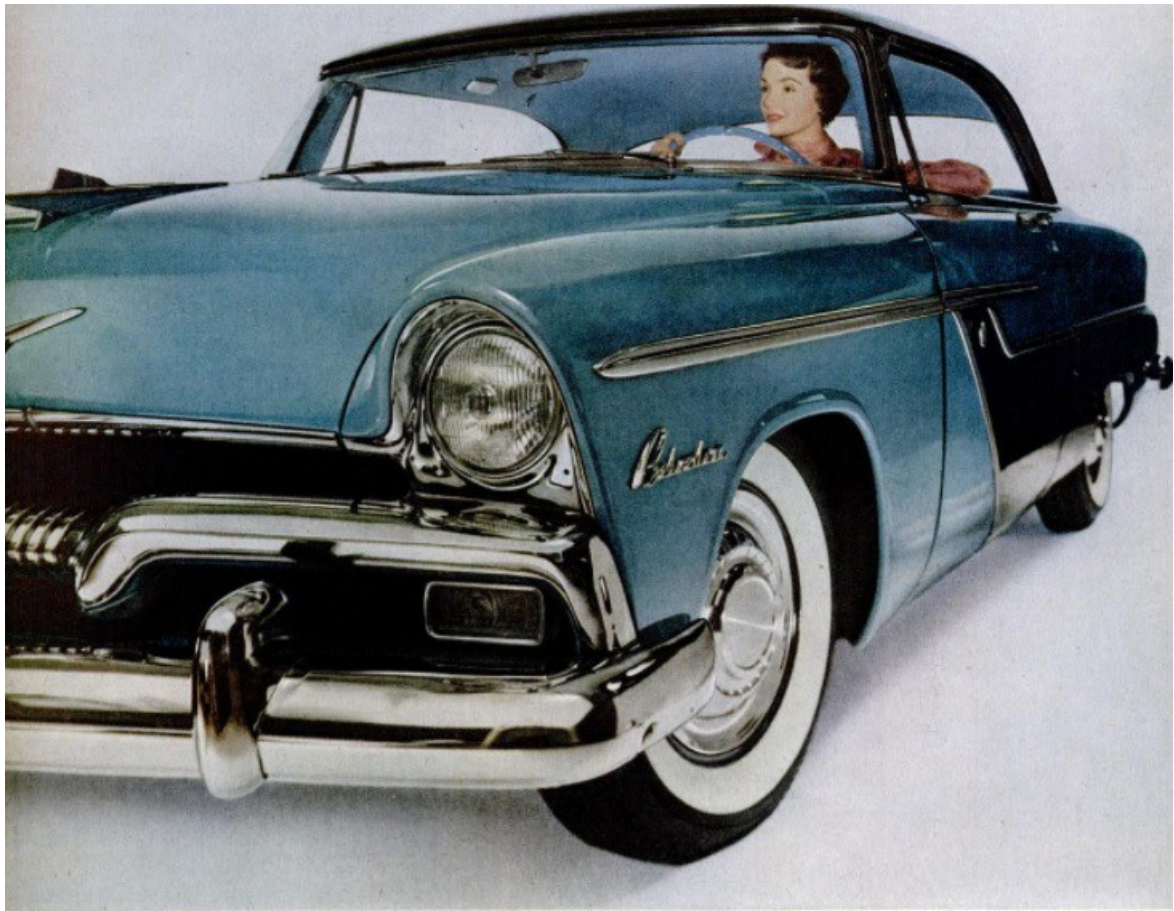
V-NECK comes in graduated stripes of navy blue on red (Jantzen, \$5.95). It makes a trim travel outfit when worn with wide belt and a dark narrow skirt.

Příloha č. 15: Americká móda.
Zdroj: LIFE, ročník 1951, 16. 7. 1951.

Příloha č. 16: Model na senoseč.
Zdroj: Vlasta, ročník 5, č. 17, 1951.

Unretouched photograph of Plymouth Belvedere Sport Coupe, 6 or V-8

ONLY THE BIGGEST CAN GIVE YOU THE MOST

Příloha č. 17: Auto pro ženu.
Zdroj: LIFE, ročník 1955, 11. 7. 1955.